

EIS SPROOCH

erausgi vun der Actioun Lëtzebuergesch

Nr. 11 / Nei Folleg / XVIII. Jor / 1980

Wat dran as:

J. Milmeister:	Zur Jorhonnertfeier vum René Engelmänn	1
Fern. Toussaint:	Iwwert e Kräizermécher vu Guedber, M. Schergen	4
Heng Klees:	Aus der Schoul geschwat	7
Fern. Hoffmann:	Giacometti	10
Jean d'Acrebois:	Wann ech	13
robert siuda:	Eläuter Froen	13
Chr. Clement:	Déi éischt Feierbloum	13
	Hannert der Heck	13
Jean Haan:	»Feierowend, Dir Hären!!!«	14
Chr. Clement:	Virum Spigebild	16
	Eis Matwunner	16
Jhemp Rollinger:	Et gäert – Am Osten – Du hues zwou Hänn – d'Fréijoorsblummen	17
Roger Manderscheid:	Eng besser Damm	18
	gedicht – wou bas de? – du gees mer	19
G. M.:	En Owend op der Plëss	20
Roger Manderscheid:	en tur op d'musel	21
G. M.:	Nei Zäiten	22
M. G.:	Abee jo	22
fh:	De wëlle Béier	22
C. W.:	Erliefnësser aus schroër Zäit (2) – Eng Razzia	23
hr:	Elian	25
G. Schrobiltgen:	De Schlasshär vu Miezeg an de Piechter	26
A. Albert:	D'Riselen	28
G. Frings:	D'schwaarz Kaz	28
G. Sch.:	Oktober	28
Ry Boissaux:	Engelchen oder Ieselchen am Kräizwuert-Réitsel	29
... tz:	d'Millerad	29
J. M. Arend:	Emmaüs	29
Ch. Malané:	Verschidde Spezialitéiten an eiser Sprooch	30
René Wirtz:	De Comité »Lëtzebuergesch an der Kiirch« stellt sech vir	33
Emil Schmit:	Är Adressen ... op Lëtzebuergesch!	34
***:	General-Versammlung	35
Emil Schmit:	D'Actioun Lëtzebuergesch an Zuelen	36
L. Wolter:	Theatersaison 1979/80 – Nei Theaterstécker	38
***:	Mir gratuléieren (Ry Boissaux)	40
***:	Notizen	41, 47
***:	Nei Bicher	44
***:	Virun ...	9, 12
***:	Wat huet d'Actioun Lëtzebuergesch bis elo erausgin – Korrektoren	48

Eise Fiancéierten
dem Ierfgroussherzog Henri
an der Joffer Maria-Teresa Mestre
vun Häerzen
eis allerbescht Wënsch.

Zur Honnertjoërfeier vum René Engelmann (1880-1915)

Virun honnert Joër, den 9. Oktober 1880, as zu Veianen de René Engelmann op d'Welt kom. Sāi Papp war de Wiirt Jean Engelmann a sēng Mamm, déi 13 Joër méi al wéi de Papp war, war d'Catherine Engelmann-Eltz. Si war Léierin an se hat den 29. September 1863 am »Courrier« d'Usprooch vum Victor Hugo publizéiert, déi en de 25. September un déi Veianer geriicht hat, wéi d'Musek em e Ständche gespillt hat. De V. Hugo war esou begeeschtert, dass en op den Ziedel geschriwwen huet, wou en der deemoleger Joffer Eltz d'Ried notéiert hat: »Hommage et remerciements au charmant auteur de l'article que je viens de lire – Victor Hugo.« Et as also nēt fir sech ze wonneren, wann de René Engelmann sech spéider fir dem Victor Hugo sāin Openthalt zu Veianen interesséiert an 1902 am »Bulletin du Touring-Club luxembourgeois« en Artikel geschriwwen huet: »Victor Hugo à Vianden«.

De René Engelmann as no der Primärschoul op Dikrech an de Kolléisch gaangen an e war op Première den Éischte vun 23, mat 1187 vun 1314 Punkten. En hat eng Eent am Däitschen, an der Mathematik, an der Physik a Chimie, an der Relgioun an a kengem vun denen anere Fächer manner wéi Zwee. Am Schouljoër 1899-1900 huet en de »Cours Supérieurs, Section des Lettres« besicht, beim A. Herchen griichesche Litteratur an Nationalgeschichte a beim N. Gredt däitsche Litteratur studéiert. Am Athenäum schingt en och de jongen Norbert Jacques kennegeleiert ze hun, deem e spéider zu Berlin begéint as:

»In dieser Zeit besuchten mich öfter zwei Luxemburger Freunde, die ich sehr liebte«, schreift den Norbert Jacques.¹⁾ Sie studierten Germanistik an der Universität. M. E(sch) war still und stets wie unter einem leichten Schatten... R. E(ngelmann), ein oder zwei Jahre älter, leichtlebiger, auch vielfältiger begabt, Sohn aus einem Hotel des pittoresken Vianden, wo Victor Hugo einen Teil seiner Verbannung verbracht hatte und in Verbindung mit E(ngelmanns) Mutter gestanden war...«

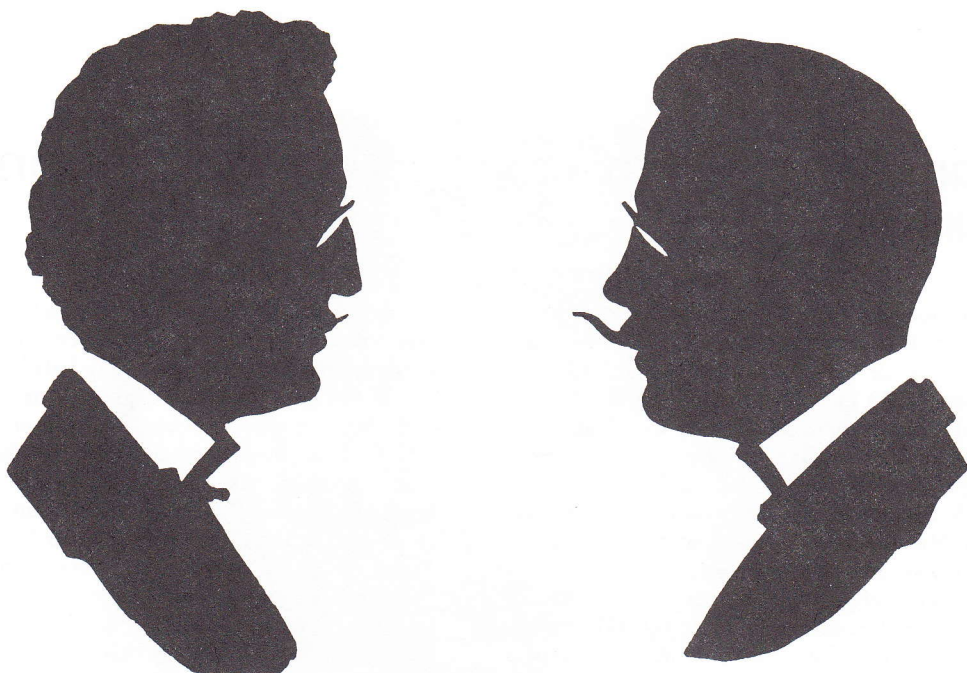
De René Engelmann hat awer fir d'éischt zu Paräis studéiert an en huet och sāin Doktorat an der franséischer Litteratur gemat. Ma d'Regierung huet den Engelmann erēm op Berlin an op Basel op d'Universitéit geschéckt, fir germanesch Philologie a Linguistik ze studéieren, iër en sāi prakteschen Exame gemat huet. Am prakteschen Examen huet de René Engelmann am

Latäin op Première dem Horaz sēng Ode IV, 2 erkléiert a 55 kritt, am Franséischen huet en op Quatrième dem La Fontaine sēng Fabel »La tortue et les deux canards« explizéiert mat enger Nott vun 45 an am Däitschen huet en op Sixième »Der Birnbaum auf dem »Walzerfeld« vum Chamisso auserneegeluegt, woufir en 48 krut. Als wëssenschaftlech Dissertatioun huet en eng Thees iwwer de »Vokalismus der Viandener Mundart« geschriwwen, mat deer e bewisen huet, dass en den éischte wëssenschaftlech geschoulte Lëtzebuurger Linguist war. Duerno gouf de René Engelmann nach fir e Joër op London geschéckt, fir sech am Engleschen ze spezialiséieren, iër en als Engleschprofessor zu Dikrech ugefaangen huet, well d'Griichescht als obligatorescht Fach duerch d'Englescht ersat gi war.

De René Engelmann huet nieft litteraresche Kritiken fir den Dikrecher »Landwirt« och philologesch Schréften iwwert de Lëtzebuurger Dixonär vun deemools (1906) geschriwwen, (déi nach op eisen heitegen Dixonär hir Wiirkung haten) oder iwwert d'müttelfränkesch Accentgesetz (1901). Sēng »Vorschläge zur Regelung der luxemburgischen Rechtschreibung« si fir d'éischt am Nik. Welter sēngem »Das Luxem-

René Engelmann (1880-1915)

De René Engelmann a sái Brudder Oscar

Rendez-vous.

Endlich war es Abend geworden.

Mamma hatte den Tisch abgedeckt und hatte noch einmal plätzlich über den dunkelgrünen Teppich. Dann schaute sie nach ihrem Vater hinüber, der im Lehnsitzel von da drüben aus seinem Kabinettzimmer zu erröthen schien.

„Zeit zum Aufbruch, Johannes! Wie viel Uhr ist es denn schon?“
 „Fast zehn vorbei, Vater.“

Er hat sich langsam und sich sein fächeriges Bein mit zwei Händen

„Du warst vorher nicht hier, als die Lene mit der Waise kam.“

Was ist denn das, was man sich das (Herzweyng) von Söfel für die das von Herrn Lene! Die kam von der Uhr hat der Lene, es gesagt. Sie selbst sei in der ersten, die letzten Tage, die Lene starb. Von keinem anderen habe sie gesprochen, was sich in der ersten, die Lene starb. Sie soll ihn nicht haben. Ihre Lene müßte voraus sich fast, das das jetzt nicht von Lene sei. Die Lene soll ihn nicht haben. ~~Man hat nicht mit ihm, man die Lene~~ ihn ja alle nach.“

burgische und sein Schrifttum« (1912) gebraucht gin an d'Schreifweis Engelmänn-Welter as mat verschiddenen Ännerungen 1948 vun dem Lëtzebuurger Dixonär iwwerholl gin an haut déi offiziell Lëtzebuurger Schreifweis.

Wéi den Éischte Weltkrich ausgebrach as, huet de René Engelmänn no sénger franséischer Victor-Hugo-Etude an och no sénger linguisteschen Aarbechten eng dréit Etapp ugefaangen an däitsch Novelle geschriwwen, déi séng Frënn no séngem Doud eraus gin hun: »Sonntagabend«, »Die alten Frauen«, »Rendez-vous« an »Ternes Wunderlich«.

Dem Engelmänn séng Novellen si fein ziseléiert, mat klengen Details duerchsatt, déi all eng symbolesch Bedeitung hun. Ma hannert sénger Beschreiwung lauert e pessimistescht Gefill vum Ënnergank. Et gët een dat Gefill nët lass, wann an »Die alten Frauen«, déi al Fraë vun de frechen, bläregen Touristen verdréiwten an iwwerschwemmt gin. Et gët een et nët lass an »Sonntagabend«, wou déi räich Koséngen aus dem Minett, wou d'Schmelze bléien, mat hirer Musek duerch déi schmuel Veianer Gaasse blösen, dass d'Fënster rabbelen. Dat Gefill kënnt iwwert een an der Veianer Buddenbrookgeschichte vun »Ternes Wunderlich«, mat deem sénger räicher Wollwiewerfamill et lues, ma sécher de Bierg of geet, an a »Rendez-vous«, der Geschichte vun zwee Medercher, déi sech ëm e bestuete Mann zerstreiden, bis d'Louise um Graf vum Anna d'Iwwerhand behält.

War dat Gefill vum Ënnergank vun enger Welt eréischt mam Ausbroch vum Éischte Weltkrich komm? Mat dem Engländer Francis Gribble, deen zu Veiane vum Krich iwwerrascht gouf, huet de René Engelmänn iwwer d'Aussichten fir Lëtzebuerg geschwat: »We should prefer, of course, if possible, to remain what we are.«²⁾ Ma wann dat nët méiglech wir, da wir en nët fir Däitschland an nët fir Frankräich, wou Lëtzebuerg séng Egestännegkeet verléiere géif, ma éischer fir d'Belsch, déi souwiesou e Konglomerat vu Wallounen a Flamänner wir.

Oder war dat Gefill schon 1902 do, wéi en an der Victor-Hugo-Etude geschriwwen, huet: »La montagne qui porte les ruines avec son beffroi et, au pied, les toits rouges d'une file de maisons nettes lézardées et chancelantes, surmontées d'une autre, plus uniforme, qui ferme l'horizon et pèse comme un cauchemar sur les hommes qui vivent en bas.«

Säi Frënd Mathias Esch, mat deem en zu Berlin studéiert hat, huet an dem »paysage tragique«, dem »charme morbide et magnifiquement décadent de Vianden« no Ursaache fir dem René Engelmänn säi Selbstmord gesicht.

De 26. August 1915, géint 4 Auer mëttes, huet d'Madame Jacques, bei der e gewunnt huet, de René Engelmänn am Keller vun hirem Haus zu Dikrech, Palaststrooss Nummer 1, erhaange fond.

»Nous ignorerons toujours les sombres fatalités qui obscurcissent son pauvre cerveau«, huet de Mathias Esch 1916 geschriwwen.³⁾

Duerch no Famillje vum René Engelmänn wësse mer haut, dass en un enger Geschlechtskrankheet gelidden huet an e Spezialist zu Basel opgesicht huet, dee gesot huet, e géif a kurzer Zäit geckeg gin.⁴⁾ De René Engelmänn hat sech mat dem Victorine Metzler, dem Meedche vum Dikrecher Postperzepter, dee vu Veiane gestaamt huet, verlobt. Fënneg Deg drop huet en sech erhaangen, well en nët wollt de Rescht vu séngem Liewen an enger Heilanstalt verbréngen. Sou huet Lëtzebuerg mat 35 Joër e Mann verluer deen, wéi de Nik. Welter⁵⁾ sot, mat dat beschit geschriwwen huet, wat op däitsch aus enger Lëtzebuurger Fieder gefloss as, an deen den Ustouss fir eng wëssenschaftlech Erfuerschung vun eiser Sprooch gin huet.

De 25. Oktober 1980 hun d'Veiner Geschichtsfreënn dem René Engelmänn e Stee mat séngem Portri op der Plaz René Engelmänn opgeriicht a geschwënner wäerd d'Neioplo vu séngem Wierk erauskommen.

Jean Milmeister

¹⁾ Norbert Jacques. Mit Lust gelebt

²⁾ Francis Gribble. In Luxembourg in War Time. London 1916

³⁾ Auf heimatlichen Pfaden. Diekirch 1916

⁴⁾ Jean Milmeister. Vor 60 Jahren starb René Engelmänn. Revue Nr. 33/16.8.1975

⁵⁾ Nik. Welter. Dichtung in Luxemburg 1929

Iwwert e Kräizermécher vu Guedber

De Mathias Schergen (1777-1853)

E besonnesch fläissegen Handwierker kenne mer vu Guedber. Wa mer haut nach duerch d'Duerf gin oder iwwert d'Gewan spadséieren, da kann ee séng Aarbecht nët iwwersin. Hien huet nämlech déi sëllege Weekräizer aus dem Sandsteen vun der Géigend gehaën. Virun 120 Joër muss d'Zuel vun dësen Denkmäler awer nach méi grouss gewierscht sin. Wann een den Aussoe vun denen Eelsten aus dem Duerf glewe kann, dann hat bal d'Halschecht vun de Stéit esou e Weekräiz. No an no sin dann déi eng oder aner verschwonn, zerstéiert gin oder irgendwéi an enger Mauer mat verbaut gin. Et gët gesot, dass dës Kräizer all aus deem mëlle, giele Sandsteen vun der »Häertchen«, zwësche Guedber an Allénster, verschafft goufen.

Dëse Kräizermécher, vun deem hei soll Rieds sin, as keen anere wéi de Mathias Schergen. Hien as den 2. November 1777 zu Nidderaanwe gebuer. Säi Papp, dee mam Virnumm d'selwecht geheescht huet, staamt aus dem Tiroul an as hier an d'Land komm fir Aarbecht ze fannen. Nierft der Aarbecht huet en awer och eng Fra fond, eng gewësse Barbara Hilger vun Nidderaanwen.

Esou kenne mer muench Familjen, déi an der éisträichescher Zäit ënnert der Käserin Maria-Theresia aus Tiroul erop komm sin, z.B. Tschiderer, Mungenast, Kintzelé, Zangerlé a.s.w.¹⁾ Déi meescht vun dësen Auswanderer waren dichteg Steemetzer. Eng gutt Parti vun hinne koume fir an der Festung Lëtzebuerg beschäftegt ze gin. Duerno sin der dann vill aus der Stad op d'Land gezun, fir sech do definitiv niddertzeloossen. Un den Haiser, déi se sech da selwer opgeriicht hun, gesäit ee wéi se d'Konscht fir ze bauen, am Grëff haten. Aus esou enger Steemetzesch-Famill as dann och de Mathias Schergen ervirkomm. Géint 1800 huet en sech hei zu Guedber niddergelooss, wou en dann och d'Catherine Kieffer bestued huet. Am Joër 1810 huet de fläissegen Handwierker säi groussaartegt Haus mat enger Scheier gebaut, déi da spéider verlängert gin as duerch eng Schéiferei. D'Trap fir zur viischer Dir eran as och ëmgeännert gin. Soss as se riicht erop gaang an hat ënnen zu all Säit vun der Trap eng déck ronn stenge Bull. Am Giewel vum Wunnhaus as eng stenge Madonna agebaut. Wéinst der Reesäit gouf de Giewel mat Blech

Dem Mathias Schergen säin Haus, dat hien 1810 gebaut huet. Iwwert der Scheierpaart as den hellege Mathias a Form vun engem Kräizkappstéck agebaut.

agekleet, esou dass een dës Statu haut nët méi ka gesin. Am Haus selwer fanne mer nach am Takeschaf eng Tak mam Schrëtzuch MARIA CONSOLATRIX AFFLICTORUM. An dësem Haus hat de Mathias Schergen dann och séng Wierkstat. Wann ee wéisst, wivill Kräizer aus séngem Atelier erausgedroe goufen... Et brauch een nëmme séng eenzel Kräizer ze kucken, fir ze gesin, daß hie vill Geschéckerlechkeet a Fantasi hat bei sénger Aarbecht.²⁾ Guedber huet esou zum Deel säin Duerfbild vum »Kräizermates«, wéi en allgemeng genannt gouf, verschéinert kritt.

Et gi Leit, déi wëssen ze zielen, dass esouguer nuets eng Fra aus dem Dueref sech e Leildech iwwert de Kapp gezun hat an da vun engem Weekräiz bei dat anert bjede gaang as. Zu deër Zäit wäeren 9 Kräizer am Dueref an an der Ëmgegend gewierscht. »Si geet eng Ningtchen halen«, hun d'Leit dofir gesot. De Kanner war et allerdéngs nët eendun, well si hun d'Fra gefaart.³⁾ Am Summer war de Kräizermates mat Baue beschäftegt. Wann d'Wieder géint den Hierscht ëmmer méi schlecht gouf, huet en dat néidegt Handwierksgeschir op de Réck geholl an as an d'Nopeschdierfer getrëppelt fir Weekräizer ze häen. Wann de Stëfter genuch Mënz ausgesat huet fir säi Kräiz, dann as et och deemno an der Aarbecht zum Ausdrock komm.⁴⁾

Dem »Kräizermates« säi Jong, de Charel Schergen (1822-1906), hat d'Stemetzeschhandwierk och an den Oderen. Hie gouf Anterprënner a war bekannt wéinst séngem frëndleche Charakter an duersch déi 12 Kiirchen, déi en hei am Land gebaut huet: déi vu Guedber, Buerglënster, Eschweiler, Lelleg, Fiels, Schiren, Weiler zum Tur a.s.w. Och Schoulen an Haiser huet e gebaut, grad wéi d'Stall beim groussherzogleche Schluss zu Kolmar-Bierg.⁵⁾ Dem Charel säi Jong, den Theodor, war Bauer an hat eng Wiirtschaft zu Guedber. Him huet de Charel vun 1888-1889 en neit a groussaartegt Haus opgeriicht. Dat éischt Schergen-Haus, wat de Mathias Schergen 1810 gebaut hat, gouf verkaaft. Et as ëmmer »a Kräizer« oder »beim Kräizermates« genannt gin. Vun do un as et dann an de Besëtz komm vun de Familien Nilles, Wecker, Kahn a Konsorten. Zënter 1937 as et am Besëtz vum Här Paul Greis-Schreiner.⁶⁾

Den Theodor Schergen as dann den 10. Februar 1943 zu Guedber gestuerwen. D'Wiirtschaft huet säi Jong, den Eugène Schergen-Schell viru-

D'Viischtdir vum Schergenhaus mat der Aschrëft
MATHIAS
SCHERGEN
CATARINA KIEF
1810

D'Weekräiz »an Hesselter«

gefouert. En anere Jong war den Emile Schergen, deen, wéi d'Familjentradioun et wëllt, och an d'Baurichtung ageschloen as. Säi Beruff as »Bauten-Opsiichter«. Him wëll ech op dëser Plaz villmools merci soë fir d'Ënnerlagen,⁷⁾ déi ech fir dësen Artikel gebraucht hun.

An der Pompjeesbrochür, déi 1963 erauskomm as, fanne mer dann eng Opzielong vun dem Kräizermates sénge Weekräizer, déi ech hei nët all wollt ernimmen.

Leider as och e wäertvollt Hausregëster, wat handgeschriwwe wor, verluer gaang. De Jhang Berger hat ugefaang mam Schreiwen an den Anterprënner Charel Schergen as dermat virugefuer. Hien hat ënner anerem och den Doud vu séngem Papp agedroen: »Mein Vater Mathias Schergen ist in Gott dem Herrn entschlafen den 8. Februar 1853, morgens zwischen 4 und 5 Uhr...«

De Kräizermates huet säi Wierk, séng Konscht a säin Handwierkstalent fir eis hannerlooss. Dofir gët haut nach vun him geschwat.

Fernand Toussaint

Quellen:

- ¹⁾ Télécran 17/1980, S. 77
- ²⁾ 30e Anniv. du Corps des Sapeurs-Pompiers de Godbrange 1963, S. 60
- ³⁾ Matdelong vun Duerfleit
- ⁴⁾ Die Wegkreuze des Kantons Grevenmacher / Hémecht 1938, S. 231
- ⁵⁾ Obermoselzeitung, 6.7.1935, Nr. 156
- ⁶⁾ Lëtzebuurger Dueref, 1948, Nr. 9
- ⁷⁾ Familjestambam aus dem Joër 1942

Dem Kräizermates séng Familjennokommen hei am Land

Schergen Mathias Steemetzer * Schergenhof Gemeng Nauders (Tiroul) † virun 1809	⊙	Hilger Barbara * Nidderaanwen
Schergen Mathias Bildhaër * 2.11.1777 Nidderaanwen † 8.2.1853 Guedber	⊙	Kieffer Catherine * 25.11.1784 Guedber †
Schergen Charel Anterprënner * 8.2.1822 Guedber † 18.5.1906	⊙	Berger Maria * 16.2.1824 Jonglënster † 14.4.1895
Schergen Theo Bauer a Wiirt * 2.5.1862 Guedber † 10.2.1943 Guedber	⊙ 1897	Clausse Leonie * 12.2.1874 Suuftgen † 19.6.1937 Eech
Schergen Charel Hausmeeschter b. Bâtim. Publ. * 1894 Guedber † 3.9.1973 Hamm	Schergen Eugène Wiirt, Brenner, Bauer * 14.2.1902 Guedber † 24.4.1973 Guedber	Schergen Emile Bauten-Opsiichter * 6.1.1911 Guedber
	Schergen Theo Techn. Beamten am Baufach * 14.1.1935 Lëtzebuerg	Schergen Carlo Apdikter * 5.3.1944 Lëtzebuerg

Heng Klees

Aus der Schoul geschwat

Dee Saz wëllt eintlech op eng duebel Manéier verstane gin. Éischtens wëlle mer vun enger Aarbecht schwätzen, déi nach um Lafen as; 't as jo nët grad de Gebrauch am Ländchen, sech esou einfach an d'Kaarte kucken ze loosse. Da soll awer och Rieds gon vu Saachen a Wieder, déi, op dës oder déi aner Manéier eppes mat der Schoul ze din hun.

D'Sproochesektioun vum Institut Grand-Ducal huet eng Ëmfro am Gaang, déi d'Lëtzebuergesch vum haut erfuerse wëllt. Si huet sech an zwou éischten Etappen un zwou Altersgruppe gerlicht: d'Generatioun vun denen di no 1940, an d'Generatioun vun denen di no 1960 gebuer sin. Bis elo hu 441 Leit op eis Froëbéi geäntwert. Mir wäerten nët vergiessen, en all nach, op enger anerer Plaz, merci ze son; an iwwregens sollen se alleguerten als Mataarbechter an engem Atlas deen »d'Wuertgeographie vum Lëtzebuergesch« duerstellt, an deen d'nächst Jor erauskomme soll, ernimmt gin.

*

Fir di kleng Männercher, di fir d'éischt an d'Schoul gin, hun di meescht Leit keen extraen Numm. Op eng Enquête aus den 30er Joren hun eng Parti Leit geäntwert, si géngen *I-Jongen*, *I-Männercher*, *I-Dickschen*, *I-Knëppelen*, *I-Schësser* oder och *I-Butzen* son. I-Butz as och nach no eiser leschter Ëmfro plazeweis (am Süden an ëm d'Stad) am Gebrauch. Dann hun der och nach Spunt oder Pissert genannt. Awer dat gët dach eintlech nët nëmme fir déi gesot, di fir d'éischt an di »Grouss Schoul« gin, mee fir all Ufänger, bei der Arméi, op der Schaff, oder soss entwuesch.

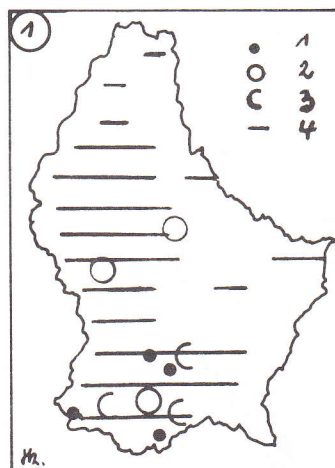
Wann d'Léierpersounen vun de Schoulkanner ugeriet gin, heescht et haut ze son iwwerall *Här Lärer*, verschidentlech nach (Här) *Schoulmeeschter* oder *Schoulléier*, a *Joffer*; och wa se längst bestuet as an ege Kanner huet. An der Uried géng ni ee son *Léierin*, héchstens emol en *Däbbeschen*, deen et nach nët besser weess, seet emol *Joffer Léierin*. Sou wi eng *Katechetin* bei villen eng *Joffer-Unterrécht* as, an e *Katechet* en *Här-Joffer-Unterrécht*. Wann iwwer Léierpersounen geschwat gët, son se haut scho ganz dack *Léierin*.

Wi di flott a praktesch Boxen aus Amerika an de 50er Jore bei ons opkomm sin, goufen se ganz dack *Biboxen* (od. *Biboppsboxen*), am allermeechten awer *Texasboxe* genannt. Haut sin et och nach *Texasboxen*, zum dacksten awer *Jeansboxen* oder souguer einfach *Jeans* – 't gët eng (D)hiins

gesot. Eenzelner son och nach *Päifebox*, *Nittebox* oder *Lewis*.

De *Schoulsak* as e Schoulsak bliwwen. Wieder wi *Tabel*, di an der Stad an och ëm d'Stad gebraucht gouwen, *Kabba* am Maacher Streech, verschwanne lues a lues. Haut gët och schon hefeg *Mapp* gesot, och wa se um Réck gedroë gët.

Di kleng Instrumenter (Filzstifte op däitsch) mat denen d'Kanner su gär molen, kruten e ganz interessanten Numm, dee sech scho bal uechter d'ganz Land verbreet huet *Tuschbicken* (oder *Tuschbicker*), op Plazen heeschen se och alt *Tuschfaarwen* oder einfach *Tuschen* (»mir mole mat den Tuschen«) oder och nach *Föteren* (nom fr. feutre), awer och *Filzstëfter* oder *Stëfter* (Kaart 1).

Kaart 1
1 Föter
2 Tuschfaarf
3 Tusch
4 Tuschbick

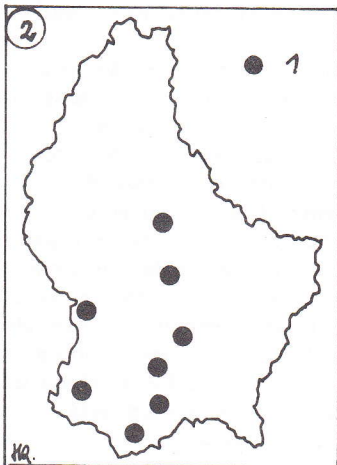
Di kleng Posch an där di Faarwen, nieft all deem aneren Handwierksgeschir stiechen, heescht ewell iwwerall *Schachtel*, e puer son der och eng *Truss*.

Wa jong Leit, gutt Frënn oder Komeroden, sech Awuar son, son se ëmmer nach meeschtens *Addi* oder *Salut* (Zallü geschwat), ma och schon *Tschüss* an *Ciao* (Tschau).

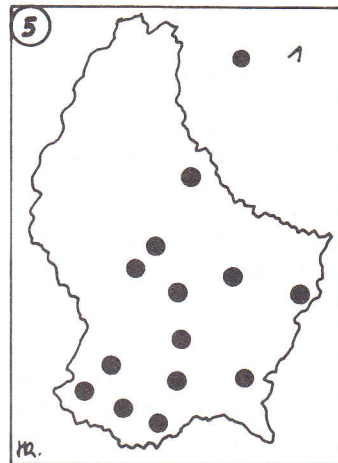
E Spill, dat an den Turnstonnen dack gespilt gët, heescht iwwerall *Völkerball*. Am Guttland och plazeweis *Oftreffen* (oder *Oftrefferches*) oder och nach *Ofschéissen* (Ofschéisserches) (Kaart 2).

Am Schoulhaff gët am ganze Land *Fänkes* (Fin-kes) gespilt, am Süden heescht dat Spill och nach *Noläf(er)ches*, an op der Musel *Ofkclappches* (Kaart 3).

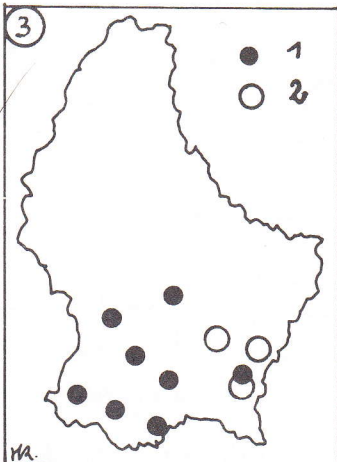
E Spill, dat d'Medercher haaptsächlech spillen, heescht uechter d'ganz Land *Männchen* (am Männchen, am Guttland och *Haiserches* (an den

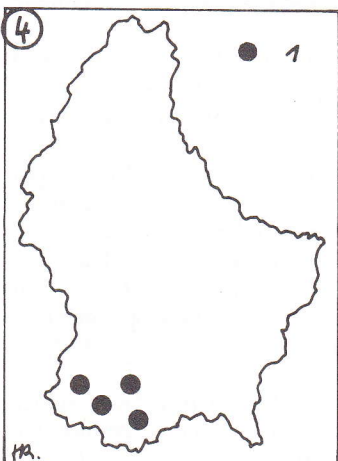
Kaart 2
1 Ofschëissen –
Oftreffen

Kaart 5
1 Mondbarmonika
(1938)

Kaart 3
1 Noläff(er)ches
2 Ofelappches

Kaart 4
1 Eng Flitsch

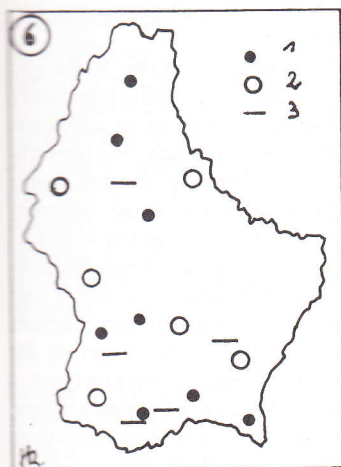
Haisercher), am Norden *Hippelbaischen*, -*männchen*, am Westen am *Kräiz*; soss och nach (am) *Karo*, am *Quadrat*, an der *Woch*, *Zifferen*, *Zuelen*, *Steessprangen*, *Tafelsprangen*, am *Stréich* *spillen*, *Millchen*, am *Himmel*, an der *Sonn*, *Feier an Himmel*, *Himmel an Häll*, op der *Mol*, *Feldsprangen*, an der *Fenster*, *Kabin*, *Paradäis*, *Hippches*, *Sprangmännchen*...

Déi Bouwewaff, di iwwerall *Schleider* (och alt emol *Schlauder*) genannt gët, heescht am Minett och nach eng *Flitsch* (Kaart 4).

De Wanter gin d'Kanner op d'*Äis*; am Nordoste *rollen* oder *rullen* se, bal am ganze Norde *rutschen* s'awer och, un der Uwersauer *rëtschen* oder *ritschen*, och alt *schëffelen* se. Am Uelzechtdall an an der Iechternacher Géigend *glëtschen* se, an der Wëlzer, an der Réidener Géigend, ëm d'Stad bis an de Keeldall *schlächchen* se, am Oste gin se *schlidderen* oder *schludderen*, am Südoste *schlibberen* oder *schliwweren*, oder plazeweis *schlächchen* se.

E Musikinstrument, dat ueter d'ganz Land *Mondspill*, an der Stater Géigend *Mondmusek*, op der Musel alt *Flitt* genannt gouf, heescht haut ze soen iwwerall *Mondbarmonika*. Op der Kaart 5 kann ee gesin wi sech dësen Numm schon an den drësseger Jore verbreet hat.

Mir hun op denen éischte Kaarte (1-5) gesin, wéi verschidden Nimm sech vu Süden, haaptsächlech vun der Stad aus, verbreet hun. Di lescht Kaart (6) weist ons daitlech, datt een dat vläicht nët méi soë kann, wann et ëm Wierder geet, fir déi eng gutt Parti Leit (nach) zwee Nimm hun. Seet ee *Fernseh* oder *Tëlevisioun*. Op ons Ëmfro hu knapp 30% vun den Erwuessenen geäntwert

Kaart 6
 1 Fernseh an
 Tëlevisioun
 2 Tëlevisioun
 3 Schlappokino
 (soss alles Fernseh)

Tëlevisioun, ronn 12% *Tëlevisioun* oder *Fernseh*, e puer och nach *Télé*, all di aner (an di 60% soë *Fernseh* (vun dene jonge Leit esouguer 88%). E puer son der/och alt *Schlappokino*, *Billerkëscht*, *Flimmerkëscht* oder *Idiotekëscht*.

T kann een elo natiirlech nët higon an einfach son: »d'Wuert *Tëlevisioun* verschwennt schon erëm bei ons, well di jong Leit soë scho bal all *Fernseh*.« Mir gesin hei ganz dättelech, wéi ee sech virun esou *Conclusioun*e muss anuecht huelen. Di jong Leit kënnen an 10-15 Jor, wa se mol selwer esou e schéinen Apparat hun, deen, je nodeem *Tëlevisioun* oder *Fernseh* nennen. Vlächte kréien déi deier *Këschten* nach méi Wäert, wann ee bei dene richtege Leit dat richtegt Wuert gebraucht.

(Iwwregens, no enger ILReS-Ëmfro aus dem Jor 1979, informéieren 51% vun de Lëtzebuerger sech iwwer di däitsch, 40,4% iwwer déi franséisch – do as RTL derbäi – *Tëlevisiouns*- oder *Fernseh*-programmer.)

Viru.....

5 Jor as de Péiter *Faber* gestuerwen, den 30. Oktober 1975. An enger Emissioun vum Raym am UKW »De Mikro wor derbäi« gouf un hien ernnert.

5 Jor as onerwaart den Ernest *Ludovicy*, den 23.11.1975, um Wee fir an d'Mass verscheed. E wor vun Ufank un an der sproochwëssenschaftlecher Sektioon vum Institut, fir d'lescht Präsi-dent vun der Dixonäerskommissioun.

10 Jor, den 9. September 1970, hu mer de Ferd *Gremling* verluer. Hie wor derbei wéi »Eis Sprooch« 1951 gegrënnt gin as, Redakter an Zekretär. Vun him as den éischte Roman op lëtzebuergesch: *Doheem* (1948). Hie wor Mëmber vun der sproochwëssenschaftlecher Sektioon an deer vun den Arts et Lettres.

15 Jor as de Jacques *Kintzelé* vun eis gaang, den 1.7.1965. Hie wor Mëmber vun der Dixonnäerskommissioun. En huet »Déi siwe Jofferen am lange Muer« geschriwwen an den däitsche Roman »Auf der Wasserscheide«.

20 Jor as den Isy *Comes* gestuerwen, de 14.2.1960. Hie wor mam Ferd *Gremling* Grënner vun »Eis Sprooch« an huet säi ganzt Liewe laang fir d'Lëtzebuergesch gelieft, gesammelt, gedicht, geschriwwen, Theaterstécker geschriwwen. Den Dixonnär huet him vill ze verdanken.

30 Jor, den 19.2.1950 as de Jos. *Tockert* gestuerwen. Hie wor vun Ufank un de Präsi-dent vun der Sproochgesellschaft, du vun der sproochwëssenschaftlecher Sektioon, bis zum Doud Präsi-dent vun der Dixonäerskommissioun.

30 Jor koum dat éischt Heft vum 3. *Lëtzebuerger Dixonär* eraus; dat lescht 1975, de Supplément 1977/78;

1906 wor den zweten do;

1847 deen éischte vum J.F. *Gangler*;

1890 vum Jos. *Weber* de »Lëtzebuergesch-latain-franséisch-däitschen Dixonär vun de Planzen«; 1972 »Luxemburger Pflanzennamen« vum H. *Klees* (vergraff).

1855 huet den Edm. de la Fontaine de »Versuch über die Orthographie der luxemburger deutschen Mundart« publizéiert.

1975 as d'Schreifweis vum Dixonär offiziell gin.

Giacometti

vum Fernand Hoffmann

1.

Mäi Papp as vum Land komm. Aus dem Éislek. Ouni Bëscher an Hecken, Dréischer a Wisendällten, ouni eng Baach, déi gepotert huet, ouni Poufank, Pilo a Panewippchen, ouni Mësch a Märel, ouni Spréif an Zonkbutz, déi en all un der Stëmm erëmkant huet, ouni blo a rout Karblummen, Margréidercher a Vioulen, ouni Mee-kläckelchen an Hierschtblumm, ouni Biirken a Bichen, Lannen a Nësseten, ouni Hambir-, Päerdsbir- a Schléiwenhecken konnt hien nët liewen. As d'Fruucht zeideg gin, do kouw hien nët laanscht e Stéck matt Weess odder Kar, ouni eng Ei an der Hand ze zerreiwen, dran ze blosen, fir datt d'Spreien an d'Spelle sollten ewechfléien, un de Kären ze richen an da se lues ze knaen. Wann d'Hieselternëss aus hire grénge Kollerette schléifereg an de spéide Summer geluusst hun, huet hien sech der eng Täsch voll gepléckt a wann den éischte Frascht d'Schléiwe miirf gemaach hat, da war hien nët ze halen. Hien huet sech missen e Grapp voll mathuelen. War d'Zäit vun de Kochelen do, huet e bal all Kéier, wann e spadséiere gaang as, eng Kachecht matheembuecht. An e Schnappech geknëppt. Et as kee Kraut gin, dat en nët kannt huet, keen Téi, wou en nët wouss, géint wat a firwat datt et gutt wir. Lo mengt een, mäi Papp hätt an der Stad säin Éislek eeschlech mësse missen. Dat war awer nët esou. An der Stad gong et jo och biergop a biergof. An da war jo säi Bësch do, dien op e gewaart huet. Eng knapp Stonn zu Fouss, an d'Stad war vergiess.

Als Bouf sin ech bal all Woch eng Kéier mat méngem Papp a säi Bësch gestiwwelt. Et war kee grouse Bësch wéi de Bambësch, de Gréngewald, de Leidelénger Bësch, de Marscherwald. Et war e Bëschelchen. Mä a séngem Bësch, do huet mäi Papp alles fond, wat en an der Stad vermësst huet. Eng Baach as derduerch gaang. Wou se méi séier gelaf as, sin Ellercher dohir geflitz. Wou se bal un d'Stoe kouw, si Kautzekäpp geruddert. Wou se am Fréijoër iwwergelaf an nëmmen nach en Dëmpel rescht bliwwen war, huet mol e Fräsch, mol eng Mouk d'Nues aus dem Waasser gestreckt fir Otem ze huelen. Mäi Papp huet ëmmer an ëmmer erëm probéiert, ob do, wou d'Waasser eng Hiel gewullt hat, sou datt de Bor e bëssen iwwerstong, keng Frell stéing. En hätt fir säi Liewe gär eng mat der Hand gefaang. Wéi an der Zäit. Ma Frelle schénge keng an eiser Baach

gewiescht ze sin. Mäi Papp huet allerdéngs ëmmer de Konträr behaapt.

A Vulle waren am Bësch. E sëllege Vulle vun allen Zorten. Wa mer lues a gemällech gemaach hun, hu mer och alt mol en Hues ze erbléckse kritt. Odder eng wëll Kanéngchen. Ma meeschens hun d'Maarkollefe schons op Virzock esou e Kaméidi geschlo, wa mer bei eise Bësch koumen, datt d'Huesen all Zäit haten, sech ze verdrécken. Méngem Papp säi Bësch war, wéi hie mer explizéiert huet, e gemëschte Bësch. Deels Beem mat Nolen, deels mat Laf: Bichen, Biirken, Eschen. Och alt eng Eech. An Dännen. Dër enger an der anerer. Mäi Papp huet se all ënnerscheed a gewosst, wéi se géifen heeschen. Fir mech waren et Dännen. Di eng wéi déi aner. Um Reez vum Bësch stonge grouss, schlank Pëppelen.

Wa mer midd waren, hu mer eis op d'Bänk ënnert d'Eech gesat. Dat war eng ganz besonnesch Eech. Si wir op d'manst zweehonnert, wann nët méi Joër al. Eeche géife ganz lues wuessen. Ech sollt mol kucke wéi déck déi lei wir. Déi hätt schons vrun dem Bësch do gestan. Dat wir eng Maark.

Zweehonnert Joër a méi? Dann hätt jo kënnen den Napoléon ënnert dër Eech gesiess hun? Sécher! An och de Pränz Hari odder den ale Groussherzog Adolf? An den Dicks vläicht och? An de Méchel Lentz? Déi wire jo aus der Stad gewiescht. An de Méchel Rodange? Alleguer, an den Nannetts Méchel och. Wann se de Wee fond hätten. Vu Stesel wir et schons eng gehéireg Fousstur gewiescht.

Wann ech mole kënn, huet mäi Papp méi wi eng Kéier gesot, da géif ech eise Bësch molen, sou wéi de Poussin e gemoolt hätt. A wa mer dann doheem waren, dann huet en séng Konschtgeschicht erbäigeholl a mir Biller vum Poussin gewisen.

2.

Dëslescht sin ech mat eisem Jean-Paul, eisem Eelsten a Jéngsten zugläich, dien am aachte Semester Däitsch a Franséisch stodéiert, laanscht méngem Papp säi Bësch gefur. Wei laang war et hir, datt ech fir d'lescht an deem Bësch war? Laang, laang ir mäi Papp gestuerwen as. An deen as lo schons aacht Joër dout. Wou fréier Kéi geweet hun, stin lo niddereg Gebaier. Do hun sech eng Parti Firmaë niddergelooss, denen et an der Stad ze enk gouf. Et as och e Wunnquartier gebaut gin. Keng honnert Schrëck vum Bësch

ewech. En »Domaine« soen se haut dofir. Fir eis an der Zäit war et eng Kolonie. Odder en Negerduerf. An och sou e Wunnsilo mat ech weess nët wivill Stäck steet do.

De Bouf huet mech e bësselche verwonnert vun der Sait hir gekuckt, wéi ech gesot hun, e sollt mol stoe bleiwen. Ech géif gär bis bei de Bësch trëppelen. Dofir bräichte mer dach nët stoen ze bleiwen. Et géif dach e makadamiséierte Wee direkt bis bei de Bësch féieren. Dat hat ech ganz iwwersin.

3.

Et war roueg, wéi mer an de Bësch eragaang sin. Kee Maarkollef huet Kreesch gedo. Nët e Villchen huet gefleet, an nach eppes as mer gläich opgefall: d'Beem haten nët eeschlech vill Laf. D'Baach war och keng Baach méi. Et as kee Waasser méi dra gelaf. Schwärzeleche Bulli huet dra gemouert. Wéi tëscht de Bankrounen erduerch e bësselche Liicht drop gefall as, huet en an de Faarwe vum Reenbou metallesch geglännert. Wéi d'Panz vun enger Schäissmëck.

»Kee Wönnner, datt kee Laf méi do as«, huet de Jean-Paul gesot, déi Borschten hun am Kolléisch eng Grëtz méi Chimie a Physek geléiert, wéi mir an der Zäit, »hei as Schwieweldioxyd an der Loft. An de Bulli lo as och nët kauscher!«

Déi al Eech stong nach do. An nët wäit dervun ewech och nach d'Lann. Di eenzeg am ganze Bësch. Mäi Papp huet nëmme Lannentéi gedronk, die vun deër Lann komm as. De Bouf huet sech e Blat vun engem vun den ënneschten Äscht gepléckt. Et war ganz krëppeleg an uewen drop voll vun eppes, dat wéi binzeg Waarzelen ausgesinn huet. »Parasiten«, sot de Jean-Paul.

Mat de Kräizspanne war och eppes Bosseges passéiert. Wann ech mat mëngem Papp a säi Bësch si gaangen, huet hien ëmmer gesot, ech sollt e Spawett gutt kucken. Wéi ganz reng gehelt Spëtzen huet et ausgesinn. »Spannen hun d'ganz Geometrie am Kapp«, huet mäi Papp da gesot. Wéi ech dëslecht lo sou e Spawett méi genee ënnersicht hun, wollt ech mëngen Aën nët trauen. De Jong huet eent dervu fotograféiert. Doheem hu mer d'Lupp geholl. Et huet grad esou ausgesinn, wéi wann d'Spannen hir Geometrie guer nët méi sou eeschlech am Kapp hätten. Eischter, wéi wann déi hinnen zerguttster duerchenee gerode wir. »Et kënn ee mengen«, sot de Jean-Paul, »d'Patrëinesch vun alle Spanne wir e bësselchen dorueter am Kapp!«

A wat loug nët alles um Buedem! Dee rengsten Dreckstipp. »Op dem Bop säi Bësch brauchst de der awer nët vill anzebillen«, huet de Bouf gesot, wéi mer rëm an den Auto geklomm sin. »Et as en doudkranke Bësch«, hun ech geäntwert.

4.

Nët laang duerno si mer nach eng Kéier laanscht mëngem Papp säi Bësch komm. Amplaz weider ze fueren, as de Jean-Paul an de Makadamswee agebéit. Ech wollt wësse, wat lass wir. Dat géif ech gläich gesinn, huet e gesot. Beim Bësch huet e mech gedin erausklammen. »Komm Papp«, sot en, »mir trëppele nach eng Kéier duerch dem Bop säi Bësch!«

Mer waren nach nët wäit gaangen, do si mer op e Koup vu Beem gestouss. All ofgestuerwen, vermuuscht an du hott an har ëmgefall. An sech zesummegefall.

»Erënners de dech nach«, sot de Jong, »un déi Wierker vun der moderner Konscht, déi mer dëslecht op der Télévisioun gesinn hun?«

»Jo«, hun ech geäntwert, »an ech hun zënterhier mëng Ménong och nach nët geännert! Wann dat Konscht sollt sin: abee merci!«

Da sollt ech mer mol de Koup Beem gutt bekukken, huet de Jean-Paul gesot. Ob dat nët e Bild vum *Dubuffet* kënn sin? Ech hun näischt geäntwert.

De Bësch war dout. Liewen as et nëmme am Ënnergehëlz gin. Do huet eng bleech, krank Zort Brëimen sech ëm alles gewéckelt. Et war eppes wéi laang, eekleg Wiirm. A wann een se ugepaakt huet, hat ee gläich d'Fangere bluddeg, sou schaarf a spatz waren hir Dären. A sténkechen Dëmpelen huet doudegt Laf gelee. Et war eppes wéi schwärz-gréngelzeche, géftege Jhelli mat enger haarder Kuuscht drop. As géif dat fault Laf sech wieren, rëm Buedem ze gin. As wéisst et, datt aus him näischt Gutts kënn wuessen.

»Kanns de dech nach un dem Wolfgang *Palen* séng Planzen erënnern?«, huet de Jean-Paul gefrot. »Do hues de sel!«

Mir si weidergaang. Keng lieweg Séil am Bësch. Wéi op engem Kiirfech. Do geschttert et jo nëmme nuets. Mol nët eng Mouk an engem Dëmpel, déi d'Nues erausgestreckt huet, fir Loft ze schäffen. Jüst heiando eng vereenzelt Drëps, déi gefall as. Et war nët méi haart, wéi wa soss eng Drëps fällt. Mä et as een erféiert. An d'Kreesser am Dëmpel hun dech bekuckt, wéi e bëist A, dat ëmmer méi grouss gët.

Déif an de Buedem agedréckt, de Profil vun engem Autospneu. Matzen dran e Maulef. Plattgefuer a verdrécht. De Jean-Paul hieft en op a stellt en op e Bamstomp.

»En 'Objekt'!«

Do, wou d'Baach aus dem Bësch erausleeft, stin Hecken. Et hänken esou vill Plastiksfatze vun alle Gréissten an alle Faarwen drun, datt näischt méi wuessen an alles erstécke muss. »Dat elo kënnt vun engem sin, deen alles apaakt«, hun ech gesot. »Papp«, sot de Jean-Paul, »du kënns sou lues no! Dat elo as E *Christo*.«

Do, wou d'Baach sech am Laf vun de Joërdausenden eng Dällt gegruewen huet, hun se ganz Stécker Mauer den Hank dorower getippt. Et as nach Gips drun. A Fatze vun der Tapéit. An och anere Pobeier läit do. Dat Wäisst grovermuuscht. Dat Brongt schwaarz verdrécht.

»An da gët et Leit«, huet de Student haart geduecht, »déi gin e Verméigen aus fir en *Tapiés*!«

Op dem gréngelzeche, faule Waasser vun engem Pull schwëmmt en Zockerhutt aus schnéiwäissem Plastik. Ronderëm leien eng zerbëstete Bensinkan, en ale Kaffisbiz, poukeg a plätzereng, well de meeschten Email erof as, d'viischt Gafel vun engen Velo, e Stéck vun engem Gelänner, en ale Prabbeli, eng Ridosstang aus Messéng, e verbëite Löffelsblech, verraschte Stécker vun einem Autosmotor an e puer Fiederen aus engem Ressor. De Jean-Paul sicht sech an dem Gedrecks giedeleg Stécker eraus a stellt se op. Ech kann näischt dru fannen.

»Eng Eiseplastik vum *Tinguely*.«

E puer Schrëck weider e gevreckten Hond. Vum Waasser ausgewäsch. As wann e beim Lafen agefruier wir. Mäi Bléck as schons méi schaarf gin: »Dem *Giacometti* säin Hondsskelett!«

»Ech hun der jo gesot: du méchs dech!«

E Fierkel. Futti natiirlech. Doud gebuer, méi wéi sécher. Opgequoll. Viouleg-gréngelzeg.

»Charlotte *Auerbach*!«

Fir verschëmmelt Wuerzelstäck vun Uebstbeem aus engem Bongërt, deen den Haiser huet misse wäichen, huet de Bouf och gläich e Kënschtler prett: »Otto *Hajek*!«

Mir ootmen op. De Bësch as op en Enn. Den Himmel as mat Gallem verhaang. Am Stollwierk, dat nët wäit ewech as, hun se grad eng Charge geblosen. Ir de Jean-Paul kann de Mond opdoen, hun ech en Numm fir dat Bild. Si hun dëslescht op der Tëlevisioun gewisen: »Land-

schaft mat schwaarzer Sonn« vum Mordechai *Ardon*.

Um Reez vum Bësch leien zrassen Zeidongsblieder an e pur futtis Poppen. D'Käpp sonner an d'Glidder sonner. De Jean-Paul offrëiert sech, fir aus den Zeidongen an de Reschter vu Plakater, déi och do leien e »*moment-immanent*«-Gedicht ze maachen. A wann een d'Glidder, de Läif an d'Käpp vun de Poppe géif gruppéieren, da kënnt dat Kreatur vum *Bellmer* sin.

Wat se géifen durstellen, wollt ech wëssen.

»De Mënsch an der Welt vun haut.«

Wat déi Zort nët alles weess.

Virun ... gebuer ...

150 Jor as de Felix *Thyes*, den 19.1.1830 zu Lëtzebuerg gebuer, †8.5.1855. Hien huet e Buch geschriwwen mam Titel: *Essai sur la poésie luxembourgeoise*.

120 Jor, de 25. November 1860, koum de Batty *Weber* zu Rëmeléng op d'Welt; en as viru 40 Jor, de 15. Dezember 1940, gestuerwen.

100 Jor gouf zu Veianen de René *Engelmann* gebuer, †1915; d'Veianer Geschichtsfreñn hun him en Denkmal setze gelooss an de Cornel Meder huet an der Festridd d'Liewen an d'Schaffe vum Professor Engelmann virgestallt (25.11.1980).

100 Jor as den Adolf *Berens* zu Gréiwemaacher gebuer. Den A.B(erens) huet d'»Kerfegsbloum«, e Roman, geschriwwen an nach vill aner Saachen. Zu Péiteng erënnert eng Plack an eng Stroosseplaz un hien.

80 Jor koum zu Rodange de Jos. *Meyers* op d'Welt, †1964; hie wor Geschichtspröfesser, Direkter vum Musée, an der Sproochgesellschaft, der sproochwëssenschaftlecher Sektoun an eng Zäit Präsidant vun der Dixonäerskommissioun.

75 Jor gouf de Marcel *Reuland* gebuer (16.3.1905), eiser beschter Dichter een; en as den 21. Oktober 1956 gestuerwen.

60 Jor, den 29.1.1920, as de Robert *Bruch* zu Bouneweg op d'Welt komm. Vun him hu mer munnech wëssenschaftlech Aarbechten iwwer d'Lëtzebuergesch, eng lëtzebuergesch Grammatik. Hie wor bis zu séngem Doud 1959 Sekretär vun der Dixonäerskommissioun.

Wann ech...

Wann ech am groussen Dohanne sin
 An Der verlaangt vu mer eent Zeechen nach,
 Kommt an d'Gewan;
 Hei leeft all Pad an d'eegent Häerz
 Hei fent een Trouscht no allem Schmäerz
 Hei kéint Rou bei gidfer Stuurm
 A Fridden och am Krich...

War dëst mäint Land?
 War dëst mäint Heem?
 Kuckt KUCKT

An der Westsonn blénkt Arel wéi eent neit
 [Jerusalem.

Jean d'Acrebois
 (Arelerland)

Elauter Froen

Eis Sprooch, wat as dat schon,
 si as esou einfach wéi Bonjour,
 d'Kanner héiere wat d'Mamme son,
 si soen et no... dat geet schon duer.

Eis Sprooch, wat as dat schon,
 Huet dee verdäiwelt léiwen Dialekt
 gewot de Sproochekostüm unzedon...
 an as et em, deem Rabbelkapp, gegléckt!?

Eis Sprooch, wat as dat schon,
 nëmmen Auslandssproochekonkurrenz,
 't misst een emol déi Chamberhäre fron:
 Kennt Dir och d'Sprooch vum Dicks a Lentz?!

Eis Sprooch, wat as dat schon,
 mer gunge scho fir si duerch d'Feier,
 't as lëtzebuergesch dat Wuert... Zesummeston,
 eis Bescht hun d'Liewe gin, eis Sprooch as deier!

Eis Sprooch, wat as dat schon,
 déi vun der Hemecht, vum Feierwon,
 e Krichsgebiet, dat vun der Fräiheetssonn,
 wat huet déi Sprooch eis dach schon alles ugedon!

Eis Sprooch, wat as dat schon,
 déi ural vaterlännesch Geschicht,
 en hellegt Buch, e grouss Lexikon
 gefällt vum Liewen, en Dramgedicht?!

Eis Mammesprooch, wat as dat schon,
 an déi Gefiller, déi an eis schwätzen,
 dat kann een nët erklären an dach verston,
 an 't ging ee sech virun s'op d'Knée setzen.

siuda robert

Déi éischt Feierbloum

Du stouchs deemools nach an der Schoul,
 Déi schéin dech viru Schued geschiirmt
 Déng Jäckchen, duecht mer, gouf der schmuel
 An huet dech vläicht ze schro gewiermt.

Da goufs de grouss, virwëtzeg grouss,
 E Grasschapp hat dech bal erdréckt;
 An du as gläich déng Schuel geschlass
 A Liicht a Siicht hun dech begléckt.

Wéi hues de dech erausgebotzt!
 Déng Wot huet feierfrou geliicht.
 Mäi Bléck huet stäif dech ugeglotzt,
 Déng Schéinheet, gleef mer, hat Gewiicht.

Zackzack goufs du méng Feierbloum.
 Ech hun dech vun der Brooch gekraut,
 Mä dann hues du domm Toz gemotzt
 An hues dech ganz a guer verraut.

D'Freed gOUNG mer ëm, schléi goufen d'An;
 Wat war do falsch? Wat sollt ech man?
 Ech hun dech zrëck op d'Brooch gedron
 Am Glaf, du géifs dran operston.

Chr. Clement

Hannert der Heck

Wat huet d'Natur dann hei geduecht,
 Datt si deen Opwand hier geluegt?
 Dee laange Joun vun Hecken!

Hei si vill Sänger ënnerdaach
 Mat ugebuernem Zongeschlag;
 d'Léift séngt un allen Ecken.

Hei kann de Bolz ëm Schreck auswäichen,
 Hei kann sech d'Angscht a Rou verkräichen;
 Hier kommen d'Quénkelcher nuets freien,
 Si meiden d'Sonn, si scheien d'Zeien.

Hei hecklen d'Dreem doll Illusiounen,
 Déi d'Schei hei schëdden, d'Schimmt hei
 [schounen,

Duerbans méng Séil genësseg gären
 Sech buet am Glanz vu Gottes Stären.

Chr. Clement

Jean Hahn

»Feierowend, Dir Hären!!!«

»... op eemol koum et klappen:
 Wien as do? D'Polizei!
 Wat sollte mâr do maachen?
 Här Kinnek, wi Dâr wëscht,
 ech hun, bedeckt mat Blieder,
 do ston eng beemlech Këscht.
 Déi op an dran de Renert;
 du koum dann d'Polizei.
 Ech sot: Gesitt, Dir Hären,
 gesitt, 't as nêmmescht bei.
 Bei mâr as Uerder, sot ech,
 am Zap als wêi am Stot:
 Dâr wâerd mech nit ertappen,
 Dir Hären, hun 'ch gesot...«

Déi léif Suerg mat der Polizeistonn, déi de Mich Rodange a séngem »Renert« dem Wiirt Finett vu Bieles zoudicht, as eng Suerg, mat dâr Wiirtsleit zou allen Zäiten – méi oder wéiniger – ze din haten. Wa mer an denen ale Polizeireglementer nokucken, da fanne mer, datt d'Gemengen ëmmer schon derfir gesuergt hun, datt kee Birger sech d'Nuecht ëm d'Ouere schlou an si zum Dag maache sollt, an datt déi gladdereg Krunnemécken an déi verseesse Kaartemudderer owends zur Zäit de Wee op heem zou fanne sollten. Vun de Polizeireglementer aus der éischer Halschent vum vieregte Joërhonnert gräife mer dat éischt bescht eraus a mir liesen do, wat d'Gemeng Reisdraf un der Sauer ënnert dem 12. Abrëll 1823 wuertwiirtlech an hirem Wiirtshausparagraf festleet:

»Es ist den Gastwirten der Gemeinde verboten, in der Zeit vom 1. April bis zum 30. September nach 10 Uhr abends und in der Zeit vom 1. Oktober bis zum 31. März nach 9 Uhr abends noch Getränke zu verabreichen. Die Uhrzeit wird durch den Ton der Glocke angezeigt, und werden danach noch Gäste in einem Wirtshaus angetroffen, werden Wirt und Gäste solidarisch bestraft.«
 D'Laude vun der »Lompcklack«, déi déi spët Zechbridder un d'Heemgon erënnere sollt, huet fréier a villen Uertschaften zum Dagdeegleche Liewe gehéiert, an eis Virfueren haten sech nêtmanner un de Klank vun der »Lompcklack« gewinnt wêi un hir sauer Brach an hir gequellte Gromperen...

Et wor vir laange Joren
 E schéinen ale Brauch,
 Wann s'an dem Wiirtshaus woren
 Ze lauden, alles raus.

Huet an dem Tuurm de Schwengel
 Séng dräi Schléi béich getappt,
 Da gung de Mätt, de Jhängel,
 Schéin beem a flottem Trapp.

De Pir an och den Néckel
 Hu gläich de Kont gemaach
 An da bezuelt mat Nickel
 Beim letzte Klackeschlag.

De Wiirt blous dann de Gappchen
 An engem Otem aus,
 En houl och nach eng Drëppchen
 A gung dann d'Trapen aus.

D'ganz Duerf wor dann am Fridden
 An och a grousser Rou,
 Dobeem gouf nêtm gestriden,
 An d'Fraë wore frau.

Dat alles as verschwonnen
 Schons laang – an och vergiess,
 An d'polizeilech Stonnen
 Sin haut méi laang bemies.

Wa mir dat all bedenken
 Vun deemools a vun lo,
 Da missten d'Klacke schwenken
 Bis spët an nach duerno.

(w. r.)

Mat der Zäit gouf d'Kiircheklack dann aus dem Dëngscht vun hirer profaner Missioun als Lompcklack gezogen. Déi lescht Uertschaften, wou hiirt Pénken laang nach an d'Owendsrou erageruff huet, waren Dickerech, Klierf, Noupelt, Käerch... D'Ukënnigong vun der Polizeistonn gouf duerno dem *Gemengebuet* iwwerdron, deen Owend fir Owend séng Ronn gemaach an an de Wiirtshaiser Feierowend gebueden huet. Dem Buet séng Aufgab als Wiirtshauspolizist war nach laang nêtm ëmmer liicht. Besonnesch dann, wann en an eng Gesellschaft geroden as, déi um ronnen Dësch mat hirer Parti Mënsch nach nêtm zou Enn komm war a fest wêi Pech op de Still geklieft huet. A wann dobei dann och nach en etlech Krunnemécken sech al um Dronk geseent haten, da konnt et virkommen, dass eng stramm Opfuedrong grad de Géigendeel errecht huet vun deem, wat een erwaart hätt. Do wor et da kluch, gutt Minn zum béise Spill ze maachen, an 't soll souguer méi wêi eemol virkomm sin, dass dee guttste Buet sech a séngem wäithärzege Versteestëmch selwer vergiess a

vun dene Verféierte selwer mat verféiere geloss
huet. De Poutty Stein weess eis dovun e Lidd-
chen ze sangen:

*Zéng Auer hat scho laang geschlon,
mer souzen nach ze zechen,
Et wollt keen eenzge schlofe gon,
keen eenzge wollt scho blechen.*

*Op eemol kënnt zur Dir eran...
De Buet a kuckt mat bëssen An.*

*E sot: »Dir Hären, 't deet mër leed,
mee 't as méng Flicht ze pëtzen,
wat géint d'Gesetzter sech vergeet,
wat nach no zéng bleift sëtzen.*

*De Protokoll as äre Loun...«
An de Buet stellt sech a Positionn.*

*Wéi bien eraus du zéit säi Boch,
du rífft ee vun de Gäschten:*

*»Här Police, jee, ech halen och,
mir sin elo grad um Leschten.*

*Dir wäerd dach lei keng Ausnam man...«
An de Buet stécht rëm de Calpin an.*

*»Dir Hären«, sot bien, »näischt esou,
mir loosse ons nët fänken,
an bëlt den Duuscht och nach esou zou,
léisst dach keen sech se schwenken.*

*Här Wiirt, schenket mir eng Miistchen aus...
Dajee, dir Hären, Prost, drénket aus!»*

*Duerop gouf Politik geklappt,
d'Gebälter revidéiert,
a Fläsch u Fläsch um Dësch scho stong...
E Buet as och e Mënsch am Fong.*

*Géint dräi, du soten hirer zwee:
»Här Wiirt, Här Wiirt, regléiert!«
De Buet, dee rífft: »Dir Häre, jee,
't as näischt, wat sou prësséiert.*

*Mir sëtzen dach ganz fein elei...
Maacht mir déi Freed – a bleift nach hei!»*

Och esou eng spaasseg Episod léisst de Batty
Weber an engem vu séngen »Abreisskalenne-
ren« e Stater Skatbrudder erzielen:

Mir souzen emol owens am Café bei enger Parti
Skat: de Flambert, de Vic an ech. Mir haten ëm 3
Auer nomëttes ugefaang a ware grad op der
Héicht. Wat hätte mer vill aneschter mat dem
ugebrachten Nomëtteg ufänke sollen? Sou hu
mer da weider gespillt. D'Polizei hat schon
zwmol de Kapp zur Dir eragestreckt: »Feier-

owend! Dajee, Dir Hären, 't as Feierowend!« 'T
war den »Donnerkeil«, dien an der ganzer Stat
als Kartemudder bekannt war. Vlächht hat e viru
séngem Rondgang mat de Komeroden op der
Hauptwuecht och e Skat opgeluegt an en huet
mat Ongedold drop gewaart, déi schéi Kaarten
sou bal wéi méiglech rëm tëschent d'Fangeren ze
kréien. No enger Weilche rässt en d'Dir nammel
op a jäizt rosen eran: »Elo as ët fir d'drëtt Kéier,
elo gitt Der opgeschriwwen!« Dobei zitt e säin
Notizbuch, kënnt op d'Spiller zou a leeft rout u
vu Roserei: »Raus!« rífft en »Raus!« – »Grang
mat véier!« sot du haart de Flambert. Du huet
den »Donnerkeil« säi Bläistëft rëm an d'Notiz-
buch geluegt, de Calpin rëm tëschent den 3. a 4.
Knapp- vu séngem Uniformspaltong gestach,
sech hannert dem Flambert säi Stull gestallt a ge-
sot: »De Grang muss ech nach ofwaarden!« ...
Mir souzen nach ëm dräi Auer fest, an nach
ëmmer stong den »Donnerkeil« hannert engem
vun eis an huet em an d'Kaart gekuckt.

Do war de »Béim« vun Dickerech nun awer keen
»Donnerkeil«. Dee war sech sénger Flicht be-
wosst wéi keen aneren a streng an hardi genuch
fir och denen décken Häre Feierowend ze gebid-
den. Wien do mengt, de Béim wär a séngem
Déngscht gewëss och mol aus der Setzwo gero-
den, dien huet den ale Béim schlecht kannt.

'T war uganks dës Krich vun 1914 op 18. Wéi all
Owend war de Béim op sénger Wiirtshaus-
tournée och rëm bei de Clesse-Müller komm,
wou sech e puer héijer däitscher Offizéier um
ronnen Dësch de séffegen Dikrecher zou Gemitt
geféiert hun. »Feierowend, Dir Hären!« sot de
Béim an e kuckt sech dobei déi uniforméiert
Gäsch un, sou wéi wann e mat Muppas Misch a
mat Jaukas Pir ze din hätt. Hei leeft jo dien ee
vun de Preise rout u wéi e gebrodene Kriibs,
spréngt vum Stull op, schléit d'Haxen zesummen
a stellt sech vir: »Königlich-Kaiserlicher Ober-
leutnant!« – »Dann hat Dir gutt Lekt gehat!« änt-
wert geloossen de Béim, schmotzlächelt an dréit
em genëschelt de Réck, wéi wann et em wirklech
nët méi derwäert wär.

Muenchereen, die mat Gelëmp durch d'Masche
vum Wiirtshausparagraph geschlofft war, hat
awer hefeg och *dobeem* nach virun der Hauspoli-
zei ze beston. An déi konnt – wéi déi kleng
Geschicht hei beweist – bei hirer Enquête, hei-
an-do, op eng ganz raffinéiert Metod virgon:
De Batt souz mat en etlech Compère beim
»Knéckert« bis an de spéiden Owend ran ze

prosten. Awer déi schéi Stonne lafen esou huer-
teg rëm, an op eemol sot de Knéckert: »Dir
Hären, elo kënnt der nach grad en Humpen
huelen an eng Schlofdrëpp, an dann as Polzei-
stonn! Dir wësst, ech loosse mech nët gär an
d’Fanger huelen.« (An den Näischtert hat d’Auer
eng Stonn hanne gedréit.) D’Wiirtsbridder woll-
ten nun och weider keng Fisemattente maache,
well se haten all de Krapp voll fir an d’Bett. Dem
Batt säi Kont huet nët geklappt, hien huet ge-
mengt, en hätt en Humpe manner. »Abee, fir mäi
Gewëssen an dech ze berouigen, da schäff mer
nach en Humpen!« – De Knéckert dréit de
Krunn: Brrr, d’Faass as eidel. »Da muss de e
frëscht opschlon, ech wëll mäin Humpen nach
hun!« sot de Batt. Aus deem enge sin et der zwéi
gin – an nach en etlech; somme toute, wéi de
Fritz seet, eng Satecht. – De Batt kënnt heem,
deet op der viischer Dir d’Schong aus, geréit
mat viller Méi d’Schlëssellach an zitt genëschelt
d’Späichertrap aus. Hien huet keng Luucht uge-
faangen, d’Kleder ganz sidlech un d’Bettstoll
gehaangen an as lues ënnert d’Gedecks gekroch.
Hie sollt grad ufänken ze ronken, du freet séng
Fra: »Wéi spéit as et dann nees?« – »Halwer
zwelef, méng Mod!« sot de Batt. – »Du wäers
nees deem Leschten hu missen d’Hatt opgin!«
sot d’Liss. »Jee, loosse mer elo schlofen, mar de
Muergen zielen ech der alles!« De Batt war bal
entompt, du rífft d’Lis nach eng Kéier: »Hëpp,
do d’Auer stoen, ech ka keen A zoudongen, esou
laang wéi se téckt!« An de Batt aus dem Bett,
d’Hand bei d’Onrou, an d’Auer stong. – Kaum
huet der Dag gegroozt, du lusst d’Liss op
d’Auer. »Gesäis de nun, wéi spéit as de heem
komm bass?« D’Auer stong op halwer zwou.
– »Ja, ja, die Weiber!« sot ëmmer de Pater Zobel.

Virum Spigelbild

Mäi léiwe groen »Troubadour«
Luefs du nët laang vergraffe Wuer?
Du schwätz a schwärms fir helleg Saachen,
Déi hautësdaags nët vill méi daachen.

Däin Häerz hänkt flatsch nach un der Sonn,
Déi gouf dir d’Glous, däi waarme Monn.
D’Welt huet zuerzäit vill traureg Kanner,
Déi hun déng Hëtzt do leedleg manner.

Hier Schieden hun e schauregt Heem:
E Graf am Gruef, eng Gruecht am Leem!
Si wacklen ënnrem battren Himmel
A wiergen u veruecht Gesimmel.

Däin Héil hues du vum éiwe Papp.
Firwat huet hien déi Leit um Napp?
Séng Schmëdd léig leider zimlech brooch
Wéi d’Léift a saten Häerzer och??

Mir schéingt, mäi léiwen Troubadour,
Du luefs vläicht dach verwuerelt Wuer?

Chr. Clement

Eis Matwunner

Si koumen d’Fréijor ugezun,
D’Madämche vir, hien hannendrun.
E Schlëffche gouf gläich ageriicht
An d’Mëttesäit, mat Gaardesiicht.

Déi zwee hu sech tipptopp verstan;
Hie kouv mam Zir vun der Gewan;
D’Madämmchen huet gedam gebréit
Scho muerges fréi, nach owes spéit.

No Woche koumen dann déi Kleng,
Hiert Nascht war schnell eng Wuerehång.
Dësdeeg goug d’Firma schwupp duerch

[d’Bascht,

De Gaart dee liwert nach de Kascht.

Kuckt do! Eis zeideg Friichten
Gi fléck wéi Karmëschfliichten.

Dir Déif! denkt un eisen ale Kueder,
Ech fränschlen eech all Nowuessdueder;
Den Hauszëns blouft der mir scho schëlleg,
De Kascht, passt op! gët manner bëlleg.

Chr. Clement

Jhemp Rollinger

Et gäert

Et brennt an Afrika, an Asien,
Bal hei, bal do gët Krich erkläert.
't as Sträit an Irland, an Italien;
Et mengt ee bal: d'ganz Welt déi gäert.

Ech wor emol bei engem Brenner,
Do stoungen d'Bidden an der Rei.
Ech si vum Schnaps e schlechte Kenner
A frot de Mann: Wat dauscht dann hei?

Hie sot: 't as d'Uebst a ménge Fässer,
Dat as ewell um Hiewen drun.
Klammt op, dann héiert der nach besser,
Gitt kuckt Iech d'Saach mol richtig un!»

Ech sin op d'Treppchen du geklommen
An hun an d'Bidden ragesin.
O mei! As do e Knascht geschwommen!
Konnt dat dann eppes Guddes gin?

»Sou as dat ëmmer bei dem Hiewen«,
Huet dun de Brenner mir erkläert.
»'t as bal genee ewéi am Liewen:
Den Dreck kënnt uewe, wann et gäert!«

D'ganz Welt déi hieft, wéi 't schéngt,
Bal hei, bal do gët Krich erkläert.
Da geet et wéi de Brenner mengt:
Den Dreck kënnt uewe, wann et gäert!

Am Osten (oder: »Fridden« am Vietnam)

Am Oste kuckt de Mound erof,
Gesäit vill Leit, eng laange Rei.
Meescht Fra'n a Kanner sin derbei:
Si hu kee Räis, keen Téi, kee Schlof.

Am Oste kuckt de Mound duurch d'Äscht,
Gesäit eng Mamm, hiirt Kand um Réck.
De Mond as op, a stur de Bléck:
Et wor hiirt léifst, et wor dat lescht.

Am Oste liicht de Mound sou rout
Op dausend Been, déi nët méi gin,
Op dausend An, déi näischt gesin –
An d'Mamm an d'Kand, si sin och dout.

Am Osten, do as d'Feier aus:
De Mound as bleech a kal a midd.
A wann Der iwwer d'Stécker gitt,
Kuckt hei an do e Kräiz eraus.

Du hues zwou Hänn...

Du hues zwou Hänn:
Schaffe muss du bis un d'Enn,
wëlls du an der Welt bestoen
an dir och keng Freed versoen.
Gebrauch déng Hänn!

Du hues zwou Hänn:
Heemle solls du ouni Enn.
Solls nët schloen, kee verdréissen,
wëlls dach Gléck a Freed genéissen
mat déngen Hänn!

Du hues zwou Hänn:
Hëllef gär bis un däin Enn.
Kee vun äis dærf Honger leiden,
hongreg Mënsche musse streiden!
Maach op déng Hänn!

Du hues zwou Hänn:
Fal si dack bis un däin Enn.
Wann s du hues genuch gelidden
wëlls du fannen éiw'ge Fridden.
Jo! Fal déng Hänn!

d'Fréijoorsblummen

Am Fréijor sin all Blume schéin,
déi grouss an och déi binzeg kleng.
Mir fanne si an allen Téin,
op Wiss a Pad, bei Gras a Steng.

Si kucken un all Mensch sou trei,
sou frou as hire Blék.
Du fënds dora keng Grimmel Schei:
Sou schéi muss sin och d'Kanner gléck.

Roger Manderscheid

Eng besser Damm

Ech hat an enger Kutter-Ausstellung eng besser Damm virum Bild vum »l'Homme au doigt coupé« ganz lues »O vreck« héire soen a fir erauszefanne wéi dat gemengt war, sin ech déi ganzen Zäit an hirer Noperschaft bliwwen, mä si hätten fir d'Baschten näischt méi gesot. D'Fra hat mir et ugedin. Ech hu mech am Gewulls vun de Leit esou gestallt, datt ech se an d'Gesicht gesinn hun. Si hat eng zimlech bosseg Nues, schéi grouss ronn Aen, e schmuele verraschtene Mond an eenzel Falen an der Haut wéi Parkendrot sou déck. Mat der Faarf, déi s' op de Baken hat, hätten ee roueg kënnen eng Kiirmespan uschmiren an hir Zänn, déi ech ganz gutt gesinn hun, wann se sech d'Gaapse verbass huet, waren nët méi vun haut a gëscht. Wéi s' et gemat huet am Gedrécks ëmmer eleng ze bleiwen ouni datt en Ielbou, datt eng Schëller se ze pake krouchen, ech weess et nët. Si huet et souguer nach fäerdeg bruecht fir iwwrem Goë llicht mam Enn vum Réck ze réngelen an trotzdeem sin ech zesoe sécher, datt ech deen eenzege war, deen dat alles gemierkt huet. De frëndlechen Här, deen d'Billen erkläert huet, wosst wéi ëmmer alles besser wéi de Moler an ech hu mech derbäi ertappt, wéi ech drop gewaart hun, datt e soll de Mond halen. Eng Aurer fënnel sin d'Leit een nom aanren heemgaang, ech hat schon en zolitten Honger, mä watt, hun ech geduecht, bleif mol nach hei.

»T war dunn sou roueg am Raum wéi op engem Naacher mëtten um Stauséi, sou ëm de Mëtteg, wann de Wand um Ouer läit a wann d'Waasser ufänkt midd ze gin. D'Hellegkeet as duerch de gliesene Plafong wéi op Schlappen erof komm an d'Billen un de Mauren hu sech ganz lues gestreckt, wéi wann se frou wieren endlech hir Rou ze hun. Och d'Faarwen hun nach eng Kéier feireg gegaapst, 't war an deem Ament sou schéin am Musée wéi néirens soss op der Welt. Ech hat mäin Honger an d'besser Damm laang vergiess. Vlächte war se schon am gaang am Kichelchesbuttéck Kaffi ze drénken an iwwer de Kutter ze schwätzen, wéi een iwwer d'Wieder schwätzt oder iwwer d'Wakanz vum leschte Summer? Vlächte hat ech mech och versin, well dat passéiert mer méi wéi eng Kéier, an d'gutt Fra war am gaang heemzegen a sech de Kapp ze zerbréchen iwwer déi explosiv Schéinheet vum Kutter sänge Billen? Vlächte war d'Madamm eng Molerin, talentéiert a landbekannt? Hir Hänn zum Beispill hat ech nët gesinn. »T kann een ni wëssen. Vlächte war ech och en

Dabo, deen an dësem Ablack amplatz d'Billen ze kucken un Efällegkete geduecht huet? A wat wëllt dat schon heeschen: o vreck? Hun ech nët och e Koséng, deem dat Wuert méi wéi eng Kéier entfiert? Dëslecht an Itaaljen, mir si Stonne laang duerch de Po-Dall gefuer fir un d'Adria ze kommen: Stroossen op Hiwwele gebaut wéi bei äis d'Eisebunnsschinnen. Lénks a riets alles flach wéi e Su. Däischer Mueren, lidereg Waasseräerm, Gedéiesch wéi eng Fauscht sou déck, Mustiken iwwer de Maisstécker, Libellen iwwer de Räisplantagen, hei en aalt rosat Haus op enger dreckeger Wiss, do e puer Baueren an der Sonn, breet Hitt, brong Gesichter, virun äis soss näischt wéi meterhéicht järegréngt Geträisch op mëllem brutzege Buedem, hannerun äis soss näischt wéi Sonn. Stonnelaang Dunn op eemol um Sandwee hanner engem Fichtebësch d'Mëttelmier, d'Adria, wéi bloe Samett, kill, onheemlech grouss, an der Mëtt wéi e Bou no uewe gespaant:

»O vreck«, sot mäi Koséng.

»T soll een ni probéieren de Grumm virum Hee anzehuelen.

Ech sin aus dem leschte Sall lues zréckgaangen fir mech virum »l'Homme au doigt coupé« op eng Bänk ze setzen. Ech wollt mer dee Kärel an aller Rou ukucken mat séngem rouden Hiem, sénger Dunn um Kapp, der Séchel an der lénksen Hand a mat deem verbonnene Fanger un deer anerer. Nët dat e ging leiden. Ech hun nach kee gesinn, dee sech an de Fanger geschnidden huet, op der Paräisser-Plaz stoen den Aarm an d'Luucht ze strecken. Neen. »T könnte een einfach nët laanscht dat Bild, well et sou gutt gemoolt as. Grad wéi ech wollt an de grouse Sall eragoen, gesouch ech d'Fra. Ech hu se bal nët méi erëmkant. Déi feierrouf falsch Pären ëm hiren Hals hun se verroden.

Ech stung do wéi wann eng Zill mer op de Klatzkapp gefall wir.

Si huet mech nët gesinn. Si stung virum »l'Homme au doigt coupé« ze kucken, soss näischt ze maache wéi ze kucken. War dat nach déi selwecht Fra, déi sou réngelech duerch d'Leit scharwenzelt as? Si war méi kleng wéi virun, hire steiwe Réck war hir vergaangen, si as e Schratt no vir gaangen, zwéin no hannen, ouni d'Bild aus den Aen ze loosse. Op eemol stung se du ganz no beim Bild mat der Hand de Strécher nozufueren, awer ouni d'Faarf ze bereieren. Dobäi hun ech hir Hänn gesinn. Kanner, waren dat

roger manderscheid

gedicht

du bas verbrannt
wéi äis am feier
lo sëtzen ech do
an d'äschen ze kucken
bis se nees liichten

déng stëmm
déi hell war wéi glas
as gebrach
an déng schrëtt
si fort
déi am haus bei der wiss
d'trapen an d'zëmmre
gezielt

d'bicher si friem
un de mauren
d'biller
loosse mech kal
déi s du nët méi kucks

ech sëtzen do
d'rechter ze tässlen

du waars a mäi liewe geschneit
wéi eng schneiflack
déi danzt
ech hat dech gefaangen
awer méng hand
war ze waarm
ech denken nach dacks
un dech zrëck

(61179)

Hänn. Reng wéi Spannebeen a schmuel a laang,
an ee Fanger wosst ëmmer wat deen aanre ging
maachen. Si hat och elo en ellenen décke Brëll op
der Nues, mä deen huet mech nët méi gestéiert.
Viru mer stung eng Fra, aus Fleesch a Blut an nët
méi d'Bild vun deer Fra, dat ech mer mëttes
erfond hat, an dat sou falsch war, datt ech iwwer
d'Witess mat deer ech esou e Virurteel gebak
hat, erschreckt sin. Ech si mer virkomm wéi en
Iesel aus Leem an hun de Schwanz bägezun.
Ech hat an enger Kutteraustellung eng besser
Damm ganz lues »o vreck« héire soen.

(1961)

roger manderscheid

wou bas de?

wann ech mat der schwätzen
brennt de poulet un
wann ech no der gräifen
geet d'héngerhaut der aus
't as ganz einfach
vun uewe bis ënne
bas de mer friem
sonndes muerges
lauden op eemol
déi houre klacken
rabbelt den tëlëfon
oder 't schellt
un der dir
iwwerall as op eng kéier
der däiwel lass
du leefs mer fort
ech hannendrun
da sin ech vir
du kënns mer no
dir geet den otem aus
a mir d'gedold
't feelt lo nach jhust
datt d'bett zesummen trëllt

(61-80)

roger manderscheid

du gees mer

ech hätt dech
schon sou dacks gär
op den hutt gespéngelt
mä ech hu sénger liewe
keen hutt op der klatz
zwetens bass de keng plaum
drëttens
kënnst ech dech jo och
an de grapp huelen
wann s d'e gebakene fësch
wiers
ech hätt dech
schon sou dacks gär
an de grapp geholl
mä ech kann dech
dach nët mat de fangeren
iessen
du schmaachs mer
du gees mer
d'saaf leeft mer
am mond zesummen
ech hu mech verschléckt
lo hun ech den hick
hätt ech dech deemools
dach nëmme op den hutt
gespéngelt.

(61-80)

En Owend op der Plëss

Éierlech gesot an d'Hand op d'Häerz: Huet Dir jeemools iergendwou an der Welt (a wann Dir e richtege Lëtzebuerger sid, da sid Dir jo bestëmmt schon duerch d'hallef Welt gestrummt) esou eng schéi Plaz fond wéi eis Plëssdarem, Plëssdaarm, Plassdaarm, Place d'Armes, Plëss (egal wéi Dir se nennt oder vernennt) eng as? Nee, gedir, esou eppes gët et nëmmen eemol. Gewëss, et gin och nach aner schéi Plazen op dëser Welt, ower keng wou een esou heemlech sëtzt ënnert de Beem; wou laang Kette vu Liichtercher hänken, ouni Gestank a Kaméidi vun den Autoën, bei engem Kioss, wou ee Musek, a gutt Musek, zervéiert kritt, an dat alles ouni datt de Pättchen een e roude Su weider kascht! – A propos Musek! Fréier hu mer eis dacks de Bauch gehale vu Laachen, wann eng Duerfmusek op dem Plëssdarem e Concert gin huet. Krenondflätsch, wat war dat flott, wann d'Trompetten oder den éischte Bügel derlaanscht gefacht huet, oder wann den Tuba an de Bass nët richtig nokoumen. Ower haut! Wat en Ënnerscheed vun deemools op haut. Haut gët et praktesch keng »Duerfmusek« méi. Well kuckt se, wéi se do setzen a Musek maachen. Dat si meeschtens jonk Leit, Jongen a Medercher, déi »hire Solfège gemat hunk«, déi am Conservatoire oder soss enger Musekschoul geléiert hun oder nach léieren, an déi hiirt Instrument tipptopp Meeschter gin. Bravo an en décke Merci fir all déi sëllege Musécken, déi mer an dësem verreente Summer nët genuch applodéiere konnten, esou wéi s' et fir hiren Äifer an hir Aarbecht verdéngt hätten. – Mä, verreente Summer hin oder hir, et waren awer dach alt e puer schéin Owenter, wou ee sech mat Genoss op der Plëss an engem kamoute Plastikfotell strecke konnt, esou wéi haut den Owend.

Ech fille mech wéi e Pränz oder bal. Viru mir fénkelt am Glas e gudde Wéngchen (wann en och nët op eiser Lëtzebuerger Musel gewuess as, esou as en dach, duerch d'Kennschafft vun eise Kellermeschteren, an e Lëtzebuerger Kostum gestach gin, an nëmmen déi richteg Krunnemécke kënnen engem genee soen vu wou en hier kennt) a visavis vu mir sëtzt, elo hat ech bal gesot läit eng jonk Këppelchen. Hatt as eent fir dran ze bäissen. Duerch séng dënn Bliischen luussen d'Buë vu sänge Brëschercher – hautjesdaags doën se jo kee Soutien méi un – hien as och nawell keen iwwele Borscht, wann en och, ménger Menong no, emol bei de Coiffeur géing

goen a nët grad esou fatzeg Jeans unhätt. Mä dat si jo sénger Saachen, an déi gi mech näischt un. D'Haaptsaach as, datt hien dem Meedche gefällt. An dat schéngt hei de Fall ze sin, well hie géif hatt am léifsten op der Plaz eranhuelen, ouni Salz an ouni Moschter! A well ech dat alt esou muss nokucken an och näischt dergéint kann hun, kréien ech alt heiandsdo e léift Laache vum schéine Kand queesch iwwer den Dësch eriwuer geschéckt. Ei, esou jonk misst een nach eng Kéier sin! Wat d'Këssen an d'Schmusen ubelaangt, sou hate mir deemools et vill méi schwéier. Méi wéi eent mat der Hand halen, wa mer rondëm d'Plëss getrëppelt sin, zegmol esou laang wéi de Concert gedauert huet, war nët dran. Engem eng Bees gin oder eng kréien op der Plëss! Omammokanner! – Mä hei ënnerbriechen ech kuerz méng Gedanken, well d'Musek as elo grad fäerdeg mat hirem Stéck. Bravo! De Chef, et as esou e klenge wäissen an e mocklegen, hien as iwregens, wéi sou vill Dirigenten, an der Militärmusek, vernäipt sech, an elo kommen der e puer op hien duer: en Här (deen as vum Syndicat d'Initiative) an eng Joffer. D'Joffer gët dem Chef e Bucki Blummen an hie gët him eng, zwou, dräi Besen. D'Musikante stin op an d'Leit klappe begeeschtert an d'Hänn. D'Musek mecht elo eng kleng Paus. Elo kann deen Décken, dohanne bei der grad esou décker Tromm, emol e gehéirege Schotz aus sénger Fläsch Béier huelen. Deen aneren Dësch hei niewendrun as elo grad, wat eng Chance, fräi gin, mä nëmme fir zwou Sekonnen, well schon huet sech eppes do niddergelooss, a wat fir eppes! Kredjéft! Esou eppes Schéines gesäit een nët all Dag, dat as jo déi réngste Beauté. Vir nët vill an hannen näischt! Ech menge séng Blus, oder wéi een déi puer Zantimeter Stoff nach nenne kann. Ower dat wat dran as, uuih! Dee Speckelchen. Goldbrong getéint, frësch »made in Italy or in Spain.« 'T kennt een dra bäissen. Wann et nëmmen dee blöden Typ do nët bei sech hätt!

»Ja, was meinen Sie denn, Lady«, bläert de Fränz, e Garçon, den Unikum vun der Plëssdarem, »von morgens früh bis abends spät immer auf den Füßen und alles im Kopf, da habense abends einen Kopf wie ein Seibecken. A wat kritt der? Eine Perrier à l'eau und eine Flasche Bier. An du, du wëlls bezuelen. Dréck emol fir d'éischt. Tralitala.« A fort as en.

Wou war ech stoe bliwen? A jo, 't kennt een an et bäissen, an dat kruppsegt Framënsch do.

Omeiomei! Ojëmmecheneen! Léiwer nët. Kuck emol wéi dat glënnert. Wivill Karat soll dat un sech hängen hun! An den Oueren, ëm den Hals, un de Fangeren. O Mamm, dat géif en deire Maufel. →Salük! o vreck, elo hat ech bal e gudde Frënd nët gesin, dee mat sénger Spréif uewen-erlaanscht stolséiert as. En as jo och keen deer ganz Jonker méi, deen ale Luussert, mä hie bretzt sech gäer mat deem jongen Dickelchen an e wëllt jiddrengem aus Frankräich, België, Präisen a vun hei weisen, wat hien (oder säi Portmonni) nach fäerdeg bréngt. Alleehëpp, elo geet et ower duer mat dem Beschass, well wann een op der Plëssdarem houscht, dann héiert een et op der Gare. Mä de Beschass gehéiert nun eemol och zum Plëssdarem wéi zu jiddrengem richtege Stacklëtzebuerger.

»He, Georges, bréng mer nach e Pättchen, wann-echglift!« De Georges, de »garçon«, dat as e Student, deen an der Vakanz op der Plëss hei an engem Café op der Terrass schafft. Deer Stude-nte gët et nach, och Medercher, wéi d’Rommy, déi amplaz sech an d’Sonn ze leën, hei um Plëss-darem vu mueres bis owes vill schaffen a vill Läscht schlefen. Si verdénge jo schéin, mä et as keng lücht Aarbecht. – Et brauch een emol nët extra gutt an der Mathematik ze sin, fir sech am Kapp auszerechnen, wivill honnerte vu Kiloën sou e Garçon an engem Dag muss schlefen a wivill Kilometer en zu Fouss mécht. – Jo, op der Plëss as et leschten Enns méi schéin, wann een sech zervéiere léisst. – »Daje, nach e Pättchen, wannechglift, dee leschten, an da geet et heem.« – Wat wollt ech nach soen? A jo, schéin! Et as würclech schéin op eiser Plëss, an et gesäit een och schéi Saachen, aler a jonger, dënner an décker, klenger a grousser, vun hei an aus der ganzer Welt: wäisser a bronger, schwaarzer a gieler. All Rasse sin hei vertrueden an all Sproo-chen. Matzen an der Saison wéi haut den Owend, kënnt een sech als Lëtzebuerger bal e bësselche friem vir.

Well elo, wou ech bezuelt a mäi leschte Patt gedronk hun an heem wëll goen, sëtzen nach virun de Caféen, op den Terrasse ronderëm d’Plëss e sëlliche Leit an alle Sprooche vun der Welt ze poteren, ze diskutéieren an ze gecksen. An op der Trap vum Kioss sëtzen e puer Hip-piën, nët gewäsch, nët gekämmt, verrëscht wéi d’Gecken an der Fuesent, an ee vun hinne klim-pert op enger aler Gitar.

An och dat gehéiert zu eiser Plëss.

G. M.

roger manderscheid

en tur op d’musel

eraklammen
fuere fuere fueren
erausklammen

klick

eraklammen
fuere fueren
erausklammen

klick

eraklammen
fueren
erausklamme

prost

eraklamme
fueren
erausklamme

prost prost

eraklamme
fueren
eraus

prost prost prost

eraklamme
fueren

boufdeg

(1980)

Nei Zäiten

Mir sin haut »avancéiert«,
mir sin haut nët méi »domm«,
hu muenches bäigeléiert,
gemierkt: »riicht« as dacks kromm.

Eis »Bierger« si blous Koppen,
't as nët pur »Gold« wat blénkt,
e »Parfum« ka verstoppen,
wat soss onheemlech sténkt.

Vill »Häre« si kleng Nullen,
muench »Dammen« nëmme Sai.
Schéi Plaume ma schéi Vullen,
de Krätz verdeckt d'Gezei.

E Fuschert as e »Meeschter«,
e Schreiwier e »Poet«,
e Wëlddéif fillt sech »Feeschter«,
e »Sprinter« deen dee geet.

E »Moler« deen dee pinselt,
e »Speaker« deen dee schwätzt,
»schéi faarweg« dee gesprinselt,
ganz »simpl« deen sech brettzt.

'T wir vill nach ze verroden,
mä 't as nët néideg hei,
't kennt een s'un hiren Doten,
't kennt een se um Gezei.

Dat alles hu mir lo schon
bekäppt an agesin.
Mä sin domat mir aarm Honn
och vill méi glécklech gin?

G. M.

En Ongenannten

Abee jo

»Du grouse Meeschter, so mer dach:
Wéi gëlle Friichte kommen déng Gedichter aus
[der Héicht,
A méng sin nëmme Äppel vun dem Pegasus.
O, so mir, grouse Meeschter:
Wofir as dat esou?«

»Ech sin deen, deen ech sin.
Ech sin de Kär an der Noss,
Ech sin d'Gedauchs an der Muschel,
Ech sin de Spritt am Wuert,
Ech sin – nu lauschter gutt –
Ech sin d'Gewësse vun der Sprooch.
Du frees, woufir dass du sou mann bas?
Parbleu, well ECH et son.

M. G.

Den Ongenannten

De wëlle Béier

E schnëffelt uechter de ganze Bësch,
E schnaapt no all gehäerzte Wësch,
Hien as am Bësch dat stäarksten Déier,
Dee gudden, braven, wëlle Béier.

E gët och rosen all e puer Méint,
Eng chronesch Kränkt as näischt dergéint,
Dann as e wéi en Arena-Stéier,
Dee gudden, braven, wëlle Béier.

Dofir, mäi Frëndchen, zeck en nit!
Et as sou huerteg eng geschitt,
E stéisst mat schroer Schnëss dech néier,
Dee gudden, braven, wëlle Béier.

fh

Erliefnësser aus schroër Zäit (2)

Eng Razzia

Et gung op Hallefnuecht, wéi mer es gehuewen hun. 'T war spéit gin. Fir wat och hat den Ern esou ugehal, datt mer nach ee sollten drénken?! – Doheem stung mäi Brudder op der viischter Dir an der Däischtert schon op mech ze waarden. De Jhendarem Cl... wir do gewiescht. Um Landratsamt zu Dikrech hätten se verlaude gelooss, wéi wa mar méindes op der Dirbech eng Razzia ofgehole géif. Se hätten nämlech Verdacht, datt an dene Weekendhaiser do sech Ëmgesiddelter verstoppt héilen. – Den Ammént wollt ech dat nët wouer hun, an iewer war d'Saach nët op d'licht Schëller huelen, well den Ali schon zënter aacht Deg sech do opgehalen huet! Well äis war klor, an him selwer och, datt et him fir de Kapp ging, wéi sänge Kollege schon, wann se hie kriteren.

Mä wéi e prévenéieren nach elo ëm dës Stonn? Um Rad ouni Luucht an der Däischtert op Dirbech fueren? Am Dag war ech wuel gutt kënneg do, mä bei stackdäischterer Nuecht war dat anescht! A wat fir en Trubblement dat do géif, a vläicht nach ganz ëmsoss! – Mäi Brudder fond och, datt et bal besser wär mueres fréi beim klore Do ze fueren.

Vill ze spéit, géint 8 Auer léischt, gouf ech waakreg. Ech hu mech misse fläissen! Fir de Fall wou ech ugehal géif, a no mëngem Wouhier a Wouhën gefrot géif, hun ech séier en eidelen Emer op de Gepäckdréier gestréckt. Da kënnt ech allzäit soen, ech wëllt Hambier plécke goen, well et jo bal un deer Zäit war!

D'Sonn huet schon iwver Bierg an Dall geschéngt, an eng schmuel Sträif Niewel, wäiss wi Watt luch laang gezunn nach ënnen déif am Sauerdall. Fir een, deen nët aus der Géigend as, as dat en absénst Schauspill; fir mech war et nëmmen e séchert Zeechen, datt et deen Dag schéint Wieder géif! – Bis op Dirbech sen et eng 10 Kilometer. Ufängs gung d'Strooss iwver d'Glécht an dann ëmmer méi séier biergof. De blechen Emer hannert mëngem Réck huet dovu profitéiert an ëmmer méi affrontéiert gerabbelt! Iwwer Fueren hun ech mer nach séier eng Kéier alles duurch de Kapp goë gelooss. Den Ali séitz do an engem hëlzen Haissen, dat engem Schwäizer aus der Stroosbuurgerstrooss an der Stad ging gehéieren. Et wir eng Aart Blockhaus an et sting als eenzegst direkt an deem eenzege Säjendälltchen, deen et do gët. D'Leit aus dem »Chalet de la Plage«, déi Sait vum Sauerwog, hätten de Schlëssel derzou a Versuerg. Mä och di

Baureleit aus deem nootste vun denen dräi klengen Haiser, wat nach Usiesseger waren, wéisste Bescheed iwver den Ali. – All déi Iwwerleongen hu mer halwer gutt gedon, an den Emer hannendrop huet dat monter erëmgin!

No enger gudder halwer Stonn sen ech vun der Landstrooss erof op Dirbech eragebéit. Den Niewel hat sech verzunn, an d'Sonn huet scho warem an deen enken Dall gedréckt. Scho virum éischten Haus sen ech vum Velo geklomm, fir de Rescht zu Fouss ze goën. Dat ging mer Zäit gin fir mech grëndlech no alle Säiten ze ëmsin! Et war och néideg, well kaum datt ech do ëm d'Kéier op mëngem Wee riichtaus gesinn, steet do e groë preiseschen Auto de Wee ze verspären! Et as e Persounewon mam Kennzeechen: POL! Ouni ze wëssen, wat déi dräi Buschtawe genee heeschen, gët et mer den Ament drop scho méi klor! – Eng 50 Meter méi wäit gesinn ech e Preiss an Uniform vum Wee erof an d'Wiss do schrëcken, riicht op e Bauer zou, deen am Gaang as, nieft der Sauer mat der Séissel ze méinen. Iwwer dat naasst, frësch geméinte Gras huet de Preiss, mat sänge schwaarz gewichste Stiwweilen, misse grouss Schrëck maachen. Wuel duerwient rífft e scho vu wäitem: »Wo sind denn hier die Schweizerhäuschen?«

Dat Wuert »Schweizer«, sou haart an di friddlech Landschaft geruff, huet mech erféiert! Sin nëmme »Weekendhaiser« gemenzt, dann as séng Fro ganz iwverflësseg! Well hätt dee preisesche Geck och nëmmen eng Kéier d'Nues an d'Luucht gehuewen, en hätt se jo all do gesi ronderëm an den Häng! Ma vläicht war et och nëmme fir mam Bauer an d'Gespréich ze kommen, fir en nach weider auszefuerschen!

Ech gi laanscht, wéi wann näischt wir, d'Hand um Guido vum Velo nieft mer. A scho sin ech gläichens deem klengen Dälltchen! Onopfällg kucken ech an deer Riichtong; dem Ali séng Beschreiwong stëmmt! Direkt vir reetser Hand als eenzegst steet do en hëlzen Haissen. Dir a Luede si ferrem zou. Näischt deit drop hen, datt een dobannen as! – Ech iwverleë séier: Dem Gestapo, deen ech scho passéiert hat, war ech aus dem Bléck. Mat enger Dose Spréng wir ech un der Dir vum Haissen, a mat en etlech weider wir ech mam Ali hannenaus an de Louhecken a fort! Iwwerdeems ech mat deem Gedanke spillen, gesinn ech viru mir um Wee, aus enger Kéier eraus, en zwete Gestapo riicht op mech duerkommen! – Dat koum mer zevill onerwaart, an

dee blöden Emer hannendrop huet enker gehéireg gerabbelt! – De Gestapo steet mer an d'Wee, kuckt mech – den Emer entgeet em och nët! – a friet mer den Auswäis. Ech gräifen an d'Täsch a räachen him mäin ale Lëtzebuerger Pass, dee scho länger Zäit nët méi gutt as. Hie kuckt dran, gët mer en zrëck a seet féng schnaupeg: »Sie müssen eine Kennkarte haben!« Ech maache mech den Dommen a froe wat dat wär. »Müssen Sie beim Bürgermeister beantragen!« as d'Äntwert, a fort as en! – Ech gin op méngem Wee weider fir ze gesinn, ob nët nach en anere Gestapo doruechter wär. Dat huet mer iewer nët de Fall geschénkt, an ech sin rëm zrëck gaang. – Mat ménger Iddi, den Ali nach kënne ze prävenéieren, war et nun eriwwer!

Kaum datt ech erëm zum Ausgang vum klengen Dälltche kommen, gesinn an héiren ech e Gestapo (welleche vun dene béide wéisst ech nët ze soën!) un der Dir vum Haissen tornéieren. En zuet a rappt un der Klensch, rennt mam Stiwwel géint Dir a brëllt: »Aufmachen, aufmachen! Hier wohnt doch jemand!« – Dunn eléischt, iwerm Goën, gesinn ech an der Wiss nieft dem Haissen e Bauer mat sénger Séissel hantéieren. Et as dees selwechte wéi virdrun! Ganz beflass mellt en sech zu Wuurt: »Nein, nein, da ist niemand! Das Haus gehört einer Schweizer Familie. Die kommen nur sonntags!« – »Ach was,« seet de Gestapo, »Hier ist doch jemand! Hier steht doch noch das Fischgerät!« – De Bauer gët sech nët a weess och nach duerop eng Äntwert, déi ech iewer nët méi ganz mat kréien.

Déi Haartnäckegkeet vun deem Mann, an zemol säi stënterleche Wiessel aus deer Wiss nieft der Sauer hier an dës nieft dem Haissen war mir opgefällt! Am Ganze koum hie mer fir wéi de Vull, deen opgeregt ëm d'Ascht fladdert, wann een deem ze no kënnt! – Ech war du sécher: Hie war dee Man do aus deem éischten Haus, deen iwwer alles Bescheed wosst! – Ech hu mer misse soen, datt ënner denen Ëmstänn ech näischt Guddes méi kënnt ausriichten an hu mech huurteg aus de Féiss gemät rëm zrëck op d'Landstrooss. Do hannerwanns bleiwen ech stoen, fir ze gesinn, wéi d'Saach ausging!

No enger gudder Weil gesinn ech dee groë Won vu wäitem kommen. D'Häerz klappt mer, a vun elauter Stuerken as et mer bal dréif gi virun den An! Mä vu méngem Posten, héich am Bierg, war et nët méiglech an den Auto ënnen ze gesinn! – Mä lo, wou en d'Kéier hält fir erop op

d'Strooss, gesinn ech et dättelech: Fir sëtzen di zwéi Gestapoën an hannendra – keen! Mir fällt ewéi e Stee vum Häerz!

Den Auto as huurteg an deer anerer Riichtong fir op Esch/Sauer verschwonn. Um Velo sin ech ëm nach eng ganz Stréck nogefuer fir sécher ze sin, datt en nët rëm zrëck kéim! Well di falsch Zort huet alt mol dee felen Trick gemät, datt se no sou enger Aktioun, wou se näischt erräacht haten, gemät hun, wéi wa se hirer Wee gingen. Wou d'Leit da gemengt hun, se hätten d'Gefor iwwerstan an all Virsiicht fale gelooss hun –flang, waren se rëm do an hun déi Kéier dann den Hues am Lär geholl!

Wéi ech ménger Saach da sécher war, hun ech d'Kéier geholl a sin rëm zrëck op d'Dirbech gefuer. – De Bauer nët, an och soss keng lieweg Séil war méi doruechter. Ech hu mei Velo placéiert a sin iwwer den hëlze Stee eriwwer an de Chalet gaang, wou jo de Schlëssel sollt sin. Och do weist sech kee Mënsch! An deer eidler Wiirststuf huelen ech mer Plaz an esou, datt ech riicht op d'Haisse gesin. D'Dir an d'Luede sin nach ëmmer zoul! – Ech waarden. No enger gudder Weil kënnt endlech e Maanskärel (ech hun e fir de Wiirt gehal) a freet mech kuurz gebonn, wat ech wëllt drénken. E geet, kënnt rëm a setzt mer d'Glas, ouni e Wuurt ze soën, virun d'Nues! Iwwerdeems kucken ech e riicht an d'Gesicht a froën, ob hie Bescheed wéisst iwwer dat Haisse vis-à-vis! Wéi een dee schwéier vu Begrëff as, kuckt e mech, dréint sech um Tallong a geet hannescht an d'Kichen. – Mir as d'Blutt an d'Bake geschoss! Ech hat eng Gaff gemät! – Méi wi sécher hat de Mann mech scho virdru gesi mam Velo do hën an hir posteléieren. Hien traut mer also nët!

Mä gläich as en rëm do, an e gudder Krack méi frëndlech, freet en, ob ech him nët mäi Pass wëllt weisen. – Du war dann alles an der Rei! Hie gët mer frëndlech d'Hand, entschëllegt sech nach eng Mass a bréngt mer de Schlëssel. – Wéi ech bal un der Dir vum Haisse war, hun ech mech gemellt, an den Ali huet vu banne geäntwert. Hie war ganz nervös, an d'Angscht stung em nach am Gesicht geschriwwen. Dee schwéieren Doudschléier hat hie jhust aus Hänn geluegt, well e luch nach um Dësch. – Mir hu kee Wuurt iwwer d'Affär verluer; ech sot nëmme, ech ging rëm zrëck an de Chalet goën, an hie soll mir duer nokommen.

Elian

Wat méchs du mat mir?
 du weess dach ech hun dech sou gär
 ech si guer nët frou
 a gi ganz verdrësslech
 wann s du mech schro kucks
 da vergeet mir all freed an all rou
 derbei nach dat däischtert gesiicht
 dat soss voller glécklechkeet liicht
 dee mond dee soss sou gär laacht
 dann douce as a guer nët haart
 nu komm, sief nët méi béis
 a laach dach

Ech hun dir ëmmer gegleeft
 nach gëscht soots du zu mir:
 du weess, ech sin esou frou mat dir –
 an haut, een dag derno
 ouni e wuert, ouni eng fro
 geheis de mech an den eck
 a sees: 't huet alles keen zweck
 sou
 wéi en ale schong
 wéi aalt gezei
 wéi eng al popp
 en zrass'ne paijass
 wéi en...

* * *

an ech hun dir alles gegleeft

Léift as am liewen dat schéinst
 iwwer allem steet gär-hun
 luef mag ee gär héieren
 éier a bäifall een heemlen
 iwwer all deem ëmmer dat éischt
 an dofir, denk drun a vergiess et ni
 keemools ka frëndschaft e gär-hun ersetzen

du
 hues
 eppes
 a
 mir
 gebrach
 kënnt
 ech
 dech
 haassen

hr

Nodeems de Wiirt äis béid e Maufel z'iesse gemät hat – well et war schon déck Nomëtteg gin – kouw mam Ali e kuurzt Gespréich op: Nodeems en sech nach mueres an der Sauer gebuet hat, an den naasse Maillot an d'Hännduch nach virun der Dir op der Dréchent hungen, hätt en nach jhust Zäit gehat fir di zwee Stéck huurteg eranzehuelen. Fir d'Fëschrutt war et nët méi duergang. Och dem Bauer säi villt Gerieds wir nët ganz néideg gewiescht!

Mam Emer um Velo sen ech dunn dee selwechte Wee, deen ech komm war, rëm heemgefuer; den Ali kouw géint Nuecht dee kiirzere Fousswee iwwer Réngel mir no.

An dunn hat ech erëm mäi kammoud, breet Bett mat him ze delen, grad wéi virdrun!

C. W.

De Schlasshär vu Miezeg an de Piechter

D'Bauere si schlau Leit, dat muss ee gestoen. Gewiinnt géint Schnèi a Wand ze streiden, sief et waarm oder kal, stéits beschäftegt, stéits ze fiechte géint dat Änt an dat Anert, wat d'Friichte kéint verdierwen, am Gaang mat rosen a blose vu mueres bis owes, hu si an hirem Karakter eppes Zéies, Treies an och nach esou eppes Schlaues... Tjee, et si konzentriert Gauner!

Mat vill Spaass entdecke mer dee Bauerekarakter an dëser Legend vum Miezegerland.

Et as scho laang, jorelaang, du huet zu Miezeg (Messancy) e Piechter gelieft, Péiter Tossing war säin Numm. Hie war an der ganzer Géigend gutt bekannt.

De Schlasshär vu Miezeg hat e gedangt, fir säi Land a säin Aker ze bewuechten; hie war Préiter, kënnt ee soen. Vill Verdross hat de Péiter, datt all déi Lännereien, déi hie fir den Här, jor- aus, joran, ënnerhalen huet, séng nët konnte gin. Hie war bezuelt, awer nët fir séng Méi. Mat séngem klengen Doloun war et reng uméiglech, déi klengst Fur Land ze kafen. Hätt e scho genuch gëllen Daler gehuet, wir et awer nët méiglech gewiescht dem Här vu Miezeg dat gréngst Stéck Land ofzekafen, mol nët eng Plaz fir séng Geess ze péilen.

De Péiter hat e grouse Feler, an der ganzer Géigend bekannt: et war e Linner. Kee Blärert oder Wandjhang, deen alles méi déck oder méi schéi wéi et as gesäit. Awer en echte Linner, e Linner bāi alle Geléngenheden... Dem Här vu Miezeg war dee Feler och bekannt, a regelméisseg huet hie sech gār iwwert dee lëschtég gemeet. Dem Péiter séng Fiffen a Kniffe gungen dacks fir an der Uucht um Schlass, an der ganzer Ëmgéigend gungen dem Péiter séng Linnen als Spréchwiirder nogsot.

Ee Muergen hat e säin Här a Meeschter begéint an et gung Rieds iwwert den Zoustand vun de Friichten. Hie war derzou komm an deem klengen Abléck esou eng Mass Linnen zesummen ze bréngen, datt den Här vill Pastang hat, sech mat Laachen z'enthalen. Déi Kéier war et uméiglech, hie konnt säi Geschmuuns nët verstoppen, hien dee gewéinlech ageschloss war...

– Gleeft Der mer nët? frot de Péiter.

– Hun ech gesot dass du licks?

– Neen, Der nët, awer äert Geschmuuns.

– Dat as kéng Prouf. Hues du mech héiere soen, datt ech der nët soll gläwen? Dobāi seet den Här, gudder Déng wéi nach ni: »Du ziels mer esou lëschtég Saachen, loosse mer en Handel maa-

chen. Wann s du mer eppes ziels, wou s du mer kanns prouwen, datt ech nët gläwen, kriss du d'Land, dat s du akers als Geschenk. Ech versprechen der et awer, du muss d'Prouf hun, gutt verstan?

– An deem Fall as d'Land gläich mäint, duecht de Péiter. An duerno gunge si dann och allebéid hire Wee.

De Péiter war den hellen Dag nët bāi der Aarbecht. D'Nuecht gung ganz schlecht riwer, voller bosseg Gedanken.

Den aneren Dag mueres gung him nëmmen eng Iddi duurch de Kapp: säin Här ze begéinen. Bāi der Dir vum Schlass war en op der Lauer, a wéi den Här erauskoum, huet en heemlech gesicht en um Wee ze treffen.

– Gudde Muergen, Péiter, wat zitts du haut eng, vu wou kënns du?

– Léiwen Här, ech hu geschter Rommelskompottesom geplantz. Ee Kār vun deem rare Som as mer verluer gaangen am Haus, ech hun d'ganz Nuecht erëmbuecht vir en erëm ze fannen. Vir den Dag war ech schon am Stéck, et seet ee jo den Da géif d'Planze besser zéie wéi d'Sonn.

– Do as awer elo eng droleg Iddi Rommelskompottesom ze séinen,, vun deem Gebrauch hun ech nach ni héiere schwätzen, awer et weess ee keemools alles an et kann een ëmmer bāi- léieren.

Gläich duerno gunge si vuneneen. Deen aneren Dag gung d'Gespréich erëm weider. De Péiter war awer zerstéiert, en huet e laangt Gesiicht gezunn, e gesouch nët schéin aus. Dat war genuch fir d'Fro ze bréngen:

– Wat as lass, Péiter, du muss vu wāit kommen.

– Jo, vun der Häll, sot de Piechter, an en huet op dem Här séng Réaktioun gelauert.

– O, déi as gutt, a wéi bas du dann duer komm?

– Der géift mer et jo nët gläwen, sot de schlaue Kārel. An dobei huet e gehofft, datt den Här sech ging verflappen: »Neen, ech gläwen der et nët!«, e puer Wiirder, déi him méi agéiwe bréngen wéi d'ganz Liewen ze schaffen.

– O dach, ech gläwen der ëmmer; verziel mer déng Rees, sot den Här, deen dem Péiter säi Spill verstan hat.

De Péiter war heemlech rosen, et huet him banne gekacht, mā et war ze spéit fir zrëck ze goen; als Mënschekenner wosst en, datt eng Ried besser ervir geet am Sëtze wéi am Stoen, de

Gegener as manner gespaant an duerfir och méi schwaach.

– Erënnert Der Iech un de Kär Som, deen ech mueres geplanzt hun?

– Jo, de Rommelskompottesom. As e gewuess?

– Genee. De Muergen, esou bal aus dem Bett, huet de Virwëtz mech gedriwwen. De Som vu gëschter war gewuess, deermoosse gewuess, datt d'Planz an de Wollécke stung. Wéi ech dat gesouch, hun ech bái mer geduecht: »Péiter, du muss d'Geheimnis vun deer wonnerbarer Planz fannen.« An ech hu probéiert laanscht dem Stack opzeklammern. No e puer Stonne konnt ech d'Welt nët méi gesinn. Ech stung matzen an de Wollécken. Op eemol erblécksen ech e Wee duurch d'Wollécken, um Enn e kleng Pad an eng Dir mat engem Reebou. Vrun der Dir stung en ale Mann mat engem laange wäisse Baart, d'Päif am Mond, e Bündel Schlüsselen an der Hand. Wéi e mech gesinn huet, dräi véier Meter vrun der Dir ewech, huet e séng Schlëssele gereselt, et huet duurch de ganzen Himmel geblëtzt, vun de Schlüsselen hu Stäre gereent.

– Gleeft Der mer nët, frot de Péiter.

– Dach, dach, protestéiert den Här, duurch d'Seechen intresséiert.

– Deen ale Mann war ouni Zweiwel den hellege Péiter, mä Patréiner. En as mer frëndlech virkomm, mä et war alles stëllen, dréif, kee Schof, keng Geess, keng Weed, kee Schlass, keen Haus. Den hellege Péitrus sot zu mer, datt et fir mech ze fréi wäer, ech misst erëm zrëck op d'Welt. Leider, d'Planz war verschwonnen, mä de Péiter weess sech ze huelen.

Mat e puer Wollécken hun ech dunn e Säl getrëtz an dat un d'Dir vum Paradäis gestréckt. Ech hu mech du lues rutsche gelooss laanscht déi getrëtz Wollécken a gläich gesouch ech d'Welt.

Wéi ech um Enn vum Säl war, war et nach héich bis op de Buedem. Ouni ze hackelen sin ech gesprong. Mat méngem Gewiicht gung ech duurch d'Ärdschuel bis an d'Mëtt vun der Äerd. Ech war an der Häll. Ech hu geschweesst wéi en Ochs. Glécklecherwäis war ech nët eleng. Ech kann Iech schwiere, vill Leit hun ech gesinn, vill Leit vu Miezeg.

– As et méiglech! jäizt den Här, deen ugefaang huet Pléséier ze hun un der fantastescher Erzielung.

– Ouni Zweiwel, seet de Péiter. Erënnert Der Iech nach un de Jhämpi, eise Möller, hien huet

mech direkt erkannt, hie war e gudden Déif mat sénge Mielsäck.

– Stëlle, Péiter, looss séng Séil a Rou!

– An d'Kättchen, Är Mod, déi d'Bouneschlupp ëmmer verbratscht huet. Amplaz no séngem Dëppen ze kucken, hat et léiwer Rendez-vous um Heeknapp mat...

– Genuch, Péiter, looss et wou et as.

– Dat verhënnert si nët iwwert alles ze klaatschen. Si sin all gutt ënnerriicht, déi Nei gin e frësch Neieketen.

– Wat eng flott Rees, sot den Här, mä hues du mäi Papp nët begéint, ech hoffen en as sécher am Paradäis.

– Leider, léiwen Här, Äre Papp hun ech an der Häll begéint. Kee Wuert. En huet ganz schlecht erausgesin, ganz onglécklech. Hien, deen ëmmer esou lëschtég war an deen esou gutt gelieft huet, war do, wéi ech e gesinn hun, am gréisste Verdross an Driibsal. Kee Geld, keng Groschen, dat konnt hien nët verdroen. En as gezwongen en dégradéiert Handwierk ze maachen.

– Wat mécht en dann?

– Hien hitt d'Schwäin.

– Hien, rífft den Här, Schwäin hidden, uméiglech!!! Dat kann ech nët gläwen.

Den Här wollt séng Wiirder aschlécken, awer de Péiter, de Kapp héich, hëlt en erëm a jäizt vu Freed: »D'Lännereien si méng!«

Allebéid hun ugefaang ze laachen. Mä den Här war gutthärzeg a wollt nët hannert säi Wuert goen. De Péiter war, seet d'Legend, den éischte Piechter, dee männeg gouf an der Géigend.

Nach laang dueno, an den Uchte, verzielen d'Häre vu Miezeg, wéi hiren Ale séng Lännereien verluer huet, an erënnere sech nach vum Péiter, dee bekannt war an der ganzer Géigend wéi e schlechte Su.

G. Schrobiltgen

D'Riselen

Ech hun dach Riselen, dongt mol uecht
 ech hu mech brav an d'Bett geluegt
 ech hu getiermt an iwwerluegt,
 wien huet mir dat dach nëmme bruecht?
 Ech hun dach fënn'f-a-siw'nzeg Joër,
 ech sin sou al an hu gro Hoër.
 Wie kritt dann nach eng Kannerkränkt?
 Nu sot mol wat Dir dovun denkt!
 Am Bett ze leien Dag fir Dag,
 dat war nach kemol ménger Saach.
 Ma 't misst wuel sin, sou mengen se,
 ech soll schéi brav sin, soen se.
 Nët krazen duerf ech, nëmmen nët
 well et dach soss nach schlëmmer gët.
 Vill drénke muss ech, Wuurzelsaaf,
 Uebst-jus a Waasser, dat mécht Kraaft!
 Mam Iessen as et nët wäit hier
 eng Zëppche mol an och eng Schmier
 en Apel an eng Clementine
 eng Orange an eng Mandarine.
 E Stéckelche Kuch hat ech haut kritt
 mat enger Tas Kamillebritt.
 Du huet mäi Mo dach gläich gestreikt
 an huet de Kuch eraus geheit!
 Lo lei'n ech hei mam eidle Mo,
 ech si ganz brav an denken no:
 Wat as dat dach eng komesch Welt
 wann een mol näischt am Mo behält!
 Ma 't as egal, ech gi mech nët.
 A wann et och nach schlëmmer gët.

3 Deg derno.

Ech gi mech nët, ech gi mech dach,
 ech gi mech nët, ech gi mech dach.
 Sou geet et well dach hin an hier
 scho wivill Deg elei bei mir.
 Wie gët nu Meeschter hei am Bett
 déi Krankheet oder d'Anna-Kätt?

10 Deg méi spéit

Sou, Meeschter gin as d'Anna-Kätt,
 hatt as eraus aus séngem Bett.
 't war schwéier oft, hu mir gesin
 ma 't as egal, 't huet sech nët gin.
 Mat fënn'f-a-siw'nzeg Joër, oh mei!
 kritt hatt eng Haut, ganz fonkelnei.
 Si as wuel rompleg wéi déi al,
 mä 't geet och nët méi op de Bal.

Nu follegt dach, hieft ëmmer Mut,
 Dir wäert gesinn, da geet et gut!

A. Albert

D'schwaarz Kaz

(eng Seeche vu Recken/Miersch)

An engem Haus vu Recken, dat ewell laang ver-
 fall as, souz eemol owes spéit eng Mod an der
 Kichen a wollt d'Wiertesschong afetten. Virun
 him souz eng schwaarz Kaz. D'Meedchen hat déi
 Kaz nach ni gesinn, a kee Mënsch am Haus huet
 se kannt.

Wéi d'Mod dem Kniecht séng Schong geholl
 huet, déi zoufälleg déi éischt an der Rei stongen,
 huet d'Kaz op eemol gesot: »Zënter wéini as et
 Brauch, dem Kniecht séng Schong fir d'éischt
 anzuschmieren?« – »An zënter wéini as et
 Brauch, datt d'Kaze schwätzen?« huet d'Mod
 dergéint gefrot an huet ouni ze zécken, d'Kaz
 mat dem schweiere Schong op de Kapp ge-
 schloen. Wéi de Blëtz war d'Kaz fort, awer den
 anere Muerent as d'Hausfra mat enger gied-
 lecher Wonn um Kapp am Haus dorueter ge-
 tiirkelt.

Gast. Frings

Oktober

De Bauer bréngt lo Rou an d'Haus
 Lo si jo scho bal d'Grompren raus
 An d'Rommele kucke schon op Heem
 Fir si fällt muer de leschte Reen.

Och de Blieder gin d'Schudderan aus
 Si gesinn lo hiirt Spill dat as aus
 A si danzen onsécher se sin
 Dach de Wand hie weess wuer se lo gin.

Hie léisst se lues falen a rässt se rëm op
 Hie schléit s'an den Dall a werft s'iwwer d'Kopp
 Jo, dat as eng Gellecht, dat mécht hie gier
 Wou nurelt säi Klank, do si s'an der Wier.

De Bauer gesäit deem Spillchen zou
 Hien denkt – dat do nach, da kënnt d'Rou
 Verdreemt hien an den Himmel kuckt
 Wou grad e bleiche Stier scho bruckt.

(1968)

G. Sch.

Engelchen oder Ieselchen ? am Kräizwuert-Réitsel

D'Maisy as Bomi, an dat vun enger ganzer Rëtsch flott Enkelkanner zwëschent néng an dräi Joër. Mä si wëllt deen eegentlech ganz schéinen Numm Bomi nët droen, a gët dofir ganz einfach mat hirem Virnumm Maisy genant.

Also, d'Maisy hat dat eelst vun hire Kandskanner, de Michel, 7 Joër al, op Besuch. Hien as en intelligente Béifchen, a fir en ze beschäftegen, huet d'Maisy e Kräizwuert-Réitsel mat him probiert.

Do stong dann och d'Wuert »Himmelsbote« an engem vun de klenge Véierecken am Réitselheft. A wat as dat? duecht de Michel. Den Ufangsbuchstaf war schon do, et war en E. Mä wat soll da kommen? En »Himmelsbote« mat engem E? De Michel zerbrécht sech de Kapp, hie koum nët op dat richtegt Wuert. Fir him e bëssen ze hëllefen, fir hien op d'Spur ze féieren, sot d'Maisy: Dann denk emol zerguttstert no, Michel: Wie kënnt all Joër mat dem Niklos a mat dem Krëschtkëndchen aus dem Himmel erof op d'Welt?

En Ament as de Jéngelche ganz roueg, da rífft hie begeeschtert a frou: den Ieselchen...

Un en Engel, dee jo am Réitsel gemengt war, huet d'Kand nët geduecht, den Ieselchen awer, jo dee war him bekannt. Dee muss jo ëmmer do sin, fir dem Nikleeschen d'Päck ze schlefen. A wann d'Kanner um Niklosowend hiren Teller mat dem Numm op de Stuffendesch setzen, fir e muerges voll Niklossaachen erëmfannen, da gët och ee mat engem Grapp Huewer fir den Ieselchen an d'Rei gesat. A wann de Kanner hire muerges mat gudder Saache gefëllt do steet, dann as dem Ieselchen säin eidel, schéi propper ofgeleckt. Den Huewer hat dem Gro-pelzche fei geschmaacht, nuets wéi e komm war...

An an der Helleger Nuecht muss d'Krëschtkëndchen den Ieselche matbréngen, fir bei der Krëpp ze stoen an hatt mat séngem Otem ze wiermen.

Un den Housécker, dee jo och bal ëmmer mat dem Niklos kënnt, dee sou ze soën zu him gehiert, un deen huet d'Kand nët geduecht. Och wann säin Numm mat engem E ufänke géif, och dann hätt de Michel nët un dee schwaarzen, onheemleche Kärele mat de Rudde geduecht.

Doheem kritt hien an séng kleng Geschwëster ni mat dem Housécker gedreet. Si kréien d'Fäerten iwwerhaupt nët bäibruucht, si hun dat nach nët bräichen ze léieren. Well si an engem rouegen, glécklechen Doheem opwuessen, wou d'Mamm ëmmer bei Hand as, an de Papp sech esou vill

d'Millerad

Kannerlidd

1. Wéi d'Fréijoër rífft eraus déi Jonk,
Wann d'Sonn dobausse laacht.
D'Märeis-che liicht erëm beim Zonk
An d'Märel päift vum Daach.

Mir zéie laanscht de Wisepad,
Mir lafen iwwert d'Feld.
Mir dréie wéi e Millerad
Eng Baach bis wäit an d'Welt.

2. De Wäissdar bléit laanscht d'Huewerstéck,
Vill Blummen un all Räis.
En Hies-che jitz do aus der Heck,
Séng Blimmchen, déi liicht wäiss.
3. Am kloer Waasser schwëmmt de Fësch,
Do quakt eng Fräschenzucht.
E Réi spréngt huurteg an de Bësch,
An d'Schmuelber schéisst durch d'Luucht.
4. Sou wéi de Wand eng Lëftche bléist,
Do ma mir eng kleng Rascht.
Mir sëtzen, wou d'Margréitche spréisst,
Den Honger as beim Kascht.

....tz

Emmaüs

Du kenns méng Blessen a méng Wonnen;
Du bas de groussen onbekannte Fréind.
Du wäass méng Zwäiwel a méng Sënnen.
Du schmuns, Här: ech sin däint topegt Kaund.

J. M. Arel

wéi méiglech ëm séng Famill këmmert, duerfir fillen d'Kanner sech gebueren. Si genéissen déi ganz wichteg, sougenannt »Nestwärme« a kennen d'Fäerten nët.

An un den »Engel« huet de Michel nët geduecht, well Engele jo nëmmen an de Gebieder virkommen, a fir eppes wéi Märchefigure sin, richteg gesot, schéin a gutt Feën...

An duerfir! Vive den Ieselchen als »Himmelsbote« am Michel séngem Kräizwuert-Réitsel!!!

Ry Boissaux

Verschiedde Spezialitéiten an eiser Sprooch

Nom leschte Weltkrich woren d'Lëtzeburger sech alleguer eens fir datt d'Lëtzebuergesch, eis Sprooch, bei eis eng Éireplaz sollt kréien. Well mir woren eis bewosst, datt verschidde schlëmm Saachen, déi eis am Krich geschitt sin, vläicht nët geschitt wiren, wa mer schon éischter fir eis Sprooch gesuergt hätten. Esou as et néirens virkomm, wéi an dene Länner, wou den Ënnerdrécker sech konnt op d'Sprooch beruffen, dass Leit an d'Wehrmacht gezwong gouwen. Nëmmen an den hollänneschen a belsche Grenzgebiddere, wou d'Leit sech als däitschsproocheg bekannt hun, goufen d'Jongen agezun. D'Flamen an d'Hollänner si soss dorëmmer mat där Saach roueg gelooss gin.

Dat eleng wir schon Ursach genuch gewiescht, fir an der Saach vun der Sprooch emol e wéineg seriéis virzegoen...!

De guddle Wëll wor och do; ma an der Begeescherong wollt een et besser ma wéi deen aneren an op emol woren X Schreifweisen do. Dovu siefen ernimmt:

D'Welter/Engelmann-Schreifweis (Virkrichs...).
D'Margue/Feltes-Schreifweis, eng Aart phonetesch Orthographie.

Eng Schreifweis, déi dem Schrëftbild vum Engleschen ofgekuckt wor.

D'Dictionnären-Schreifweis.

Iwwer de Streidereien déi du allenennen iwwer d'Schreifweis entstanen sin, an iwwer de Wuelstandsbäich, déi d'Lëtzeburger sech gezillt hun, haten se op eemol d'Éireplaz, déi se hirer Sprooch wollte gin, vergiess.

Et as gehofft gi mat der Publikatioun am »Memorial« vun der Margue/Feltes-Orthographie géif där Onenegkeet de Fong geholl. Ma du as et grad eréischt richtig lass gaang. Dat friemt Schrëftbild huet de Leit nët gefall an ausgemater Saach huet et bis an d'siwwenzeger Joëre gedauert, bis nees dat éischt Schoulbuch fir d'Lëtzebuergesch do wor.

D'Dictionnärenscommissioun huet hir Aarbechten an der Dictionnären-Schreifweis gemat an den Dictionnär wor et och dee bei den Interessierten d'Menong opkomme gelooss huet, dass des Orthographie sollt offiziell gemat gin. Dës aus der Iwwerleong eraus, datt mat enger anerer Schreifweis den Dictionnär, d'Basis, jo nees eng Kéier nët mat der offizieller Schreifweis harmonéiert hätt. Vill Gestreits ëm déi »phonetesch« Schreifweis wir nët entstan, jo et wir nët esou wäit komm, datt se légaliséiert gi wir, wann

d'Oponente vun där Schreifweis mat *richtegen Argumenter* komm wiren. Ma dichtet Leit hun sech dogéint gewiert, ma déi richtig Argumenter sin nët bruecht gin. Hei sief iwwer am Laf vun dësem Artikel bewis, datt fir eis Sprooch eng phonetesch Orthographie *onméiglech* as! Dat fënt ee ganz genee eraus, wann een d'Ouer emol richtig an d'Musek vun eiser Sprooch eraleet.

Eis Sproochgewunnechten

Well d'Lëtzebuergesch op der Grenz un d'romanescht Sproochgebitt gewuess as, konnt et nët anescht sin, dass dat séng Spuren a Furen an eiser Sprooch gelooss huet. Mir hun do eng Onmass Wierder aus dem Franséischen iwwerholl, déi mer als Deel vun eisem Sproochschatz ziele mussen. Et gët Wierder, déi mer ganz genee iwwerholl hun (Epicerie), anerer wou nëmmen d'Betounong ännert (Bijou), anerer déi eréischt am Pluriel (Méizuel?) änneren (Chouën), an erëm anerer déi ganz verlëtzebuergesch gouwen (Prappeli). Et wir falsch wa mer wëllten all Wuert, vun deem mer mengen et wir iwwer des oder déi Grenz komm, aus der Sprooch eraussiffen. Well an anere Sprooche gët et dat och. Wat bléif vum Englesche wa mer all déi »franséisch« Wierder eraushuele wëllten? D'Assimilatioun vu Wierder déi dem Klank no an eis Sprooch erapasse kann esouguer intressant si fir d'Sprooch, ma alles muss séng gesond Mooss hun. Et as nët fir ze »parléieren«, an duerch modern Kommunikatiounsmëttel as d'Gefor vun der däitscher Sait nach méi grouss. Virun allem dierfe mer eis al Wierder nët fir friem Wierder opgin (séier – schnell).

Dës nëmme niewebäl! Hei siefe besonnesch eis Sproochgewunnechten ënnersicht, an et as wirklich intressant där Saach emol op de Fong ze goen. Et as och wichteg, datt beim Léiere vun eiser Sprooch op d'Erhale vun dese Gewunnechten opgepasst gët. Wann och, wéi gesot, eng phonetesch Schreifweis nët méiglech as, da mussen d'Virschreften an der Grammaire esou sin, datt d'Sprooch nët duerch d'Grammaire verännert gët. D'Sprooch muss d'Grammaire formen, nët ëmgedréit!

Déi allerwichtigst Sproochgewunnecht as déi heiten:

All Sazdeel gët unenegezun, wéi een eenzelt laangt Wuert.

Et as schued, wéi een ëmmer nees héiere muss, datt Radiospeaker oder soss Leit, déi virun engem gréissere Krees Leit schwätzen, ëmmer nees d'Wierder eenzel ofhaken, fir besonnesch däitlech ze schéngen. Esou eppes as einfach schrecklech!

Esougutt wéi dat nët am Franséische geet, geet et och nët an eiser Sprooch! Si muss fléissen. Dofir hu mer eis jo och ugewinnt fir eis Sprooch *vir am Monn ze schwätzen*. Iwwer dem Wuessen huet d'Sprooch sech dat zougeluegt. No an no huet se hiirt Flossbett glat geschlaff, fir datt se fléck an ouni Knubbel weiderkënnt.

En décke Steen am Flossbett wor **de Buschtaf n um Enn vum Wuert**. Meeschtens gouf mat him opgeraumt: Wann am selwechte Sazdeel e Wuert fir gewéinlech mat n ophale géif, gët deen n nët geschwat an nët geschrif, wann dat Wuert dono mat engem anere Buschtaf ugeet wéi i, u, e, o, a, d, n, t, z, h. Beispill: »Dener frouer Jonger gouwer vun dener frecher Gaassekanner d'Klibberer futti geschlon an mat Benzin urgestach.«

Wéi dat Wuert »ugestach« weist, zielt dës Regel och fir zesummegesat Wieder.

Obscho kee Mënsch uechter d'Land mat dëser Saach Schwiregketen huet (déi allermeescht sin sech et iwwerhat nët bewosst, wann se schwätzen, d'Kanner hun et scho bekäppt ir se an déi Grouss Schoul gin), héiert een ëmmer nees wéi vu Beruffsspeaker a Politiker géint dës Regel gesënnegt gët. Ee Feler kënnt all Mënsch emol vir, mä wann an enger eenzeger Nooriichten-émissioun 30-40 (véierzeg!!!) där Feler gesot gin, da kommen engem iewer verschidde Froen an de Sënn...! Well et as ganz genee deen »Accent« un där een den Ausländer kennt, och wann e lëtzebuergesch schwätzt.

Intressant as och déi Gewunnecht hei: Do wou de Buschtaf »n« um Enn vum Wuert stoe bleift, gët en däermoosse fest eriwwegezun, datt ee menge kënnt, dat Wuert dono hätt als Ufangsbuschtaf en n: »Guddennowend«.

An deem Sënn eng bekannt Spiicht vun der Musel: De Jhempy gët an der Schoul 3 Wieder mat dem éischte Buschtaf n gefrot. De Jhempy, wéi aus der Flënt geschoss:

»ËnnautoannënnEemerannënnOaa..f« (En Auto an ën Emer an en Oa..f).

Hei as nach eng ganz wichteg Gewunnecht, op déi onbedéngt an der Grammaire muss gewise gin, *mä déi onméiglech an der Orthographie festzehalen*

as. Et as dës Gewunnecht déi d'Margue/Feltes-Orthographie onméiglech mécht.

»Wann an engem Sazdeel virun engem Wuert, wat mat engem Vokal ugeet, de leschte Buschtaf p, t, k, z, f oder eng vun de Gruppen ss, sch, tsch, stin, gin déi Buschtawen oder Gruppen esou mëll ausgeschwat, dat se de Klank vun anere Buschtawen a Gruppe kréien.«

p gët b	pp gët bb
t gët d	tt gët dd
k gët g	ck gët gg
z gët s	ss gët s
f gët w	ch gët jj oder r (g)
v gët w	sch gët jh
	tsch gët djh
	tz gët ds

Dat Ganzt gesäit sech komplizéiert un, ma et as iewer nëmme komplizéiert fir en Ausländer deen d'Sprooch hei erwuess léiert. De Lëtzebuerger schwätzt esou, ouni sech et bewosst ze sin.

Eng aner intressant Saach: Virum Numm steet bei äis ëmmer en Artikel (an der Koiné).

De Pir, den Néckel, de Jousef, d'Maria, de Poopst, de Präsident, den Härgott (deemno och: de Gott).

Dat gët et nët am Franséischen an och nët am Däitschen. Dofir héiert een iewer och dacks bei reliéise Sendongen, Priedegten an esou weider, dass wuertwiertlech aus dene frieme Sproochen iwwersat gët, wat dann natiirlech nët lëtzebuergesch as.

D'Lëscht vun de Spezialitéiten an eiser Sprooch as domat bestëmmt nët komplett. Ma heimat sief et elo emol gedon.

Nëmmen eent soll hei festgehal gin: an dat sollen eis Radios- an Tële-speaker sech mierken (a virun allem eis Musicker), déi mengen, si kënnen d'Aussproochinstruktiounen, déi se fir déi däitsch Sprooch gesot kruten, op eis Sprooch uwenden. Dat as komplett falsch! (D'Lëtzebuergesch schwätzt sech wéi d'Franséisch, all Sazdeel gët ausgeschwat wéi een eenzegt laangt Wuert.)

Dat as méng Menong!

Ch. Malané

Hei en etlech Middelen:

D'Schreifweis ännert nët, obschon d'Aussprooch ännert:

Aus pp gëtt bb

p virun i

eng Ripp vum Gäertner
eng Ripp iessen

p virun u

e gudde Wupp Zoossiss
e gudde Wupp um Dësch

p virun e

a wupp wor e fort
wupp em den Eck

p virun a

am Läpp beim Kaffisdësch
am Läpp am Bett

p virun o

am Läpp gemoolt
am Läpp ofgemoolt

Aus p gët b

Hemelmaus, zirp Däin Oweslidd
....., zirp en Oweslidd

Bei denen anere schaarfen Endongen as et d'selwecht. Hei e puer Middelen:

Aus t gët d

en huet bal geschlof
en huet am Bett geschlof

Aus tt gët dd

hues Du dat Bett gesin?
e Bett an en Dësch

Aus f (v) gët w

Sief dat de Fall
Dat sief esou

Aus ff gët ww

du gong den ale Soff heem
du gong den ale Soff op Heem lass

Aus k gët g

Bak mer eng Taart
Bak eng Taart

Aus ck gët gg

Hei kuck do uewen
Hei elei, kuck elei

Aus ss gët s

e Rass fir ze flécken
e Rass am Paltong

Aus z gët s

Den Emer as ganz voll
D'Fierkel läit ganz um Kichendësch

Aus sch gët jh

De Misch souz um Bam
De Misch um Bam

Aus tsch gët djh

Flatsch him Gudder op d'Baken
Batsch op d'Baken

Aus tz gët ds

Am Batz hun ech e Mued fond
Am Batz as e Wuerm

Aus ch gët jj

Eng Bich nieft der Eech vir am Bësch
Eng Bich an eng Eech am Bësch

Aus ch gët rr (g)

E Buch vum Noper
E Buch um Bichergestell

D'Ausnahmen D'Exceptionne géiwen d'Regel confirméieren heescht et.

D'Ausnahme bei där Regel déi virdru behandelt gouf sin:

en (fir bien) em (fir him)

Gëff em eng Zigar

Gëff eng Zigar

Haut hat en eng un

En hat eng un

Aussprooch

normal

engribbiessen

normal

eguddeWubbumDësch

normal

wubbendenEck

normal

amLäbbamBett

normal

amLäbbofgemoolt

normal

zirbenOweslidd

normal

enhuedamBettgeschlof

normal

eBeddanenDësch

normal

Dat siewesou

normal

dugongdenaleSowwopHeemlass

normal

BagengTaart

normal

Heielei,kuggelei

normal

eraramPaltong (a ausgeschwat wéi bei Rass)

normal

D'Fierkelläit ganrumKichendësch

normal

De MijhumBam

normal

Badjhophd'Baken

normal

AmBadsasseWuerm

normal

EngBijannengEejjamBësch

normal

EBurrunBichergestell

normal – /bleift

gëwwengZigar

normal – t (hat) bleift

Enhadengun

De Comité »Lëtzebuergesch an der Kiirch« stellt sech vir

Duerch Initiative vun der »Action Lëtzebuergesch« as de 26.6.80 e Comité entstan, deen hëllef soll, datt d'Lëtzebuergesch am reliéise Liewen déi Plaz kritt, déi et verdénkt. D'Aarbechten an d'Actiounen vun deem Comité gi vun dësen Organisatiounen gestäipt:

D'Affer vum Nazissem (Enrôlés de Force)

D'Actioun Lëtzebuergesch

De Conseil National de la Résistance

D'LPPD

D'Unioun

D'Verenegong vun de Krichsmutiléierten.

Aner Verenegongen déi am selwechte Sënn matschaffe wëlen, si wëllkëmm.

De Moment schaffen an där Commissioun dës Hären:

Präsident: Professer René Wirtz

Vice-Präsident: Abbé Paul Klein

Sekretären: Charel Malané, Henri Koenig

Membere: Claude Bache, Jean Hames, Paschtouer Jean Leyder, Roger Linster, Paschtouer Camille Minette, Robert Philippe, Aloyse Rath, Emile Schmit, Ern. Steichen, Fél. Steinberg, Dr René Schroeder.

Aarbechten déi elo am Gang sin: d'Iwwersetzung vun de Rousekranzgebieder a vun all denene Texten, déi bal an all Mass virkommen.

Bis ewell gowen dës Gebieder beim Här Bëschof proposéiert:

Pater Noster: Eise Papp am Himmell! Helleg sief Däin Numm! Däi Räich soll kommen, Däi Wëlle geschéien op der Äerd ewéi am Himmell! Gëf eis haut eist deeglecht Brout! Verzei äis eis Schold, wéi mir och dene verzeien déi géint äis schëlleg sin! Looss äis net a Versuchung falen, mä maach äis fräi vum Béisen! Well Däint as d'Räich an d'Kraaft an d'Häerlechkeet fir ëmmer an éiweg! Amen!

D'Kräiz: Am Numm vum Härgott: dem Papp, dem Jong an dem Hellege Geesch! Amen!

Ave Maria: Ave Maria, voll vu Gnod, den Här as mat Dir, Du bas geseent ënnert de Fraen a geseent as d'Fruucht aus Dëngem Schouss, de Jesus! Helleg Maria, Gottesmamm, biet fir äis Sënner, elo, an an der Stonn vun eisem Doud! Amen!

Tëschegebiet: All Eier fir den Härgott: de Papp, de Jong an den Hellege Geesch! Vun Ufank bis an all Éiwegkeet! Amen!

De Comité hofft fir déi aner *geleefeg* Gebieder nach an dësem Joër fäerdeg ze kréien.

Woufir *Lëtzebuergesch an der Kiirch*?

Dat muss emol ganz kloer gesot gin:

1. Well fir e Gebiet aus den déifste Gefiller eraus näischt déi Sprooch ersetze kann, an där een denkt. E Stoussgebiet an déifster Nout as dat beschte Beispill.

2. Wa *Roum* ordonnéiert, dass d'Mammesprooch méi Plaz an den Hellege Masse kréie muss, an dorophon an eisem Land d'Latäi meeschens duerch déi däitsch Sprooch ersat gouf, da

wir doriwwer e ganz Buch ze schreiwen. Mir halen hei nëmme fest, daß een op d'manst soe muss, dass dat net an der Rei as.

3. Mir hu guer näischt géint iergend eng friem Sprooch, ma well mir Lëtzebuerg bis ewell jo nach ëmmer d'Majoritéit am Ländchen sin, as jo bestëmmt net vill verlaangt, wa mir fir äis déi selwecht Rechter froen, wéi déi, déi déi klengst Minoritéit an eise Kiirchen huet.

Et gët bei äis Leit déi soen oder esouguer schreiwen, eis Sprooch wir net räich genuch fir déi Iwwersetzungen. Mat där Ausso beweisen se, datt se sech iwwer eng Saach ausdrécken vun där se net vill, oder näischt, verstén.

An denene anere Sproochen, do sin se net esou kriddleg. Looss mer nëmme als eenzeg Beispill de *Pater Noster* huelen, dat wichtegst Gebiet vun der Krëschenheet. De *Pater Noster* gët hei am Land op däitsch an op franséisch gebiet, an net emol deen Dausendsten hëlt enuecht, datt an denene zwou Versiounen nach laang net ëmmer dat selwecht gesot gët. Oder sin et net zwou grondverschiede Saachen, wann an der franséischer Iwwersetzung d'Ausdréck »*Debita*« an »*Debituribus nostris*« mat »*offenses*« oder mat »*ceux qui nous ont offensés*« iwwersat gët, wougéint an der däitscher Iwwersetzung vu »*Schuld*« a »*Schuldigern*« geschwat gët. Dëst Beispill eleng weist a beweist wéi schlecht et as, als Gebietssprooch eng aner Sprooch ze huelen, wéi déi an där een denkt: d'*Lingua vulgaris*, d'*Sprooch vum Vollek*, d'*Mammesprooch*! Esou wir nach vill ze soen. Dat laténgesch Wuert »*Tentationem*« schénkt och net dem Urtext no ze sin, also géien d'Wierder »*Versuchung*« an »*tentation*« och net mam Hebräeschen iwwereneestëmme. (Den Deiwel versicht, den Härgott préift?) Et kënn een nach méi wäit goen a soen dass d'Wierder »*père*« a »*Vater*« keng genee Iwwersetzung vum Urtext sin, eist Wuert »*Papp*« schénkt de genee Sënn vum hebräesche Wuert besser erëm ze gin...

Mat esou Méckepéilerei kënn een nach weider fueren, wat jo iever guer kee Sënn huet. Dës puer Beispiller sollten nëmme weisen, datt, wann et op Lëtzebuergesch geet, mer »net méi helleg wéi de Poopst« dierfe wëlle sin.

Et muss och nach drun erënnert gin, dass déi *friem* Sprooch an eise Kiirchen fir muench Lëtzebuerg eng Gewëssensfro as, wouduerch eng Zuel vun iwwerzeigte Katoliken hirer Pörkiirch de Réck gekéiert an d'Praktizéiere verluer hun.

Et wir iever net komplizéiert gewiescht, wann no der Reform vun der Liturgie d'Latäin nëmme esou séier fale gelooss gi wir, wéi d'Lëtzebuergesch Texten an d'Plaz komm wieren.

Et sief iever och nach ënnerstrach, datt, wa mer äis fir eis Sprooch an der Kiirch asetzen, mir guer näischt géint d'laténgesch Sprooch gesot hun, déi jo nach ëmmer vu Roum erlaabt wor. Iwwregens brauch ee keen extra gutt »Gehéier« ze hu fir erauszefannen, dass de Respekt virun der laténgescher Sprooch zu Roum nees stark an d'Luucht gaangen as.

(Et as och kloer, datt kee Mënsch eppes dogéint huet, wa geleentlech a Massen a Prässessiounen den Originaltext vu Liddern a frieme Sproochen gesong gët.) Ma wa schon néideg fond gët, fir op d'manst plazeweis an der Mass d'Sprooch vum Vollek ze huelen, da muss et och d'Sprooch vum Vollek sin.

Lëtzebuergesch an der Kiirch
4, Franziskanerinne-Strooss
Lëtzebuerg

René Wirtz

Är Adressen ... op Lëtzebuergesch!

Wat am Ausland dat Natiirlechst vun der Welt as, datt jiddfereen do all Adress a sénger Sprooch, an der Sprooch vum Land, schreift, as hei bei äis nach meescht nët wouer.

Firwat, léif Leit, léif Lieser?

Et as nët méi schwéier wéi op däitsch oder franséisch!

Et gëlt nëmme jhust sech eppes ofzegewinnen, sech iwwer eppes ewechzesetzen, dat engem vu Jonktem un agetriichtert an dat esou zu enger Gewunnecht gouf, fir vill eng Barriär, déi se nët mengen iwwerwannen ze kënnen.

Et as och nët verbueden, léif Leit!

Laacht nët iwwer dës lescht Bemierkung. Ech hat do elo kiirzlech nach eng Fra um Tëlefon, a wéi ech hir méng Adress op Lëtzebuergesch gesot an och buschstawéiert hun, huet se sech emol e weéneeg beduecht an du ganz verschotert gefrot: »As dat och nët verbueden, kann een do keng Schwiregkete kréien? Dir wësst jo, dat mat denen offizielle Stroossen- an Uertschaftsnimm..., an 't steet jo och vir am Tëlefonbuch, datt een op all Bréif nëmmen déi däitsch oder franséisch Uertschaftsnimm ze schreiwen hätt...«

Abee, léif Leit, datt esou eng Notiz zënter Joëren an den Tëlefonbicher ëmmer nach steet, dat as eng Schan fir eis Hemecht an eis Sprooch, an et gët héich Zäit, datt déi Notiz verschwënnt! Si gët vun de Postbeamte selwer och nët eescht geholl, en décke Merci hinnen dofir och, well all Bréif a Päck, déi d'Action Lëtzebuergesch eleng schons erausschéckt, sin all op lëtzebuergesch adresséiert, an dat waren 1979 ëmmerhin der schons 14600...!

Schreift Är Adressen dofir roueg op lëtzebuergesch. Gët Iech awer e weéneeg Méi fir et richtig an däitlech ze man. Benotzt fir d'Uertschaftsnimm d'Schreifweis aus eiser Extranummer 3, soulaang weénstens wéi keng besser »offiziell« do as. Maacht et der Post och nët schwéier (si huet et dacks genuch méi ewéi schwéier, mat denen heiandsdo bal onlieserlechen Adressen op de Bréif vun de Saisonarbechter), schreift roueg bei zweedäitege Fäll den däitschen oder franséischen Uertschaftsnumm a Klameren derhannert. Maacht et och esou bei de Stroossennimm, besonnesch do iwwersetzt richtig a kloër, a wou der am Zweiwel sid, ännert dann alt näischt um »offiziellen« Numm. Eis Gemengen hänke jo hoffentlech enges Daags iwwerall offiziell zweesproocheg Schëlter op, eng Saach, déi nët nëmme

vun dene meeschte Lëtzeburger erwaart a begréisst géif, mä déi och vill Touristen als selfverständlech gingen ugesinn. An enger Parti Uertschaften do gët et dat jo schons zum Deel, en etlech Stroossen hun esouguer nëmme lëtzebuergesch Nimm kritt, op anere Plazen awer kommen d'Autoritéiten, ganz genéiert (firwat?), nach ëmmer nët iwwert kleng folkloristesche Annexen ewech...!

Nach éier ech dann elo awer ofschléissen, léif Leit, nach eppes wat mir (an anere Leit och) uewe läit, a wat och nach op villen offizielle Plazen nët bekäppt gët, et as d'Schreifweis vun dem klengen Wiertche »Strooss«, fir »Straße« oder »Rue«, ganz wéi der wëllt. Dot e weéneeg uecht an Dir schreift et ortografesch ëmmer richtig, well et as nët »Stross, Strosz, Stros oder Ströss«, et as ganz einfach an ëmmer »Strooss«, mat zwee »o« an zwee »s«! A mir kennen an der neier offizieller Ortografi och kee »Wé«, mir schreiwen do ëmmer richtig »Wee«, mat zwee »e«, grad ewéi der nach vill an enger »Gaass« wunnen, nët an enger »Gass, Gaas oder Gas...«!

An elo, fir all déi vill schéin a propper lëtzebuergesch Adressen, déi op ee lasskommen, e ganz décke Merci.

Emil Schmit

Bestellt Är Neijooschkaarten a Gléckwonschkaarten, de Literatur-Kalenner bei der AL, Postkëscht 98 Lëtzebuerg.

Wann-ech-glifft,
Denkt drun fir
d'**Mëmembersgeld** – 200 Frang
fir 1981 z'iwwerweisen.

General-Versammlung

D'Generalversammlung vun der Actioun Lëtzebuergesch war e Samschen, den 22. Mäerz 1980 ëm halwer dräi, um éischte Stack vum Buffet de la Gare zu Lëtzebuerg.

Programm

1) Begrëssung vum Prësident Lex Roth. E schwätzt iwwert d'Joër 1979 a gët en Iwwerbléck vum Joër 1980.

2) De Keessier René Faber an d'Keesskontrolleren soen Iech wéi eis Finanze stin.

3) Den Emil Schmit schwätzt vun 9 Joër Actioun Lëtzebuergesch an Zuelen.

4) Wiele vun 1/3 vum Comité. An der Austrëttszeri sin: d'Joffer Wolter, d'Häre Philippe, Schmit an Thill. Wiele vun Keesskontrolleren.

Nei Kandidate kënnen sech bis vrun der Versammlung beim Prësident mellen.

5) Fräi Aussprooch.

De Prësident Lex Roth huet d'Députéierte Pierre Frieden, Jean Gremling, Carlo Meintz, Pol Wagner an d'Delegéierte vun Arelerland a Sprooch, mat hirem Prësident Gaston Mathey, an eng honnert Leit begréisst.

Aus dem Rapport vum Joër 1979/80 stécht ervir: datt d'Lëtzebuergesch Schoulbuch fir de postprimären Unterrécht a sénger definitiver Form erauskënnt an datt lëtzebuergesch-franséisch a lëtzebuergesch-portugisesch Dixonären an éischer Zäit op de Maart kommen. Déi 34 Kure fir d'Auslänner si gutt besicht an et besteet nach ëmmer Nofro. Mä um Gebitt vun der Integratiounspolitik as nach nët vill geschitt.

De Keessier René Faber as emol eng Kéier ze-fridden. D'Finanze vun der AL si gesond.

Dem Emil Schmit säi Rapport »9 Joër AL an Zuelen« war interessant. D'AL huet 1971 mat 400 Leit ugefaangen an haut sin et der 1500. Den Här Schmit seet och alle Mataarbechter merci, déi der AL am Laf vum Joer gehollef hun. D'Statistik fir Lëtzebuergesch Familienannoncen as, sou den Här Philippe, vun 990 Annoncen am Joër 1975 op 3115 Stéck am Joër 1979 erop-gaangen.

Fir d'Neiwale war eng Plaz ze besetzen, fir déi als eenzege Kandidat de Student Robert Philippart ugeholl gouf. Déi dräi Leit aus der Austrëttszeri bloufen am Comité. De John Arend gouf kooptéiert.

D'Suergekand vun der AL: d'Lëtzebuergesch an der Kiirch! De Fortschritt an där Saach as nët grouss. Den Här Malané forméiert eng Kommissioun, fir dee Problem resoltut unzepaken.

Den Här Dessouroux, als Delegéierte vun der AL an der Affär Kettenuewen (Cattenom), schwätzt vun der nationaler Petitioun géint de Projet.

Fir ofzeschlëssen gouf nach eng Resolutioun gestëmmt.

Resolutioun

verlaangt

– datt d'Lëtzebuergesch als offiziell Sprooch vum Land an d'Constitution gesat gët;

– datt um Gebitt vun der Schoul d'Lëtzebuergesch didaktesch, methodesch, materiell a stonneméisseg déi Plaz kritt, déi et a primären a postprimäre Schoulen a ganz apaart och am Institut Pédagogique zegutt buet;

– datt eis Sprooch als Gebrauchssprooch (langue véhiculaire) an allen nët spezifische Sproochestonnen zou-gelooss gët;

– datt d'Integratioun vun eisen Auslänner offiziell iwwert d'Sprooch ugepaakt an organiséert gët;

– datt d'Lëtzebuergesch an der Kiirch iwwerall séng Plaz kritt, wou et verstännegerweis hipasst;

– datt d'Actioun Lëtzebuergesch finanziell an allem gestäipt gët, wat si fir eis Sprooch an eis Identitéit mécht;

– datt um Radio, op der Télévisioun an och an den Zeitungen eis Sprooch respektéiert gët;

betount

– datt d'Schaffe fir eis national Identitéit op keng Manéier soll géint eng aner Natioun oder Sprooch geriicht sin;

– datt eis Sprooch fir d'europäesch Institutionen, déi hei am Land hire Sätz hun oder kréien, weinstens hei selwer als »langue communautaire« unerkannt gët, souwäit wéi et déi sozial Gebitter ugeet, vrun allem och an der Europa-Schoul hei zu Lëtzebuerg.

* * *

Wat mer weider um Häerz hun:

Vun allen zoustännege Ministeren hätte mer weider ëmmer nach gären Hëllef

– datt eng Dixonär- an och Schreifweiskommissioun weider schafft, resp. geschaf gët;

– datt op all Stroosseschëlter d'Uertschaftsnimm an d'Stroossenimm op lëtzebuergesch stoë kommen;

– datt déi däitsch Kadasterimm no an no duurch déi gestackte lëtzebuergesch ersat gin;

– datt op neiem Geld (wéi schon 1979 versprach) weinstens emol eng Säit nees lëtzebuergesch gët;

– datt bei der Post op eis Käppcher, eis Timbren, ausser »Luxembourg« weinstens och ëmmer »Lëtzebuerg« stoë kënn, eppes wat et och a muench anere Länner gët (direkt op der Dir hu mer jo en Exempel: Belgique / België);

– datt awer och offiziell Gebailechkeeten an Ariich-tungen offiziell lëtzebuergesch Nimm kréien.

D'Actioun Lëtzebuergesch an Zuelen... mat kuurzem Réckbléck

D'Suerg ëm eis Sprooch an Identitéit hat méi oder wéineger zu gläicher Zäit op verschiddene Plazen am Land derzou gefouert, datt en etlech Leit sech iwwert déi Problemen ausgeschwat hun... dat war am Joër 1970! Si sin sech eens gin, datt et esou nët méi viru goë kënn an datt eppes gemat misst gin. De 5. Februar 1971 kouw et dann dun zu engem éischte Begéien, zu Lëtzebuerg an der Dicks-Strooss, am Sëtzungssall vum CNR, a ronn 20 Leit hun dann dun do och eng Gesellschaft gegrënnt, eis »Actioun Lëtzebuergesch«, och wann se den éischten Dag nach keen Numm hat an eréischt an enger spéiderer Sëtzung gedeeft gin as.

En Opruff an der Press hat an e puer Méint dann och eng Mëmberschaft vu 400 Leit hannernt de provisoiresche Comité bruecht an an der éischter Haaptversammlung, de 27.11.71 am »Pôle Nord« zu Lëtzebuerg, waren ëmmerhin an déi 100 Leit och do!

D'Zuel vun de Mëmbere as da virun erop gaang, e wéineg méi lues, vläicht och well munnech Leit geduecht hun, et as jo dach nëmmen e Stréifeier, mä 1976 waren et der iewer scho bal 700! 1977 kowen nei Mëmbere da mat Träpp, a bis Enn vum Joër waren et der ronn 1000! 1978 hate mer et op 1100 bruecht an Ufängs 1979 as d'Zuel vun 1200 passéiert gin! D'Joër 1979 hat et a sech an am Januar 1980 konnte 1500 Mëmbere gezielt gin. Bis Métt 1980 goung d'Zuel schons iwwer 1600 a bis haut kowen der och nach all Woch derbäi...

Wat fir Leit sin am Fong hannernt esou plakegen Zuele verstoppt? Abee, do as keng Heemlechkeet derbäi, an ouni schlecht Gewësse kënnen mer behaapten, datt Leit aus alle Volleksschichten an aus alle Parteien äis stäipen! Wann och wuel, wéi dat bei allen anere Gesellschaften a Verenegongen och as, e puer onnëtz Matlefer aus ganz bestëmmte Grënn drënner sin, déi ganz grouss Mass awer, déi stäipt äis éierlech an do gët de Koup och ëmmer méi grouss!

Wann elo grad gesot gin as, eis Mëmbere kéimen aus alle Volleksschichten, da sin dat keng eidel Wieder a Behaapten. Wann ee Mëmbere gin as, hu mer wuel nëmme sele gefrot: wat bas de, wat schaffts de, an da war dat meescht nach nëmmen aus Virwëtz. Mä ëbeemol kowen dann d'Iddi fir nozefuerschen. Deels mat Nofroën an deels mam Tëlefonbuch war dat eng ganz béis Saach gin, a ganz vill Leit haten och bei hier Adress kee Beruff stoen, mä bei genee 906 as dann iewer dat hei erauskomm:

1) Léierinnen a Schoulmeeschteren	181
2) Privatbeamten	117
3) Staatsbeamten	
(inkl. Eisebunner a Sozialversécherungen)	97
4) Handwierker, Industriel a Geschäftsleit	86
5) Spuerkeessepersonal	67
6) Professorenen a Schoulinspekter	67
7) europäesch Beamten	57
8) Studenten	33
9) Aarbechter, Wënzer a Baueren	30
10) Geeschtlech Häre	
(vum Bëschof bis zum Kaploun)	26
11) Militär, Gendaarmen, Polizei an Douane	26
12) Dokter an Apdikter	25
13) Postbeamten	22
14) Affekoten, Notären a Leit vum Geriicht	20
15) Minister, Staatsréit, Deputéiert a Buurgermeeschter	20
16) Bankleit	16
17) Gemengebeamten	14
18) haaptberufflech Journalisten	2
	906

Et bleift do awer och nach bäizeflecken, datt nach 47 Gemengen a 17 Veräiner, Schoulen, Bibliothéiken asv. als Kollektivmëmbere ageschriwwe sin. Eng ganz schéin Opstellung, geldiert?

Am selwechten Zesummenhank as et dann awer och interessant ze héieren, wou am meeschte Mëmbere vun der AL wunnen. Et as kloër, datt en Dierfchen, éirewou am Land, nët esou vill Mëmbere kann hun wéi eng Stad, mä déi nächst Opstellung bréngt en interessante Vergläich. Et sief vu viran awer och gesot, datt munnech Uertschaften am Land sech nach schomme mussen, well do, wéi et schéngt, keng Lëtzebuerger méi wunnen...

D'Mëmberezel an eiser Haaptstad as am Ablack	460
zu Esch-Uelzecht sin et der	90
an der Géigend	
Dikrech-Gilsdrëf-Bettenduerf-Angelduerf	56
an der Géigend Betebuerg-Näertzéng	48
an der Gemeng Déifferdang	41
an der Gemeng Walfer	38
an der Géigend	
Ettelbréck-Schieren-Ierpeldéng-Waarken	37
an der Gemeng Diddeléng	34
an der Géigend	
Konter-Sandweiler-Éiter-Mënsbech-Schraaseng	32
an der Géigend	
Péiteng-Rolleng-Lénger-Réiden op der Kuer	32
an der Géigend Mamer-Ollemp-Kap	31
an der Géigend Hesper-Alzéng-Izeg-Fenténg	27
an der Géigend Bieles-Zolwer	26
an der Gemeng Stroossen	23
an der Géigend Biissen-Viichten	22
an der Gemeng Miersch	21
asv.	

Stellt een dann awer de Vergläich op mat der Awunnerzel, wou sin dann déi meeschte Mëmbere?

Prozentual féiert dann	
d'Géigend vu Biissen-Viichten	
op 2ter Plaz kënn Mamer-Ollemp-Kap	
op 3ter Plaz kënn Betebuerg-Näertzéng	
op 4ter Plaz kënn Dikrech-Gilsdrëf-Bettenduerf	
op 5ter Plaz kënn Walfer	
op 6ter Plaz kënn Konter-Sandweiler-Éiter-Mënsbech-Schraaseng	
op 7ter Plaz kënn Lëtzebuerg	
op 8ter Plaz kënn Miersch-Recken	
op 9ter Plaz kënn Stroossen	
op 10ter Plaz kënn Hesper-Alzéng-Izeg-Fenténg	
op 11ter Plaz kënn Ettelbréck-Schieren-Ierpeldéng-Waarken	
op 12ter Plaz kënn Bieles-Zolwer	
op 13ter Plaz kënn Bieles-Zolwer	
op 14ter Plaz kënn Péiteng-Rolleng-Lénger-Réiden op der Kuer	
op 15ter Plaz kënn Déifferdang	
op 16ter Plaz kënn Diddeléng	
asv.	

Eng Organisation, esou wäit duerch d'ganz Land verspreet, bedeit awer och Aarbecht, immens vill Aarbecht. 1600 Mëmbere gin ewell e puermol am Joër kontaktéiert an informéiert, an déi Zuel wissst a wissst nach virun!

Fir Iech eng kleng Iddi ze gin, sief hei emol opgezielt, wat am leschte Joër, also 1979, z.B. esou op d'Post gaangen as:

1. emol eis Mëmberekaarten, esou wäit se nët konnten an de Grapp gedréckt oder enzwousch bäigeluegt gin, iwwer 3/4 nach, also ronn 1100 Stéck

2. en Zirkulär fir d'Generalversammlung, en zweten iwwer dat wat mer geschafft hun a fir Mataarbechter ze fannen, en drëtte wéint eisen Neijooschkaarten, e véierte mat Neijooschwënsch a Matdelungen, ronn 6000 Stéck
3. fir Regionalversammlungen, fir de Comité, fir Lëtzeburger Owender asv. 700 Stéck
4. Heeschebrëif, Äntwerten op Reklamatiounen, Zirkuläre mat Informatiounen un nei Mëmber, Korrespondenz mat Mataarbechter, Rechnungen 600 Stéck
5. Enveloppen a Päck mat Neijooschkaarten 300 Stéck
6. eis zwou Zäitschrëften, ronn 2800 Stéck
7. als ganz décke Maufel: eisem Här Philippe séng grouss Action fir op all lëtzebuergeschen Annonce bei Gebuert, Verlobung an Houchzäit ze gratuléieren, a bei Stierffall Bäileed auszadrécken, dat vergaangent Joër, also 1979, e Rekord mat 3115 Kaarten

Zesumme waren dat also am Joër 1979
iwwer 14600 Enveloppen a Päck.

An dat huet alles missen zesummegehalt gin, et huet missen ofgezun oder kopéiert gin, et war dacks ze falen, anzepaken, et huet missen adresséiert, timbréiert a postéiert gin! Eise Comité huet do bestëmmt nët geschlof, an derbäi war dëst jo nëmme en Deel vu sénger Aarbecht.

D'Actioun vun de Gratulations- a Bäileedskaarten, déi bei Punkt 7 elo ernimmt gi war, as vläicht muencher engem och nët esou richtig bekannt. Si huet awer bei alle Leit a bei denen hirer Famill an de Bekanntnen, déi doduerch kontaktéiert gi sin, nët nëmme e wéineg Luef an Unerkennung fond. Wéi wäeren och haut soss déi masseg lëtzebuergeschen Familienannoncen an den Zeitungen z'erklären?

1975 waren nëmme jhust 991 esou Annoncen ze fanne gewiescht,

1976 waren et der schons 1336,

1977 waren et der schons 1864,

1978 waren et der schons 2420,

an 1979 waren et der schons 3115!!

Déi éischt sechs Méint 1980 hun e weideren Zouwuess ergi vu ronn 17%!

Mir kënne soën, mir wousste wou mer ugefaangen hate mat dëser Actioun. Mir woussten och, wéi néideg en Annoncebichelche gi war, dat mer dann dun och 1979 erausbruecht hun, mir wëssen awer vläicht och geschwënn wou mer op-hale mussen...!

Nët ze schwätzen vun der Aarbecht, mä de Käschtepunkt vun de Kaarten a vun de Käppercher mécht äis et elo scho bal onméiglech esou virun ze fueren, eis finanziell Mëttele si begrenzt, de Subsid vum Staat war bis elo och nëmme en Dréngeld, jhust 20.000 Frang am Joër 1979!

Wien awer no all dësen Zuelen nach seet, et wär keen Erwäche bei de Leit, dee seet dat nëmme méi aus Schlechtegkeet. Ze bedauern as nëmme jhust nach déi dacks esou miserabel Schreifweis bei villen Annoncen an Artikelen, mä wien as nees eng Kéier Schold drun, dat d'Lëtzeburger hir eege Sprooch esou schlecht schreiwe kënnen? Mir nët!

Vergläicher sin da bis elo gezu gin, wéi äis Mëmberzuel gewuess as, wat mer vu Joër zu Joër der Post méi Aarbecht gemach hun, a wéi d'Annoncë mat engem lëtzebuergeschen Gesiicht vu Joër zu Joër u Raritéit verluer hun.

Eppes awer as bis elo nach nët beréiert gin, et as d'Actioun vun de lëtzebuergeschen Neijooschkaarten! »Schéi Feierdeeg a vill Gléck am Neie Jor«, dat liest an héiert sech jo awer och besser heiheim, wéi »ein glückliches Neujahr«, oder e »Bonne Année«!

Eis lëtzebuergeschen Neijooschkaarten, déi hu sech dann awer och nët nëmme am Verkaf gehal, si hun eng Entwécklung

matgemaach, déi engem vrun e puer Joër nët emol am Dram agefall wär. An dat war och gutt esou, well d'Neijooschkaarte waren déi Quell fir eis, déi eis bis haut iwwer Waasser gehalten huet, ouni déi mer d'Enner schons laang nët méi beienee kritt hätten (kuckt eise Subsid!).

1973 hate mer ugefaang mat Kaarten, wou Wanter- a Krëschtbiller drop waren. Eis Sekretärin hat e Koup ouni Text opgedriwwen an drécke gelooss. Et waren ongeféier 6-700 Stéck. D'Leit ware fredeg iwwerrascht gin an den Ofsaz hat geklappt.

1974 hate mer da fir d'éischt Biller aus eiser Heemecht geholl. D'Biller waren aus Bicher aus der Nationalbibliothék a si hun esou gutt gefall, dat mer bis haut och ëmmer nees dohinner hannesch gaange sin.

1974 hate mer Biller vum Palais zu Lëtzebuerg, vun der Buerg Useldéng a vun der Sprangprésséssion, verkaaft hate mer 1763 Stéck.

1975 hate mer Kaarte vum Stadgronn, vu Beesslek, vun Déiferdang a vum Mariendall, verkaaft si gin 5025 Stéck.

1976 waren et Biller vun der Festung Lëtzebuerg, vu Réimech, Iechternach, Dikrech an Tandel, Verkauf: 9658 Stéck.

1977 hate mer Kaarte vu Wolz, vum Jeër-Kontingent, vun Esch-Uelzech a vu Munneré, Verkauf: 11828 Stéck.

1978 waren dann un der Rei: Klierf, Befort, Wuermeldéng a Lëtzebuerg (Rumm a Gronn), Verkauf: 15612 Stéck.

1979 hate mer da Biller vun eiser Châmber zu Lëtzebuerg, vun Duelem, Veianen a Walfer, Verkauf: 17012 Stéck.

1980/81 gin et Biller vun der Stad a Festung Lëtzebuerg (vum Verluerekascht aus gekuckt), vun Hesper, Simmer an Esch-Sauer. De Verkaf as schons gutt am Gaang, maacht Iech bäi...

Wéi schons eng Kéier gesot, denkt drun, fir eis Keess as de Boni op den Neijooschkarten eis gréisste Stäip. Iwregens, well Neijooschkaarte mat lëtzebuergeschem Text drop jo sou beléift ewell gi sin, huet zjor och e Geschäftsmann Iddi kritt an déi éischt Kaart mat Lëtzeburger Gléckwënsch drop erausgin, an dat mécht eis och Freed, dat as am Fong jo eng »Actioun Lëtzebuergesche«!

An am selwechten Otem, wéini huelen do eis Dréckereien a Geschäftsleit d'Geleënheet mam Schlapp, fir och aner Gléckwonschkaarten mat all méigleche Wënsch drop, ënnert d'Leit ze bréngen? Den éischten as vir, huet et nach ëmmer geheescht, an dee mécht d'Geschäft...!

Dësen Artikel hei soll awer nët elo zu Enn goën, ouni en décke Merci un all déi Mëmber, déi a leschter Zäit sech gemellt hun, fir dem Comité als Mataarbechter ze hëllefen. Et wär awer ze wënschen, dat der nach méi sech géife mellen, besonnesch aus der Stad Lëtzebuerg, vun Esch, Diddeléng, Betebuerg, Déifferdang, Péiténg, aus dem Mierscherdall a vun Ettelbréck an Dikrech. Schreift äis dach e Wuert, mell Iech!

Wa mer vläicht och nët direkt elo jiddferee brauchen, enges Daags awer si mer frou och op de Leschten zréckgräifen ze kënnen. Mir hate jo och schons emol vu Regionalgruppe geschwat. Déi Iddi hu mer och ëmmer nach nët opgin, si as nëmme jhust op Äis geluegt, bis datt sech a gréisseren Zentre genuch Mataarbechter fond hun.

Also, nach eng Kéier, nët gezéckt a geduecht: 't geet jo iewer gutt, och ouni mech, an et si jo genuch aner nach do...

Em. Schmitt

Theater-Saison 1979/80

Bartréng:

- De Professor Kinkerlitzchen v. Josy Christen

Bauschelt-Baschelt:

- Sou kënnt een op den Hond v. Josy Christen

Bauschelt:

- Erkannt

Bech:

- Den Handstreech oder d'Blumm aus dem Rousendall v. A. Duchscher

Befort:

- Sou kënnt een op den Hond v. Josy Christen

Béiwen/ Atert:

- Neen déi Schnëss

Betebuerg:

- E Schluss ze verlounen, Text a Musek v. Christa Friob
- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen
- Requiem fir e Lompekréimer v. Josy Braun
- De Gréngen v. Fons Konz

Bettborn:

- Tata Liss vu Vallauris

Biekerech:

- Eng schéin Himmelfahrt
- Den Tünnes als Professor v. Metty Dahm
- Eng Verwiesslung v. Fr. Thyssen

Bieles:

- De Professor Kinkerlitzchen v. Josy Christen

Biissen:

- Maach mer näischt vir v. E. Boeres
- Wien et trifft v. Pierre Singer

Branebuerg:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen
- D'Jonggesellesteier

Brädeler:

- D'Gléck um Schléiwenhaff v. E. Devaquet

Buerglénster:

- Monna Vanna
- D'Teschement v. Batty Weber
- De Verstärker v. Henri Regenwetter
- Entgleist v. René Weimerskirch

Buurschent:

- D'Féckmilchen v. P. Felten
- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen
- De Professor Kinkerlitzchen v. Josy Christen

Bus:

- Op der Duan zu Waasserbëlleg v. Vic. Neuens
- De neie Fieschter

Dëfferdang:

- Den Harlekéng oder der Lëtzebuurger Eilespigel v. René Weimerskirch

Diddeléng:

- Den Här an d'Madamm Tullepant v. Dicks
- Op der Kiirmes v. Marcel Reuland
- De Verstärker v. Henri Regenwetter
- Den Horrbock v. René Weimerskirch

Dienjen:

- De Pantoufflard

Dol:

- De Bopi gët verkaaft

Éiter:

- D'Jonggesellesteier
- De Champion v. R. Clees

Ell:

- De Professor Kinkerlitzchen v. Josy Christen

Elwen:

- Urlaub vum Péitrus

Eschdwerf:

- D'Kromm an der Heck v. Josy Braun

Esch/Uelzecht:

- De Professor Kinkerlitzchen v. Josy Christen
- Aen zevill v. F. Barnich
- Grouss Vakanz v. Pol Greisch

Ettelbréck:

- Rumpelstilzchen
- Maach mer näischt vir v. E. Boeres

Felen:

- Neen déi Schnëss

Fëlschdref:

- Gléck um Schléiwenhaff

Fëschbech/Miersch:

- Eng lëschtteg Himmelfahrt

Fiels:

- Dem Här Déngenskiirchen säi Boxeknapp

Gaasperech:

- Maach mer näischt vir

Garnech:

- E Papp vu Knuppeg v. Josy Christen
- E gestéierte Kaffiskränzchen v. Metty Dahm
- E Kaffisklaatsch v. J. St.
- De Lige-Pol v. R. Clees

Gilsdref:

- De Professor Kinkerlitzchen v. Josy Christen
- 3X1=0, e Rechefeler v. E. Boeres

Gouschténg:

- E Streech am Wéngert v. P. Singer

Gréiwemaacher:

- De Professor Kinkerlitzchen v. Josy Christen

Groussbus:

- De gëllenen Houchzäitshues

Habscht:

- Wann d'Männer hausen
- De Bopi gët verkaaft

Heischent:

- Eng besser Parti v. P. Singer
- Wien et trifft v. P. Singer
- D'Jeanny – oder Wann d'Geldzir ze grouss v. J. Bantz

Hengescht:

- Sou kënnt een op den Hond v. Josy Christen

Hëpperdang:

- D'Jonggesellekëscht

Hesper:

- D'Joffer Marie-Madeleine v. Josy Imdahl

Hoer-Klengbetten:

- En Hammel um Geriicht
- Neen déi Schnëss

Holler:

- Eng besser Parti

Holz:

- Eng Freierei aus aler Zäit v. Pierre Liser
- De Jim an de Bim v. J. Fohrmann

Houfelt:

- Urlaub vum Péitrus
- Dem Här Déngenskiirchen säi Boxeknapp

Housen:

- De Bummesse Johnny v. Josy Christen

Hueschtert:

- Sou kënnt een op den Hond v. Josy Christen

Huldang:

- D'Jonggesellesteier

Iechternach:

- Den Handstreech oder d'Bloum aus dem Rousendall v. A. Duchscher

Ierpeldéng/Ettelbréck:

- D'Féckmillchen v. P. Felten

Käl:

- De Clochard liest d'Zeitung v. Tony Demuth
- De Rossbayard v. J.P. Hoffmann, Musck: Jean Eiffes

Kanesch:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen
- De Bummesse Johnny v. Josy Christen
- Urlaub vum Péitrus

Kautebaach:

- De Schrauwstack v. Josy Christen

Klausen:

- D'Konveniat oder Um Himalaya v. René Nilles

Klierf:

- De Bauer um Kinnékstroun an eng Fläsch Quetschebranntwäin

Konsdref:

- Eng Sëffecht op der Musel v. Norbert Weber
- De Bopi gët verkaaft

Konstem:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen

Konter:

- De Schëllegen v. René Weimerskirch

Krëschtnech:

- De Lige-Pol v. R. Clees

Lelleg:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen

Lëtzebuerg:

- D'Geeschterhiehl v. G. Staudt
- En Hammel um Gericht
- Op der Märei v. Marcel Reuland
- De Max an de Moritz
- Däiwelchen v. Josy Christen
- E gudde Rot v. Norbert Weber
- D'grouss Vakanz v. Pol Greisch

Maarnech:

- De Bummesse Johnny v. Josy Christen
- Maach mer näischt vir v. H. Boerres

Mäerzeg:

- De Bloen Hary v. E. Boeres

Manternach:

- D'Jonggesellesteier

Märel:

- Déi kleng Hex v. O. Preussler
- De Pistouleclub v. Jos. Sevenig

Menster:

- Der Däiwel beim Päerdsmetzler v. Josy Christen

Miedernach:

- D'Féckmillchen v. P. Felten

Monnerech:

- Gottlieb Hurra v. Batty Weber
- D'Mumm Séiss v. Dicks

Mutfert:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen

Näerden:

- D'Léift op Ëmweën v. Camille Pauly
- De Champion v. R. Clees

Nidderfelen:

- Den dueble Maurice
- Maach mer näischt vir

Nidderkuer:

- Larifari

Nouspelt:

- De Schrauwstack v. Josy Christen

Osperrn:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen

Osweller:

- D'Féckmillchen v. P. Felten

Péiteng:

- De Rossbayard v. J.P. Hoffmann

Pëtten/Miersch:

- De Klatzkapp v. E. Devaquet

Rammerech:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen

- Neen déi Schnëss

Recken/Mess:

- De Kichekueder

Réiden/Atert:

- De Gréngen v. Fons Konz
- Den Här Professor as prësséiert
- De Scholdschäin v. Dicks

Réimech:

- E Streech am Wéngert v. Pierre Singer

Reisduerf:

- D'Jonggesellesteier
- De Baltes vum Bichenhaff v. Nic. Warker

Réiser:

- E Streech am Wéngert v. Pierre Singer

Remerschen:

- Vakanz vum Péitrus v. R. Clees

Rippweiler:

- D'Faaschtentzäit

Rolléngergronn:

- D'Stéck vun der Kränkt
- Eng Klass an der Mëttschoul
- D'Madamm an d'Mod

Sandweiler:

- O déi Maansleit
- Wéini bestuet Dir méng Fra

Schëffleng:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen
- De Schëllegen v. René Weimerskirch
- De gléckleche Bräichemann v. E. Devaquet

Schiren:

- De Bonvivant

Schuller:

- De Professor Kinkerlitzchen v. Josy Christen

Schweeberdall:

- De Biddi vum Rommelshaff
- Urlaub Vum Péitrus
- D'Féckmillchen

Sëll:

- De Klatzkapp v. E. Devaquet

Stesel:

- Wann d'Äerdbir zeideg gët v. Metty Dahm

Stroossen:

- Wat Saachen
- Op der Juegd v. Dicks
- D'Kiirmesgäsch v. Dicks

Téiteng:

- D'Famill Frippgen v. Josy Christen

Tënten:

- D'Mumm Séiss v. Dicks
- De Wëllefchen an de Fiisschen v. Dicks
- De Champion v. Robert Clees

Trënténg:

- E lëschtet Kléiblat v. Metty Dahm
- De Poufank an d'Nuechtegall v. Victor Kips

Uespelt:

- Maach mer näischt vir v. E. Boeres

Veianen:

- D'Kiirmesgäscht v. Dicks

Vüchten:

- Hands up v. Nowe
- De Rossbayard v. J.P. Hoffmann
- D'Féckmillchen v. P. Felten

Wal:

- De Klatzkapp v. Devaquet

Waldbëlleg:

- Gewulls an de Kornischongen v. Josy Christen

Walfer:

- Mona Vanna v. Batty Weber
- En Teschtement v. Batty Weber

Weiler zum Tur:

- D'Faaschtenzäit

Welfréng:

- E lëschtet Kléiblat v. Metty Dahm
- De Poufank an d'Nuechtegall v. Victor Kips

Wëntger:

- De Gréngen v. Fons Kontz

Wolz:

- D'Maus Käty v. A. Liesch
- Op der Juegd v. Dicks

Wuelëssen:

- D'Jonggesellesteier

Zéisséng:

- De Schrauwstack v. Josy Christen

Theaterstécker:

Theis-Kauth, Jeanine; 16 Nic. Pletschette-Strooss, Rémeleng

- Mam Kasperle um gudde Wee. 3 Leit, e Jong, e Meedchen – E Léierstéck fir déi Kleng (Verkéier).
- D'Kraiderlisi. Kannertheaterstéck an 2 Akten. 11 Pers. Kanner. 6 Medercher, 5 Jongen.
- De Pilo a säi Gold. Kannertheaterstéck. 7 Pers. Kanner. 5 Jongen, 3 Medercher.

Christen, Josy; 71, Leidelénger-Strooss, Bartréng, Tél. 310675:

Kannertheater / Jugendtheater

- 1) *Der Hex hire Schlëssel*, 4 Kanner an eventuell Statisten. Dauer: 15-20 Minutten.
- 2) *Kannertheater*, e Sammelband mat Sketcher, Lidder a Gedichter fir Kanner a Jugendlech. Präis: 350,- Fr.
- 3) *Am Milleschbauer séngem Schapp*, 4 Jongen / 2 Medercher.
- 4) *Den Texasnuckes*, e lëschtet Cowboy-Stéck (prämiert am Concours Kannertheater vun der Stad Lëtzebuerg – 1974).
- 5) *Ha-batschi ... du Lausbouf!*
- 6) *E Foussballmätsch*, e Reportage a Gedicht-Deklamationsform iwwert e Mätsch tëscht de Fräschchen an den Hénger.
- 7) *De Max an de Moritz*, 6 Jongen / 2 Medercher (eventuell Statisten).
- 8) *Den Emil a séng Detektiven*, minimum 6 Jongen / 2 Medercher ('t kënnen der ower och méi matspillen, dee Moment falen déi Duebelrollen ewech), e Kriminalstéck a 4 Biller, fräi nom Roman »Emil und die Detektive« vum Erich Kästner. (Dauer: circa 1 Stonn).

Nei Theaterstécker

vum Josy Christen:

D'Weltgeschicht um Karussel, Een-Akter a véier Zenen.

Staarken Tubak, Kriminalspill an engem Akt.

De Maulkuerrf, 6 Tabloën, 2 1/2 Stonnen, nom Spoerl.

D'Madame Ry *Boissaux* huet de 15. August 1980 achtzeg Joër kritt. Mir gratuléieren a wënschen hir vun Häerzen nach laang a gesond Joren. – D'Ry Boissaux huet munnech Artikelen an »Eis Sprooch« bruecht an d'lëscht Jor hiirt »Didlénger Geschichtebuch« erausgin. En anert Buch vun hir as »De Vullenzirk am Wantergaart«. – An der leschter Réunioun vun der Sektoun Arts et Lettres vum Institut gouf se Mëmbler gemaacht, wéinst hire franséische Publikatiounen. Firwat dann nët och wéinst hire lëtzebuergesche Bicher? – De 14. Oktober 1980 wor, als Merci fir hir Bicher op franséisch, an dem Centre Culturel Français eng Feier zu hirer Éier.

All Schéins an all Guddes fir fortun, Madame Boissaux!

Notizen

Huet Lëtzebuerg eng Sprooch, freet den S. an engem Bréif un d'»Wort« de 26.4.1980, well beim Grand Prix Eurovision de la Chanson all Land séng Sänger(innen) a säi Lidd an hirer Sprooch ugekënnegt hun, Lëtzebuerg awer nët. An dee selwechten Ha hät den M.A.S. (26.4.80), dee mengt, wa mer och nët vill gutt Sänger hätten an nët fir all Jor, dann hätte mer awer sécher »genuch Sprichter, fir eise Sänger op lëtzebuergesch unzesoen«. – Dann de 26.4.80 enzéint de John Tillens sech iwwer d'Schreifweis, well mer duebel Vokaler schreiwen wéi d'Hollänner; mir sollten nees ^, é, î huelen. – Jidderengem säin Iddi, sot d'Geess – mir halen et mat deer vum Dictionnaire.

* * *

Et wor Gedäisch am Bichebësch gin ewéi eng Firma eise gudden »Hexemeeschter« als Melodie an ofgeännerten Text geholl hat fir Reklam fir Sefepolver ze maachen. – De 5. Mee 1980 huet den l.r. am Numm vun der Actioun Lëtzebuergesch a séngem »Këppche fir Eis Sprooch« séng Meinung dozou gesot... »den Dicks a säin »Hexemeeschter« gehéieren nët an eng Sefepolverreklam... dat as de Geck gemaacht, och wann een et gutt gemengt hat«.

* * *

Am »Lëtzebuurger Land« mengt de Carlo Hemmer mir missten eppes méi »sprachschöpferisch« gin, et géif nët méi duergoë mat dem Dicks séngem Räum un de Méchel Lentz: »fir dat mer d'Wuert nët hun, do hält ee propper d'Nues dervun«. Mir hätten nach »Fixfeier« fäerdeg kritt – mir hun och nach »Fix a Fick(s)spoun« oder nach kurz e Spoun a Feier – kanns de mer Feier gin? – awer haut géife mer eis déi Méi nët méi maachen. Mir huele Kartoffelkäfer, Staubsauger, Kunstdünger ouni ze zécken. – Et stëmmt wuel, mä et gët Leit déi soen: Gromprekiewerlek, Stëbsert, Konschtmëscht, fir Kompost soen der och alt Kompos... Mir sin awer nach nët esou lidde-reg wéi den C.H. mengt: mir hun de Knätsch(gomm) geschaf, dee jiddere kennt, mir hun aner, déi sech nach nët duurchgesat hun wéi Méidresch, méidrescheren, asw. – Mee, an enger kuurzer Notiz kann een deen Thema nët ausdäitschen. Ménger Menong wir et emol gutt, wa mer eis Wiederer géifen huelen, déi a wou mer hun. Et denkt een do ënner aneren un d'»Feierwier« (Pompjeën), dann un déi schéi Wiederercher »oft, schnell, scho«, wou mer dach »dack(s), huerteg a

séier an ewell« hun. – Lauschtet emol eise jonge Leit no, wann se matenee schwätzen, wat do eraus kënnt! – Et wir derwäert fir eng Kéier déi ganz Fro ze diskutieren. – An der Januarnummer vun »Eis Sprooch« 1953 huet de Ferd Gremling doriwwer ewell en Artikel geschriwwen mam Titel: Gi mer nit iwwerdubbert?

* * *

Op dem Carlo Hemmer säin Artikel äntwert de 5.9.1980 d'Alice Hutmacher a freet, ob dat nët eng iwwerdriwwe Sproochbegeeschterung wir. Do gi Saachen opgedëscht, déi nët op eng Kéier eng Äntwert kënne kréien. Z.B. de Kéisécker as ewell bei den ale Griiche bekannt a geschafe gin, grad ewéi Igel, dat och am alhéidäitschen a griicheschen doheem as a pickeg heescht. Solle mir Wiederer schafen, déi an der ganzer Welt (an der Technik, an der Wëssenschaft) d'selwecht sin? Wa mer dat halen, wat mer hun a wa mer déi Wiederer nach kennen, déi um Land nach fir Saache gebraucht a gesot gin, da wir der Sprooch ewell gedéngt. A vill. Awer, et muss een och Lëtzebuergesch léieren, fir et ze kennen.

* * *

E Bréif un d'Lëtzebuurger Land vum J.J.K. huet den Titel: Sprache oder fränkische Mundart. (13.6.1980)

* * *

Et huet eis gefall, datt d'Gemeng Dippech den 13. Februar 1980 d'Fro vum Commodo an Incommodo op lëtzebuergesch an d'Zeidonge gesat huet. Et geet deemno och op lëtzebuergesch.

* * *

Et as ganz schéi gewiescht, datt d'Liga Gaart an Heem an der Nummer 11/1979 wëllt hun, datt hir Leit d'Lëtzebuergesch schreiwe sollten, wéi et virgesinn as an hinnen de Rot gët, si sollten sech d'Regelen an der sproochwëssenschaftlecher Sektoun froen.

* * *

»L'usage correct de la langue française qui est chez nous la langue officielle, exige des connaissances solides d'orthographe et de grammaire.« (Lux. Wort – 28.12.1979) – Et huet een näischt géint d'Franséisch, mä et as bis elo nach nët eis offiziell Sprooch.

* * *

An den Zeitunge Lux. Wort, tagesblatt an der Wochenzeitung Revue bréngt de Lex Roth séng

Rubricke virun: E Këppche fir eis Sprooch; eng Sträif fir eis Sprooch; fir eis Sprooch. Dat selwecht mécht en och all Woch dräimol am UKW. – De Lex Roth huet an der Stater Zäitschrëft »Ons Stad« Nr 1 an 2 all Kéier en Artikel bruecht.

* * *

An der »Perspektiv« Onofhängeg lénks Zäitschrëft fir Politik, Wirtschaft a Kultur, Nr 16, November 1979 gët de Guy van Hulle »E puer Iwwerleungen zum Thema an der Lëtzebuurger Sprooch« vu sech. Hie schreift: »Nëmmen iwwert de Sex an iwwer alles, wat domadden zesummenhängt, gin nët vill Wieder an dene Wälzer verluer« (gemenzt as de Lëtzebuurger Dixonär). Et schéngt nun awer, datt de G.v.H. nët gutt genuch gekuckt hätt, well deer Wieder sin och dran, vläicht nët esou vill wéi hien deer kennt, mä, déi déi bekannt a landlefeg gebraucht (si) gin, kann en do fannen. – De G.v.H. soll dann deer Dixonären ee maachen an erausgin.

* * *

De 15. Mäerz wor am Tageblatt en Interview mam L. Roth iwwer »d'Actioun Lëtzebuergesch geet an 10. Jor«.

* * *

De Franz Speres, deen eis Lëtzebuurger Spréch a Riedensaarten wuertwärtlech a Biller duerstellt huet, nieft Mondorf, séng Biller zu Déifferdang am M.Noppeney-Zenter gewisen (September 1980).

An der »Perspektiv«-Nr. 16 schreift den nico helminger iwwer »eis literatur, eis sprooch, eis verlügenheet«... »wa mer wëllen literaresch eppes intressantes bréngen, musse mer mat der traditioun vun der schéiner, glater, verlugener sprooch brieden a nei methode fannen eis literaresch mat der Wiirkechkeet ausernee-zesetzen«.

* * *

Mir kruten déi batter Noriicht vum Doud vum Professor Jeffry Hinton, Steps *Wibington*, Cheltenham, England GL-54-4BA, deen e groussen Interesse fir »Eis Sprooch«, fir d'Land a séng Sprooch an déi linguistesche Aarbechten hat. Eist Bäileed.

* * *

Eng gutt Iddi huet de Gesangveräin »Sang a Klang«, Pafendall. Si gi Plättercher (10x20 cm) eraus op denen d'Persounen an der Truecht oder hirem Gezei sin, wéi s' am Dicks séngem Theaterstéck »De Scholdschäin« sin. 1979/1980 as d'Série mam Marréi, Néckel, Papschossel a Mamm erauskomm; als eenzel Persoun: d'Marréi. D'Oplo as nummeréiert a vu virera festgeluegt. Eng ganz Série kascht 2000 Frang; déi eenzel Persoun (Marréi) 550 Frang; Porto 50 Frang. Bestelle kann ee beim Fern. Théato, 123, Lorent Menager-Strooss, Lëtzebuerg-Pafendall. Postscheck vum Sang a Klang, Pafendall 4090-16. – Eenzel Plättercher kënnen no an no kaaft gin. – De Scholdschäin as de 25. Spiirkel 1855 fir d'éischt an der Stad gespillt gin.

An der »Saarbrücker Zeitung«, Bäilag »Am Wochenende« schreift de »Wortmann« iwwer d'»Extra-Serie« an »Eis Sprooch«.

* * *

Um 14. Gesank-Festival op der Fouer 1980 krut den Néckel Rollinger vu Betebuerg den 11. Präis fir säi Lidd: Hü, ha, ho klenge Ponny, Musek René Eiffes. 1979 hat heen och ewell e Präis kritt.

* * *

Op Karfreiden, mëttes géint e Véierel op eng, huet den UKW d'Passioun op lëtzebuergesch iwwerdroen, déi de Gaasperecher Kiirchegesank (mat Orchester) ophuele gelooss hat. Den Text as vum Paschtouer Cam. *Minette*, d'Musek vum Norbert Hoffmann. Owe gouf se an der Kiirch vu Gaasperech och opgefëiert.

* * *

Et beschwéiert sech nees eng Kéier eng Fra iwwer eng nët grad frëndlech »Vendeuse«, déi hir geäntwert huet, wéi s' eppes an der Keess frot: »Huet Dir an der Schoul kee franséisch geléiert?« Si mengt et wir wuel nët zevill gewënscht, wann een hei am Land Lëtzebuergesch schwätzen an eppes froen dierft. (Lux-Post 18.6.1980)

* * *

Geiergert gouf sech iwwer Artikele vun engem Mr. Laurie Baillie a Mr. Billy Gosling an der Zäitschrëft »Mild & Bitter«. Mat Recht. De Mister Gosling huet Ironie a Frechheet verwieselt. Dorop krut en dann awer gutt vum René Kartheiser am »Wort« mam Titel »Billy the 'Flantes'« geäntwert. Ënnerstëtzt gët hien dobei vum D. Greenwood, en Englänner, deen hei leeft. (18.7.1980) – De William Gosling äntwert den 23.7.80 am »Wort«, en as onschëlleg, aner Lëtzebuurger hätten deen Artikel »very funny« or »mildly amusing« fond. – Op de Brëif vum Greenwood äntwert de Vize-Präsident vum British Club of Luxembourg, Ian Jones, datt dee Club d'Zäitschrëft nët géif erausgin, nëmmen zwéi Membren hätte virgeschloen fir eng Zäitschrëft erauszegin an de Club géif nëmme jhust hëllef bezuelen. Si hätten deemno näischt dermat ze din. – Den 3. Artikel koum als Äntwert de 7.8.1980 an deem de R. Kartheiser op déi Bréiwen zrëckkënnt, op nach Bréiwe vun 2 engleschen Dammen, vum Baillie, vum Greenwood

a vum Niggel Turner (et wir nët de British Club of Luxembourg, deen d'Zäitschrëft erausgëif) publizéiert sin. – An domat wor d'Affär klasséiert.

* * *

»Klebbere mat Glace« op engem Schëld zou Réimech de 15.6.1980. Wann Dir nët wësse sollt, wat dat as: 't sin Äerdbier mat Glace. Sou soen s' op Plaze laanscht Musel a Sauer; aner Nimm sin: Ärpel(er), Ierpel(er), Klotzbier, Klobber, Hädeklatz, Klëppelbier. – Ausstreech gët Iech de Lëtzebuurger Dictionär Bd I S.52, och Bd II S.377, an d'Buch mat de Planzenimm vum H. Klees.

* * *

An der Äntwert vum Minister vum Stroossebau R. Konen vum 21.11.1979 heescht et, datt déi typesch Lëtzebuurger Duerfnimm op d'Duerfschëlter kéimen, sou séier wéi d'Schëlter nei gemaacht géife gin. – Hoffentlech dauert dat nët eng kleng Eiwegkeet. A wat heescht typesch?

* * *

Englesch doheem mam Mariann an Emil Hoffmann, sou heescht eng nei Emissioun op dem UKW, freides owes em halwer aacht. Sollte mer nët emol drun denken eng anzeféieren: lëtzebuergesch doheem an am UKW?

* * *

D'Feierwiehr an Er Sécherheet. – Dat as d'Iwwerschrëft an den Zeitungen em den 30. September 1980. Et wor fir d'»Semaine du Sapeur-Pompier«, déi »Der Luxemburger Landes-Feuerwehrverband« organiséiert hat. – Esou eng Saach muss engem gefalen, wann ee gesot kritt wéi een et soll maachen, datt et kee Feier gët. Gefällt engem awer och déi »Feierwiehr«. Mir Jonge vum Land hun ëmmer an éiweg vun de Pompjee geschwat, et waren déi Dëngenser an déi Dëngensdëngenser Pompjeeën, déi alles gemaacht hu fir d'Feier auszekerien. An den Dicks huet esou e schéint Lidd vun hinnen zesummegesat: Kommt kuckt ons Pompjeeën un, wat sin dat flott Kadetten... An elo op eemol hu mer eng Feierwiehr, kee Pompjee méi, mä wuel och ee »Feierwiehrmann«. Gewëss an der Stad (och nach soss enzwousch?) hu se »schons« méi laang vun enger Feierwiehr geschwat, mä 't waren nach ëmmer d'Stater, d'Gaasperecher, d'Zéissenger, d'Al-Stater Pompjee gewiescht, an haut hu mer si als schéi »Feierwiehr«. – A fir wat och nët. Mir gefalen d'Pompjee besser. hr

Nei Bicher

Laure Wolter: **Nu sangt.** Lidderbuch. ISP. 1979. 318 Säiten. 350 Frang. 20x14.

Eis waakreg Sekretärin huet äis mat deem Buch d'Geleënheet gin, fir emol erëm al an nei a vergiessen an nët gewousst Lidder ze léieren an ze sangen. Et muss een hir Aier bewonneren, déi si ewell al déi Joren hat fir, ewéi eng Seeomes, ze sichen an ze sammelen an domat eis eppes gët, wat gefrot gët. Sou as et och mam Buch: Nu sangt. Et muss ee mat hirem Saz am Virwuert averstane sin, wann et do heescht: »Dëst Buch soll Iech d'Freed man al Lidder erëmzegesinn, mam ganzen Text, an och neier ze léieren.« – D'Buch as gedeelt an d'Kapitelen: D'Hemecht an Doheem, d'Natur, d'Léift a Bestueden, d'Fräizäit an d'Vokanz, dat gutt Liewen, Geld a Sträit, beim Wäin a Béier, Handwierk a Beruff, Lidder géint d'Flemm, Hott an Har an Allerlee. – Déi agefléckt Riedensaarte gefalen engem apaart gutt. – D'Joffer Wolter huet eis elo e Lidderbuch gin, dat mer dacks bei Hand sollten hun an esou vun hirem Ruff profitéieren: Nu sangt! hr

Nalezinek, Ota a Johnny Flick: **Aus der Stad.** 148 Säiten. 26x21. Ze kréie beim Ota Nalezinek, 5 Schlassstrooss, Buurglënster. Postscheck 53316-63. Präis 970 Frang. Am Léngent gebonnen. – Déi zwéi Frënn, allebéid dee selwechten Dag gebuer, de 4.5.1930, deen awer an der Tschechoslowakei, deen aneren zu Èlwen hun eis e Buch gin, dat, vun der Form an der Fassong wéi et duerbruecht gët, engem gefale muss an een usprécht. Den Ota Nalezinek, deen eis Gléckwonschkaarten och gezeechent huet, bréngt hei ongewinnten Zeechnonge vun der Stad, déi de Johnny Flick grad esou ongewinnt am Reim kommentéiert. Loosse mer si selwer et virstelle loosson: gemoolt a ge koppelt / mat Eescht a mat Geck / mat klorem Bléck / vum Nalezinek – vun der Long op d'Zong / mat Gespréich gedrechselt / vum Johnny geroden / geknäipt, geknätzelt. Dofir loosst Iech dat schéint Buch emol éirewou weisen an uurtelt selwer. hr

Le bon vieux temps? – Uucht – La Veillée. 1955-1980. – Fir hir 25 Joër huet de Folklore-Grupp Uucht, mat der Hëllef vum Film Scolaire, eng Ausstellung an de Fënstere vu Stater Geschäfte gemaacht. Et as gaang vum Bauen iwwer d'Wunnen, d'Kleder, d'Essen an Drénken, Geschir fir Bauer, Wénzer, Handwierker an Aarbechter zum dagdeegleche Liewen: Gebuert, Daf, Kannerspiller, Schoul, Hochzäit. Zer gläi-

cher Zäit koum eng Broschür eraus, déi vum Henri Klees geschriwwe gin as an déi verschidde Fënstere explizéiert huet – den H. Klees wor iwregens och den Ustiwwele vum der Ausstellung. Domat krute sécher jong an eler Leit emol eng Kéier e klenge Bléck an eng Zäit ze din, déi gär déi gutt al Zäit genannt gët. hr

Grégoire, Pierre: **Das »Yolanda« Epos.** – Bruder Hermans Dichtung im Urtext. Mit einer metrischen Übersetzung und einer historisch-literarhistorischen Einführung. Federzeichnungen von Edmond Goergen. Verlag »De Frëndeskrës« Lëtzebuerg. 1979. Säiten 339. Präis fir Membren 750 Frang. – Et as de Lieweslaf vun der Gréiwin Yolanda vu Veianen, déi de Bruder Herman ëm 1290 geschriwwen huet an d'Gedicht ugesi gët als éischten Zeie vum Lëtzebuergeschen. Den Autor sicht duerzeleën d'Zäit wéini datt den Epos entstanen as, historesch Analogien, d'Märjendaller Klouschter, den Dichter a säi Wierk, d'Persounen, d'Manuskipter, déi bestanen hun (an der dervu verluere gaange sin) asw., dann och den Urtext mat enger fräier Iwwersetzung an dat däätscht vun haut. hr

Natur an Ëmweltschutz bei eis. – Courrier de l'Education Nationale. Numéro spécial. 48 Säiten. 1980. – An deem Extra-Heft vum Courrier gin d'Problemer vum Natur- an Ëmweltschutz op eng Manéier duerbruecht, datt se fir d'Kanner ze verstoe sin. No enger kuerzer Beschreibung vum Problem wéi »Natur an Ëmwelt – en Thema och fir d'Schoul; d'Landschaft versuerge a respektéieren; Erhale vum Liewesraum; d'Liewen an den Uertschaften; fir eng gesond Ëmwelt suergen« gi mat véierfaarwege Biller an engem kuerze Saz gewisen a gesot wéi et soll sin an nët soll sin. – Den Unterrechtsministère an d'Natura si fir dëst Bichelchen ze felicitéieren, well – an dat weess jiddereen – Natur- an Ëmweltschutz eng Saach vun Erzéiung as. Dofir sollt et och iwwerall ze fanne sin. T kascht 50 Frang. hr

Liesch, A.: **Dem Auguste Liesch säi Gesamt-Wierk.** Ed. J.-P. Krippeler-Müller. 1979. 440 Säiten. Ill. Pe'l Schlechter. Präis 1300 Fr. = Rei: Klassiker vun der Lëtzebuurger Litteratur. 2. Band = Et brauch ee wuel nët den A. Liesch virzustellen. Wie kennt nët wéinegstens dëst an dat Gedicht vun him, bestëmmt awer déi allermeescht »d'Maus Kätti«. Hei kréie mer elo alles

an engem Band ugebueden, wat den A. Liesch op lëtzebuergesch, däitsch a franséisch geschriwwen huet. – Et muss een dem J.-P. Krippler-Muller dankber sin, datt hien de Mutt hat an de Riski agaangen as fir esou eng Rei unzefänken. Den éischte Band gong iwwer de Michel Rodange, den zweeten as dee vum A. Liesch an als drëtte kënnt an zwéi Bänn alles dat wat de Michel Lentz geschriwwen huet. De Band I – M. Rodange – as nach ze kréien a kascht gebonnen, 858 Säiten, 2750 Frang. De Subskriptiounspräis vum M. Lentz bis de 25. November 1300 Frang, dono 1500 Frang. Fir de véierte Band as den Dicks geplangt. – Well mer elo jhust derbäi sin wëlle mer nach op déi nei Oplag vum **L'Evêque de la Basse Moûterrie: Itinéraire du Luxembourg germanique** hiweisen, déi och beim J.-P. Krippler erauskomm as, mat engem Virwuert vum Emile van der Vekené an engem Artikel vum Jules Vannérus iwwer den Auteur. D'Buch gouf illustréiert mat Zeechnunge vun engem Jong vum Auteur, déi ëm déi Zäit 1838-1840 entstane sin. D'Buch huet 500 Säiten, as schéin opgemaacht an huet e léiwen Aband. Wann och geschichtlech Saachen nët grad richtig sin, da muss een awer zouginn, datt esou viles dran as, wat ee mat Freed liest, Seërcher, Beschreiwungen asw. Dofir passt et ganz gutt an eng Bibliotéik vun der Luxemburgensia. hr

Hoffmann, Fernand: **Etüden 1.** – St-Paulus-Dréckerei. 1980. Säiten 126. Präis 615 Frang. – Et kennt een de Fernand Hoffmann als Verfaasser vun der Lëtzebuerger Mondaartdichtung, vun nach anere Bicher, dat lescht »Sprachen in Luxemburg« (1980), Theaterstécker, Kritiken a Rezensionen asw. asw., an elo leet en eis e Gedichtsband op den Dësch, déi en Etüden 1 nennt. Et muss ee gestoen, datt d'Gedichter duurcheweich glat a guer nët iwwel gerode sin, datt e séng Sprooch kennt, dermat jongléiert, spillt an onomatopoetesch kniede kann, bal spaasseg, bal zynesch, bal eescht eppes ze soe weess. Wann dann och deem neie moderne Lëtzebuergesch dra geréit – wien geschitt dat haut nët alt emol –, da kann een dat alt iwwersinn, well gesot, séng Saache gefalen. An dat as wat zielt. hr

Éischte lëtzebuerger literatur-kalenner. 1981. Zesummegesicht vum Robert L. Philippart. Dréckerei Victor, Esch. Billermaterial Marcel

Schroeder. 90 Frang. Bei der AL ze kréien. – Et as eng gutt Iddi gewiescht vun eisem Comitésmember Robert L. Philippart fir eng Kéier eppes ganz Neies an och ganz Apaartes op de Kalennermaart ze bréngen. Fir déi 12 Méint am Jor huet all Mount als Titelbild e Portri vun engem lëtzebuergeschen Dichter, deen an e puer Sätz virgestallt gët. hr

1, 2, 3 lass. En neit Gesang- a Molbuch fir déi Kleng, ze kréie bei Centre chrétien d'Education des Adultes, 2, rue de la Fontaine, Bartréng. Präis 250 Frang. – 1980. – Mam Kand geet d'Autorin Sr. Irma Helbach duerch den Dag an duerch d'Jor an hält all dat an hir Texter, wat d'Kanner intresséiert a woumat si sech ofginn. D'Musek as vun der Autorin an dem Här René Ponchelet, derbei nach Volleksmelodien; Orff-Arrangementer vum Roland Goeres, Zeechnunge vun der Mme Margot Hansen-Jungblut. hr

Wie spillt mat? Kinderspiele in Luxemburg – von Kindern gesammelt. Publ. CTL et Art à l'Ecole. 1970. – Op 80 Säite sin d'Kannerspiller opgefëiert, déi d'Kanner gespillt hun an nach spillen. An si hun och selwer faarweg Biller fir dra gemoolt. No der Introduktioun vum J.P. Oestreicher an Nic. Weber fanne mer en interessanten Artikel vu Henri Klees iwwer Spilltheorien, da vum Felix Mersch, Mouris Jean-Paul (wéi méng Mamm nach e Kand war). – E flott, liewegt Buch, dat duurch e Kongkur ze stane koum. Eng gudd Iddi, an ze wënschen esou virunzefueren. hr

MOL. – Dat as den Titel vun enger neier literarescher Série, déi franséisch, däitsch a lëtzebuergesch Beiträg publizéiert. All Série huet 2 franséische, 2 däitsche, zwee lëtzebuergesch Hefter an en extrat Heft. An der éischter Serie koumen op lëtzebuergesch »Aus der Schoul geschwat« (Milmeister), »Ech gi ménger Wee« (J. Braun); an deer zweter »Am Guichet« (Pol Greisch), »E rosa Dräieck« (Nico Helminger. D'Abonnement fir 6 Hefter mam Extraheft as 350 Frang, d'Heft eenzel kascht 80 Frang; gin deer Serië méi beienee bestallt kritt ee Prozenter. – Bestallt ka gi beim Centre Culturel Déifferdang, c/o Josy Asselborn, Zolwer, 36, Pierre Neiertz-Strooss. hr

Hanlet, Henri: Um Déieregeriicht, eng satiresch Geschicht mat engem Virwuert vum Pierre Roller. Ill. Josy Greisen. Ed. J.-P. Krippler-Muller. 1980. Säiten. – Dëst Buch as dem Nannets Méchel zougeduecht vun engem deen zu Bréissel gebuer as, hei leeft, d'Lëtzebuergesch geléiert huet an dermat ëmzegoe weess. Dat beweist säin Déieregeriicht. Duurch a mat den Déieren léisst en eist Liewe vun haut kucken, beschreiwen. Wat e seet, stëmmt wuel fir eis Zäit, awer och fir all Land; an esou wéi et am Virwuert steet, domat si mer nun dach nët d'accord, datt d'Dekadenz total wir. Et muss een et éier mam H. Hanlet halen, deen am Prolog schreift: Mee deet et dech dach laachen / da laach ewéi e Mann / a soll et batter schmaachen / 't as Batteralzem dran. – D'Buch kann engen gefalen, et as munneches Guddes drun, schued, datt et mat der Schreifweis sou dacks nët klappt.

hr

BIOS heescht déi nei Plack vum John *Arendt*, déi Jeunes & Environnement elo erausgët. Si as ganz op lëtzebuergesch a verdénkt dofir eis besonnesch Opmierksamkeit. Wat as drop? Eeschtes ewéi d'Nordstreck, ma och manner Eeschtes ewéi »déi geplote Fra«. D'Zoukonft vun eisem Land: Eng propper Ëmwelt duerch individuellen aktiven Ëmweltschutz oder d'Verhondsung vun der Natur duerch Dreck a Bauen op der falscher Plaz engersäits, Frëndschaft, Gesellegkeit a Solidaritéit anersäits. – 'T as eng Plack ewéi et se bis elo nach nët hei zu Lëtzebuerg gin huet mat zem gréissten Deel ganz neien Texter, déi op eng modern Musek arrangéiert sin. Ouni e Blat virun de Mond ze huelen gi mir vum John Arendt gewuer wéi an eisem Land déi koppegst Decisiounen zu denen einfachste Froë geholl gin. Wëllt Dir méi gewuer gin, da bestellt Iech se a lauschtert selwer, 't as derwäert. Dir kritt des Plack fir 330 Frang (Porto an Apaken abegräff) bei: Jeunes & Environnement, 18, Plëss d'Ärem, Lëtzebuerg. Postscheck 29317-29.

G. Dessouroux

Le Livre scolaire luxembourgeois à travers les âges. Bibliothèque Nationale. 1980. 128 Säiten. – Op der Foire, am Fréijor, hat d'National Bibliotéik e ganze Koup Schoulbicher ausgestellt, déi et vu virun 1800 bis haut gin huet. Derbei woren déi al an nei Schoulbänken an Tafelen. Dat Buch wor geduecht als Guide, d'Afféierung huet den Emile Thoma geschriwwen.

hr

Schroell, Alice a Gaby: De Mënsch schwätzt mam Hergott. 50 Psalmen op Lëtzebuergesch. Dréckerei Beffort. 1979. Säiten 136. Ill. Konscht-fotoë vu Kofferstéch vum †Gust. Trémont aus de Paarte vun der Cathedral vu Lëtzebuerg. Oeuvres diocésaines Caritas. 1979. – An eiser leschter Nummer hu mer dëst Buch ewell ugekënnegt gehat a mer si frou et elo virun eis leien ze hun. Et as en éischte Versuch vun zwou kathoulesche Laien, déi eng Rei Psalmen an eis Sprooch iwwersat hun. – Am Virwuert schreift de Caritasdirekter Paul Klein »ech begléckwënschen déi Jofferen Alice a Gaby Schroell, datt si esou eeschlech frou mat hirer Hemechtssprooch sin an aus Léift versicht hun, d'Gotteswuert op lëtzebuergesch ze iwwersetzen. Mä apaart schéin as hire Jhest, dass si den Erléis dem Lëtzebuerger Caritasverband zoukomme loosse«. – Et as méiglech, datt een dëst odder dat aussetzen hätt, wann een Theolog wir, mä et as dach vill ze luewen, datt mer déi Psalmen an eiser Sprooch hun. Dat zielt wuel méi. Mir wënschen hinnen e schéinen Erfolleg mat de Psalmen. Wann een et keeft, mécht en derbei nach e gutt Wierk, well jo den Erléis fir d'Caritas as.

hr

Turpel, Hari: 2. Band vum Witzebuch mat 500 aner nei Witzen an Anekdoten. Ill. Gab Weis. St. Paulus-Dréckerei. 1980. Säiten 140. – Et huet de Monni Hari nët roueg gelooss, d.h. d'Leit hun hien nët roueg gelooss, dofir huet en eis en zwete Band vu sänge Witzen an deem léiwe Bichelchen op den Dësch geluegt. Dat éischt Witzebuch wor gaang ewéi Zocker an deem zwete wäerd et grad esou goen. An en drëtt as an der Aarbecht. Wat mer déi éischte Kéier gesot hun, sief haut widderholl: Laacht mam Monni Hari sänge Witzen.

hr

Gastoni, Tist: Gereimtes a Geschichten vun Ettelbréck, am Ettelbrécker Dialekt. 64 Säiten. 21x15. 1980. – Et as e léift Bichelchen, eent dat engem gefällt, riichtewech geschriwwen, a keng »weltbewegend Saachen«, wéi den Tist selwer seet. An hien huet d'Geschichte geschriwwen aus der Ursaach, well hien déi Erleefnësser der Jugend erhale wëll, a fir déi eler Lett un hir Zäit ze erënneren. Dat huet den Tist fäerdeg kritt. A wann een déi Spréng liest, muss d'Häerz den Ettelbrécker e bësse wéi don. Dann eréischt d'Protrië vun den Ettelbrécker Leit! – Ech gin et zou, mir huet nach selen e Buch esou gutt gefall.

Et mag vläicht nët »litteraresch wertvoll« sin, mä et gefällt. As dat nët genuch fir e Buch? Gutt maachen och d'Fotoën. Fir Sproochmatessen dierft do dernieft munnech Interessantes dra sin: Ettelbrécker Jenesch a Sprooch. hr

Schaus, E.: **Rëmmerecher Duerftypen.** Beiträge zur lux. Sprach- und Volkskunde. Nr. XIII. 1980. Präis 400 Frang. Biller. Institut g.-d., section de linguistique etc. 24x16. – No dem Tagebuch »Buurkels Marjänn« am Bulletin 21 vun der Sproochesektion an d'Beschreibung vun der Leit aus der Zäit vun an ëm 1890 bis 1930. Et erlieft een déi Leit an hirem klengen Liewen, mat hirem aarmséileger Freed an hirem Dagdeeglechen. Mat deem Buch huet den E. Schaus séngem Hemechtsduerf en Denkmal gesat an zergläicher Zäit d'Rëmmerecher Sprooch festgehalten. Esou Bicher wéi dat hei, an dat vum Tist Gastoni, mussen Sproochfuercher a folkloristesche Intresséiert Leit usprechen. Et wënnt ee sech an dene sëllegen Duerfmonographien méi esou Artikelen, vun hire Leit, vun hire Sprooch, Fotoën aus der Zäit. hr

Nos Cahiers. lëtzebuergesch zäitschrëft fir kultur. Ënner deem Numm kënnt eng nei Zäitschrëft eraus, déi an der St. Paulus-Dréckerei gedréckt gëtt. Soll déi nun déi fréier Zäitschrëft ersetzen, déi Cahiers Luxembourgeois geheescht huet? Et sief. Bis elo sin 2 Nummern do. Mir hu fir eis notéiert, an der Nummer 1 zwee Gedichter vum Emmanuel Reichling; an der Nummer 2 e Résumé vum Pol Pitz séngem neie Musical, dann d'Revue vun der Zäitschrëft an den neie Bicher. – Abonnementspräis 450 Frang; eenzelt Heft 200 Frang; kënnt dräimol d'Jor eraus. hr

Vun eisen Dixonären. – An der éischter Zäit kënnt de »Petit Dictionnaire Français-Luxembourgeois« an der St. Paulus-Dréckerei eraus. – A kuurzer Zäit kommen dann nach en englesch-lëtzebuergesch eraus. – Deen däitsch-lëtzebuergesch an der 4. Oplo do. – Dee lëtzebuergesch Dixonär a 5 Bänn an nach ëmmer ze kréien a kascht gebonnen, déi 5 Bänn, nach ëmmer nëmmen 3000 Frang. hr

De Ministère vun der Kultureller Saachen an wëlle fir 1981 e *Kongkur* ze maachen fir *Kuurgeschichten* op lëtzebuergesch, franséisch an däitsch.

Notizen

Huet d'Lëtzebuergesch an der Reljoun näischt ze gutt? freet e G.D. am Numm vu Studenten an engem Bréif un d'»Lux. Wort«. Et geet iwwer de Reljounsunterricht, et gin nëmmen däitsch Bicher, op lëtzebuergesch konnt een eppes froen, diskutéieren. »Dat as leider nët méi de Fall an alle Schoulgebaier vun der Stad. Et gëtt do nämlech eng Damm vu Metz, déi nëmmen franséisch versteet an déi a verschidde Klassen Unterrécht gëtt. Déi Damm, déi sech dräimol an der Woch vu Metz an d'Stad beméit, huet guer nët am Sënn irgend e Wuert op lëtzebuergesch unzuhuelen, an esou as en harmonescht Zesummeschaffen zimlech schwéier, wann nët onméiglech, well een an esou engem perséinleche Fach ëmmer nach gär op lëtzebuergesch diskutéiert huet... wuer geet dat hin?... Musse mir Studenten hei zu Lëtzebuerg, an enger Lëtzebuurger Schoul, do matmaachen an eis verbidde loossen an eiser Sprooch nach z'äntweren?... Wien hëlleft äis Studenten do, datt mer eis Sprooch an deem perséinleche Fach dierfe bäibehalen?« – Et as keng Äntwert op dee Bréif komm. Et muss een sech awer froen, wat dozou geféiert huet, a mir froen eis, wéi et méiglech as, datt eng Léierpersoun hei am Land engem jungen Lëtzebuurger Mënsch verbidde kann an enger Lëtzebuurger Schoul lëtzebuergesch ze schwätzen, well si et nët géif verstoen. Et fënt een datt wirklech, fir héiflech ze bleiwen, dach allerhand.

* * *

D'Actioun Lëtzebuergesch – Eis Sprooch hat op der Hierscht-Foire 1980 e Stand mat Lëtzebuerg Saachen, Bicher, Neijooschkaarten, Glückwonschkaarten an all eise Nummere vun »Eis Sprooch«. Doriwwer schreiwe mer méi an der nächster Nummer, déi am Mäerz-Abrëll erauskomme soll. Fir déi 10 Jor, déi d'AL besteet, as geplangt am Hierscht eng Extra-Nummer erauszegin.

* * *

Eng Annonce am »Lux. Wort« vum 11.6.1980. Et gëtt gesicht e jungen Verkefer (Vendeur) an eng Vendeuse, déi lëtzebuergesch schwätze kann. – An anere kann een och alt liesen, datt Lëtzebuergesch gewousst misst gin. – Et as »bezechnend«.

Wat huet d'Actioun Lëtzebuergesch bis elo erausgin?

1) Dem Léiweckelche säi Lidd vum Michel Rodange (e ganz geneë Facsimilé vum deem Gedicht mat dem gedréckten Text an dem Ëmschlag wéi d'Manuskrift as, nummeréiert)	250,- Fr.
2) EIS SPROOCH no 1 - 1972	30,- Fr.
3) EIS SPROOCH no 2 - 1973	vergraff
4) EIS SPROOCH no 3 - 1973	40,- Fr.
5) EIS SPROOCH no 4 - 1973	40,- Fr.
6) EIS SPROOCH no 5 - 1974	80,- Fr.
7) EIS SPROOCH no 6 - 1975	80,- Fr.
8) EIS SPROOCH no 7 - 1976	vergraff
9) EIS SPROOCH no 8 - 1977	150,- Fr.
10) EIS SPROOCH no 9 - 1978	150,- Fr.
11) EIS SPROOCH no 10 - 1979	200,- Fr.
- Extra-Serie:*
1) (12) »Rick« vum René Kartheiser (eng Héngerdeifsgeschicht)*	35 Fr.
2) (13) »Ueter d'Jor« vum Heng Rinnen (Gebräicher)*	50,- Fr.
3) (14) »Stuele« (Modeller) fir festlech an aner Geleënheten – Uertschaftsnimm – Menüen – Schreifweis	70,- Fr.
4) (15) »Grouss Vakanz vum Pol Greisch (Theaterstéck) (verbesseren: Pauline Reichling soll sin Pauline Reblinger)	80,- Fr.
- beieneegesicht vum der Laure Wolter:
1) (16) Lëtzebuergescher Krëschtdag (Lidder a Gedichter) 3. Oplo 1977	180,- Fr.
2) (17) Léiwe Kleeschen (Lidder a Gedichter) 2. Oplo 1977	130,- Fr.
3) (18) Fir d'Mamm (Lidder an Texter) 1977	vergraff
4) (19) Waakreg Kanner (Lidder an Texter) 1979	140,- Fr.

* * *

éischte Literaturkalenner, zesummegevat vum J. Robert Philippart (Billen an Texter fir all Mount) 90,- Fr.
Neijoësch- a Gléckwonschkaarten

* sin an de Programm vum de Schoulen opgeholll gin

D'Deklaratioun iwwer eis *National Identitéit*, och aner Artikelen, déi ageschéckt si gin, kommen an der nächster Nummer. – *Eis Sprooch*, Nummer 12 as fir d'Fréijor 1981 geplangt. – Eng *Extra-Nummer* as fir eis 10 Jor am Hierscht 1981 virgesin.

Korrektur an Notiz (Nummer 10):

Am Artikel »Erënnerungen aus der Stad Lëtzebuerg« vum Franz Schwab steet Sait 17, 3. Rei vun ënnen: Dëse Mëllechverkauf hat den Numm, »Gute Lait. Dat sollt heeschen: »goutte de lait«. Heizou eng Notiz aus der »*Indépendance Luxembourgeoise*« vum 13.8.1904: M. Aug. Ulveling, auquel sa ville natale doit la fondation de la »crèche« et de la »charité maternelle« vient de lancer le projet d'une nouvelle œuvre de la protection de l'enfance dite »goutte de lait«.

Sait 18, 19, 21: zënnen Teller op deem den Hämmelesmarsch as Aldréngerschoul, stong do, wou d'Autobusgare haut as.

Oktavaltor an der Kathedral.

Sait 35, lescht Zeil vum Artikel G. Frings soll et sin »Gredt« nët »Grevt«.

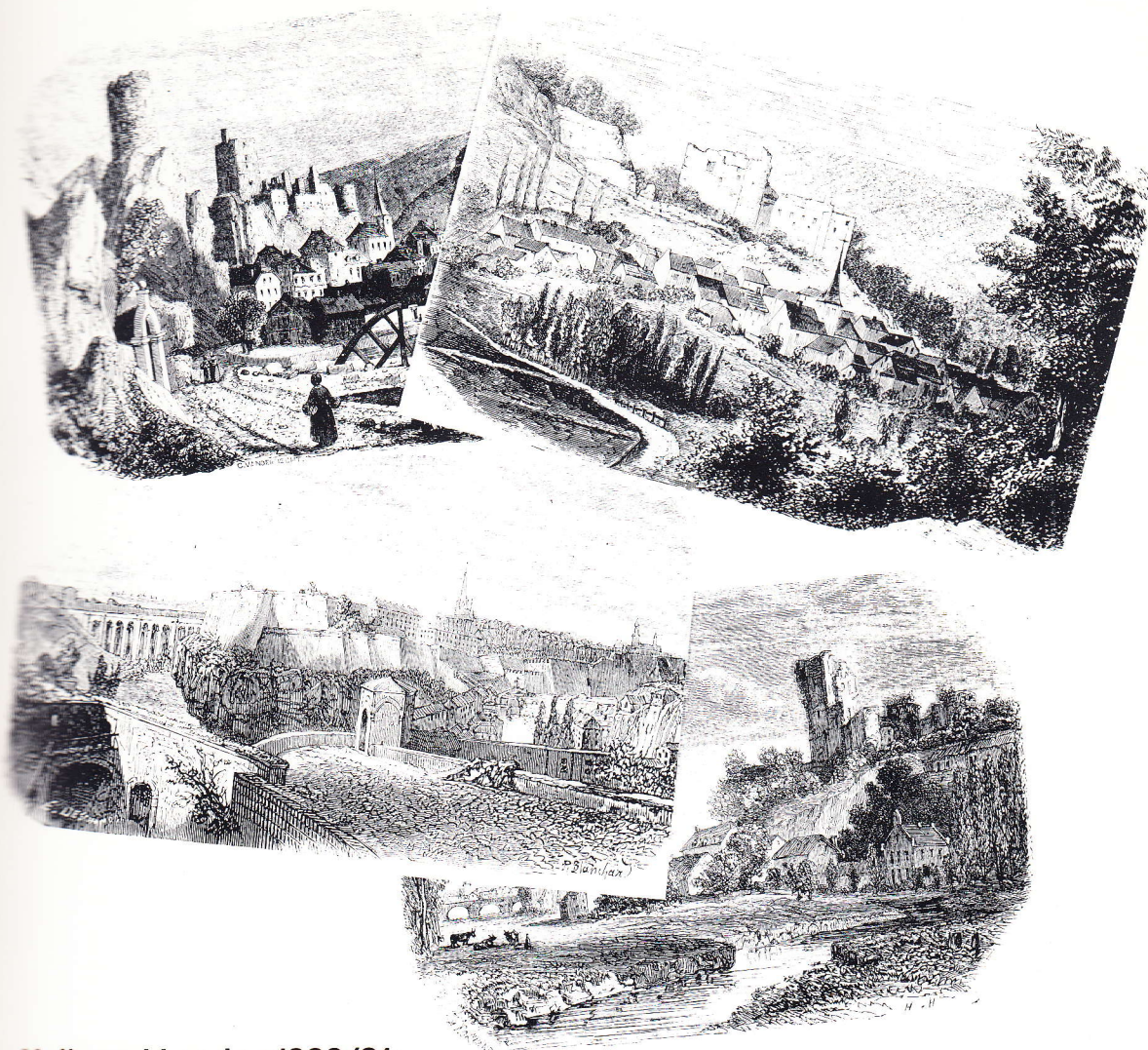
Den Autor vun: Who's afraid of Luxembourgish, heescht natierlech Christophory an nët Christophors.

Op der drëtter Deckelsait bäisetzen: D'Neijooschkaarte vun 1979-80;

aner Feler loossen sech aus dem Text eraus verbesseren.

*Vill Gléck am neie Joër
wënscht Iech alleguer
d'Actioun
Lëtzebuergesch –
»Eis Sprooch«*

Neijooschkaarten 1980/81:

7. Série: Stad a Festung Lëtzebuerg ëm 1867; Hesper (1867); Esch/Sauer (1867); Simmer (1867).

Präis 60 Frang d'ganz Série.

Gléckwonschkaarten a Pechbiller sin ëmmer nach bei der AL ze kréien.

Actioun Lëtzebuergesch, Postkëscht 98, Lëtzebuerg – Postscheck 6644-48
Kont bei der Spuerkeess, Lëtzebuerg 1000/7250/4 – Kont bei der Interbank 4-100/9748

Präsident: Lex Roth, Dunant-Strooss 14, Esch-Uelzecht, Tél. 55 23 42

Sekretär: Laure Wolter, Barriärstrooss 69 (rue de la Barrière), Lëtzebuerg-Märel (Merl)

Caissier: René Faber, Barriärstrooss 14 (rue de la Barrière), Lëtzebuerg-Märel (Merl), Tél. 44 13 96

Redaktion: Eis Sprooch, Heng Rinnen, Bëschstrooss 32 (rue de la Forêt), Lëtzebuerg-Zéisséng (Luxbg.-Cessange), Tél. 48 61 37

Verlag: Emil Schmit, Feldstrooss 46, Helsem/Walfer, Tél. 33 66 2

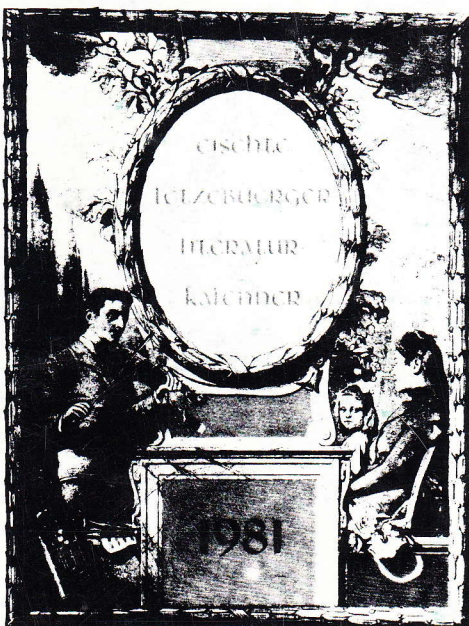
Membre vum Comité: Prés.: Lex Roth; 1. Vizeprés. a Redakter: Heng Rinnen; 2. Vizeprés.: Emil Schmit; Sekretärin: Laure Wolter; Caissier: René Faber; Membren: Georges Dessouroux, Georges Kintziger, Charel Malané, Georges Neuen, Roby Philippart, Robert Philippe, Pol Rassel; optéiert John Arendt, Ch. Siuda

Drock: Kremer-Muller & Cie, Gaarde-Strooss 56 (rue des Jardins), Esch-Uelzecht, Tél. 52 18 5 / 54 06 40

Cotisatioun: op d'manst 200 Frang; Kollektivmembren: 300 Frang; Stodenten: 100 Frang

(Well d'Post déi lëtzebuergesch Nimm vun eise Stroossen nët all kennt, as et gutt, wann en de franséischen derbäi schreift.)

Wat an den Artikelen steet a gesot gët muss nët onbedéngt d'Menung vum Comité a vun der Redaktioun sin.

*Endlech
as
en
do . . .*

*Wien dann?
Wat dann?
Wou dann?*

Ma den

Eischte Lëtzebuurger Literaturkalenner

Schons e puer Mol war probéiert gin, fir esou e Kalenner ze maachen, ët as ëmmer nëmme beim Plange bliwwen.

De Kalenner présentéiert all Mount en anere lëtzebuurger Schrëftsteller aus dem leschte Jorhonnert. Enner jidder Portrait fënt een eng kleng Biographie mat den Hauptwierker. D'Actioun Lëtzebuergesch, déi 2000 Exemplaire bestallt huet, huet d'Schreifweis an d'Biographie kontrolléiert. De Format vun dësem Kalenner ass 22 x 33 cm, an et kann een en ophänken.

Dëse Literaturkalenner, deen iwer déi bekanntste Schrëftsteller wéi den Dicks, Lentz, Rodange, Meyer asw eraus och déi nët grad esou bekannt (Mersch, Diedenhoven, Pierret) weist, kann och als flotte Cadeau fir d'Chrëscht-Feierdeeg geduecht sin.

Wou kritt een en?

Ganz einfach fir 90 Frang bei der Actioun Lëtzebuergesch (CCP 6644-48)
bei der Dréckerei Victor - Edition, 18, Millewee, Esch-Uelzecht, Postkëscht 168 (CCP 46165-90)
a beim Robert L. Philippart, deen d'Iddi hat, fir dëse Kalenner ze maachen an zesummenstellen (Spuerkeess 1100/6363-9).